

**D. Ioannes Evangelista. Rodolphi Gwaltheri Tigurini in
Euangelium Iesu Christi secundum Ioannem Homiliae
CLXXX.**

Gwalther, Rudolf

[S.l.], 1568

VD16 W 1038

1. Aeternvm Patris Verbum, Deus ipse perennis, Ex casta verus virgine natus homo est. Andrean hic fortemq[ue], Petrum magnumq[ue] Philippum, Atq[ue] doli expertem Nathanaela vocat.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71827](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71827)

CAPVT I.

HOMILIA II.

IN principio erat Sermo, & Sermo ille erat apud Deū, & Deus erat ille Sermo. Hic erat in principio apud Deū. Omnia per illum facta sunt, & absq̄ eo factum est nihil quod factum est. In ipso uita erat, et uita erat lux hominum; & lux ista in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.

GRAVIS admodū & obseruatu dignissima est Saluatoris nostri Iesu Christi sententia, quam crucis suppliciu aditurus inter orandum pronuntiauit: Hæc est, pater, uita æterna, ut cognoscant te soli uerum Deum, & quem misisti Iesum Christū. Vt enim totam salutis rationem breuiter comprehendit: ita Christi cognitionem omnibus necessariam esse docet, qui seruari uolunt. Nam sicuti in corporum morbis pharmaca, quæ illis medentur, nouisse oportet: Ita cum primis eum agnoscamus necesse est, qui animabus sub peccatorum æstu laborantibus medicinā solus adhibet. Est uero hoc insigne bonitatis Dei argumentum, quod medicum hunc & seruatore[m] nostrū iam inde à prima rerum origine patribus manifestauit, & quæ illis locutus est, imò quæcumq̄ ille in terris propter nos fecit aut passus est, licet is consignari uoluit, ut inde petant omnes homines, quæ saluiferae illius cognitioni seruiunt. At nobis in eius inuestigatione uersantibus ij libri: potissimum perlegendi sunt, qui illam quasi ex professo simpliciter & compendiose tradūt. Inter quos primas partes facile meretur euangelica historia ab Ioanne Apostolo conscripta. Quia enim in Christo (ut nuper dictū est) familiarissimus fuit, & postea excellentiori spiritus uirtute instructus fuit, sicuti ipsius facta testantur, nihil eorum illum latere potuit, quæ ad ueram & salutarem Christi lesu cognitionem faciunt. Deinde quia postremus omnium ad scribendum animū appulit, cum & hereses perniciose contra ueritatis doctrinam inueste essent, & ipse persecutiones ex ætate una cum tristi & diuturno exilio pro Christi nomine sustinisset: facile uidet, quæ nam euangelij partes diligentiori illustratione indigebant, & in quibus Christi cultores cum primis exerceri oporteat. Facit præterea ad scripti huius commendationem methodus siue ordo, quo ille commodissimo uicitur. Initio enim quis sit Christus docet, & quare in mundum hunc uenerit. Et quia tunc diuerse hereticorum opinionis circumferrebantur, quorū alij æternam filij Dei diuinitatem conuellere nitentur, alij uero (ut ex eiusdem Apostoli epistola constat) illum in carnem uenisse, & hominem uerum factū esse negabant: ita illum inuicem describit, ut uerum Deum simul & hominem in una indiuisa persona esse ostendat, qui in mundum uenerit, ut uitam & salutis lucem hominibus miseris afferret. Deinde historiam contexcit, in qua cum dictis tum factis illius euidentissimè probat, talem illum esse, quale in uo dixit. Siue ergo Ioannem auctorem, siue scripti huius rationem consyderes, librum hunc commo- distimum esse fateberis, è quo purior Christi Iesu cognitio, ceu ex fonte limpidissimo hauriatur. NUNC uero his præmissis ad loci modo recitati explicationem accedamus, cuius summa uel status est: Iesus Christus, de quo scripturus sum, est uerus patriq̄ consubstantialis Dei filius, adeoq̄ Deus uerus ab æterno. Et hoc quidem euidenti demonstratione confirmat, quæ tribus serè argumentis constat. Nobis autem istorum hic usus esse debet, ut nostra fidei dignitatem agnoscamus, et inter quæuis pericula in eius confessione constanter perseueremus.

1. Ioan. 4.

Argumentum
et usus præ-
sentis loci.

Primum argumentū ab ipsa essentia uel substantia Christi petit, dum ita orditur: In principio erat Sermo, & Sermo ille erat apud Deum, & Deus erat ille Sermo, &c. Vbi priusquam argumentum ipsum excutiamus, uoces quædam inspiciendæ ueniunt. Sermonis uocabulo Christū, Dei filium denotare totus contextus docet, & pleriq̄ consentiunt. Græci λόγος dixerunt, cuius uocis significatio est uaria. Nunc enim pro ratione, nunc pro oratione aut sermone sumitur. Veterum plerique uerbum interpretantur, quod tolerabile erit, si per uerbum orationem aut sermonem totum intelligas. Uoluit autē Ioannes hoc nomen Messia aut Christo, Dei filio, tribuere: primò, quod uetus scriptura illum eodē olim denotarat (notū est enim illud Dauidis: Verbo Domini cæli facti sunt, &c. Item: Misit Verbum suum, & sanauit eos) deinde, quod inter Hebræos olim Messias uulgò sic diceretur

Ab æterna es-
sentia probat
Christi Deitatem.
Sermo.

Psal. 33. et 197.

Hebr. 1.
Ioan. 14.
Principium.

(*ut quidam recte annotarunt*) *ut qui promissum Dei est, in quod patres totis animis respexerunt, De vocabularatione multi argute philosophantur, & illo omnis passionis expertem filij Dei generationem significari putant. Simplicior autem & solidior eorum ratio mihi videtur, qui sermonem dāci arbitrantur, eod quod per hunc pater semper hominibus locutus est: quodq; per illum sese & voluntatem suam manifestat. Ut enim sermo animi nostri verissimus index est: ita Deus pater in nullo alio verius & rectius quam in filio perspicitur: quo nomine illum Apostolus ad Hebr. eos splendorē gloriae & characterem persone illius vocavit. Et ipsi idem non obscure innuit, Philippo dicens. Quō me videt, patrem videt. Deinde Principij quoque vocem non vno modo accipiunt interpretes. Quidam Deum patrem intelligunt, qui rerum omnium principium, fons & origo alibi appellatur. Sed hoc in presenti nimis coactum est, nec video, cur Ioannes initio statim voluerit obscuriori vocabulo uti, cum paulo post Deum ipsum disertē nominet. Pleriq; nostrum aeternitatem denotari putant, & ex illa argumentum deduci aiunt, quo Christi diuinitas probetur. Quod etsi verum sit, non tamen sequitur, quod principij vox per aeternitatem exponi debeat. Neq; aliqua solida ratio apparet, ob quam voce vsus sit Apostolus, quae aeternitati nequaquam conuenit. Cum enim aeternum dicatur, quod principio & sine caret, quomodo quod aeternum est, principij nomine declarari potest? Et frustra haereticis obijciuntur argumenta, quae scripturis sensum dubium, aut saltem obscurum obtrudunt: eod quod ex ijs illi nouam rixandi occasionem arripiunt. Ego igitur principij vocem simpliciter in sensu proprio accipio quod et Theophylactus fecit nimirum ipsum Ioannem secutus, quo non alius potest huius dicti interpret melior produci. Is enim epistolam suam ab eodem Christo exordians, de quo hic loquitur, sic ait: ὁ λόγος ἄρχῆς, id est, quod erat ab initio, quod audimus, &c. En ἄρα ἀγῆναις dicit, quod hic γῆ ἀρχῆς dicitur: quae locutio non aliter quam de rerum creaturarum, adeoque ipsius temporis initio intelligi potest. De eodem igitur hic quoque loquitur Ioannes, nequa idē minus firmum est argumentum, quo aeternam Christi essentiam atq; diuinitatem asserit: imō & firmitus est & simplicius, minusq; obnoxium haereticorum cauillis, si verba singula in sensu germano & proprio accepta aduersus illos constanter urgeamus. Dicit enim Ioannes: In principio erat Sermo. Quasi diceret: Non capie cum mundi huius machina, imō cum (*ut Moses ait*) Deus in principio crearet caelum & terram, iam cum Sermo iste erat. Quod si iam erat in ipso principij puncto (*ut ita loquat*) cum tempus ipsum primum esse inciperet, vique nullis temporum finibus continetur, & proinde aeternum sit oportet. Consulto igitur ERAT dixit, non FUIT, neq; PACTVM EST, ut illud ab omni eorum numero eximeret, quae tunc coeperunt esse aut fieri, & illius essentiam aeternam, initio & sine carentem, exprimeret. Si enim in principio omnis creaturae iam erat Sermo ille, quod nam obsecro illi principium aliud tribuemus? Vel num principij principium fingemus? quod quam absurdum sit, Cyrillus quoq; annotauit. His itaq; explicatis argumenti huius veritas nobis patebit, quod est eiusmodi: Quod ab aeterno est, Deus est: Christus est ab aeterno: Ergo Christus Deus est. Maior demonstratione minime opus habet, quando nobis non cum gentibus res est, quae deos credentibus, quorum natales & cum abula in terris monstrabantur. Iam pridem enim explosa est illa stultitia, ut nec inter Turcas locū habeat. Si qui tamen contendendi libidine accensi adhuc oggannunt, respondeant illi, quid namq; praeter Deū ab aeterno fuerit, priusquam mundus hic esse cepisset? Quod cum non possint docere, illud fateantur oportet, Deum esse quod ab aeterno est. Minorem verō, quae Christum ab aeterno esse diximus, Ioannes ista ratione probat, quod in principio erat, cum nihil dum esse cepisset. Et mox addit: Et Sermo ille erat apud Deum. Quibus verbis illum ab omni creaturarum ordine eximit, & simul haereticis responderet, qui aeternam Filij essentiam asserentibus oggannabant: Vbi ergo erat Filius, cum neque locus esset, neq; tempus? His (inquam) respondens, ait: Apud Deum erat, cui nimirum vnione substantiali ab aeterno fuit & est coniunctus, iuxta illud: Ego & pater vnum sumus. Non enim apud Deum esse dicitur Sermo ille ea ratione, quae angeli aut sancti caelites apud illum sunt: sed quod illi essentialiter vnitus est. Et sanē à patre filius diuelli nulla ratione potest, nisi Deum sua sapientia & sermone spoliare velimus. Quia ergo Christū ab aeterno esse probauit Ioannes, recte infert: Et Deus erat ille Sermo: Vel ut alij legunt: Et Sermo ille erat Deus. Ut verò argumento hoc Christi Iesu diuinitas asseritur, secundum quam patri coaeternus & consubstantialis est: ita simul filium à patre distinguit quoad personas, adeoq; eorum Trinitatis adoranda mysterium*

mysterium continet. Si enim apud Deum patrem est Sermo ille, distincta ab eo persona seu *trinitas* sic oportet. Quod quia obseruatu cumprimis necessarium est, non contentus hoc semel dixisse, postea idem repetit. Hic erat in principio apud Deum; Nimirum ne quis ex ista doctrina occasionem haberet confundendi personas patris & filij; quod olim Sabellius & plures alij fecerunt, quos *comuni* vocabulo Patripassianos dixere, eo quod sublata personarum distinctione, patrem pro nobis passum esse assererent. At quomodo apud patrem erat filius, si non distincta ab hoc persona est? Rursum, cum a patre & filio procedat spiritus sanctus, qui tamen ab iisdem nunquam diuelligitur aut separatur, hunc quoque quoad personam distingui constat, & ita in diuisa atque inconfusa unitate tres personae aut *trinitas* (ut recentissimi patres loquuntur) existunt, adeoque unitas in trinitate, & trinitas in unitate inuenitur. Quod mysterium cum ex ijs euidenti & irreproagabili consequentia colligatur, quae scriptura sacra de vno Deo, patre, filio & spiritu sancto, tradunt, idem tamen humane rationis caput longe exciperet: nos illud humiliter adorare decet, non autem curiosius vel audacius eius ratione inuestigare. Hic enim praecipue locum habet illud Pauli: Ex parte cognoscimus, & ex parte propheta

1. Cor. 13.

mus. Item, nunc cernimus per speculum & per aenigmata, olim autem coram mysteria haec inuehimur. Neque nobis statim absurdum & fide indignum videri debet, quod nostrae rationis acumine inuestigari nequit. Quam multa enim sunt in rerum natura, quae ita esse scimus, cur autem vel qua ratio necita sint, neque dicere neque cogitando assequi possumus? Animam corpori nostro unitam esse sentimus, & diuersas variisque operationes experimur: quis vero philosophorum unquam deprehendit, qua ratione, aut quo vinculo duae diuersissimae naturae, salua & inconfusa vtriusque proprietate, in vnam personam coeant? Cur ergo incredibile videatur in adoranda Deitate tres personas haberi distinctas quidem, sibi tamen coaeternas atque consubstantiales? Sed omnis istis, quae nullis verbis pro sua dignitate explicari possunt, videamus potius, in quem usum nobis seruiant, quae de Christi Iesu aeterna & diuina essentia dicuntur.

vsu aeternitate Christi.

1. Cor. 17.

Hebr. 13.

Et primo quidem ad asserendam euangelicam doctrinam & fidei nostrae dignitate haec faciunt. Accusant hanc Iudaei, & nos nudo homini confidere clamant, nec Dei verbis terri, qui per Ieremiam olim dixit: Maledictus qui fidit homini, & facit carnem brachium suum. Deinde inter Christiani nominis professores hodie nouitatis in religione accusantur, qui salutis spem in vno Christo collocandam esse docent. Sed vtriusque calumniam paucis hisce verbis diluit Apostolus. Quia enim Christum docet verum Deum esse, satis euidenter ostendit, recte & pie facere eos, qui illi confidunt. Rursum, quando illum ab aeterno esse testatur, nouitatis crimine omnes eos liberat, qui illum suum seruato-rem atque redemptorem esse credunt. Quod & illud facit, quod in hoc Deus primis parentibus salutis spem omnem monstrauit, & quod ex spiritus sancti suggestione de illo locuti sunt quotquot unquam salutis doctrinam verè & sinceriter tradiderunt. Nulla ergo fides antiquior, nulla salutis doctrina vetustior inueniri potest, quam quae vnico hoc Dei filio, Iesu Christo, nititur. Nouas vero salutis rationes sequuntur, & nouas ducuntur traditionibus, quicunque salutem ex-tera Christum quaerere consueuerunt. Facit praeterea locus iste ad asserendam salutis nostrae certitudinem, quae hoc argumento validissime confirmatur. Si enim ab aeterno est Christus, & nos in illo Deus elegit, priusquam mundi huius fundamenta iacerentur: vtrique salus quoque nostra aeterna, & proinde immutabilis, firma & solida est. Nam non mutatur Christus, sed est idem heri & hodie, & vsque in secula. Fieri ergo non potest, ut vel mutetur, vel euertatur, quae huic innixa est salutis humanae ratio. Itaque ad hunc modum consideratus locus hic, plurimum consolationis affert, qui intuitu primo nimium ieiunus & sterilis esse apparet.

Ab effectis probatur Christi Deitas.

Sequitur secundum diuinitatis Christi argumentum, quod ab effectis aut operibus illius petit, sic dicens: Omnia per illum facta sunt, & absque eo factum est nihil quod factum est. Ex quibus perspicuitatis ergo argumentum ita formabis: Deus est creator omnium. At omnia creata sunt per filium aut sermonem hunc, de quo loquimur. Ergo Sermo ille est Deus. Maior probatur Moysi testimonio & unanimi totius scripturae consensu, quae Deum vniuersam huius mundi machinam ex nihilo produxisse docet, & philosophorum errorem validissime confutat, qui illam ab aeterno fuisse, & in aeternum mansuram esse contendunt. Minor quoque ex veteri scriptura depromit Ioannes. Huc enim refertur debet tota Creationis mundi historia, quae omnia per Dei verbum facta fuisse testatur. Cui adde quod supra

Coloss. 1.

ex Psalmo adduximus: Verbo Domini celi facti sunt, & spiritu oris eius omnis exercitus eorum. Nam etsi illic celi soli nominentur, Synecdochica tamē est locutio, quae omnia quae sub caelo sunt, comprehendit. Et Solomō de aeterna & caelesti sapientia, hoc est, Dei filio, loquens, inter alia sic ait, Prou. 8. Cum ipse prae pararet caelos, aderat; & cum describeret circulum super faciem abyssi. Cum firmaret desuper nubes, et cum solidaret fontes abyssi. Cum poneret mari legem suam, ne aquae praerent praeceptum eius, & cum constitueret fundamenta terrae, &c. Nihil ergo hic nouum dicit Ioannes, sed ex ijs, quae olim per diuinos homines spiritus sanctus pronunciarat, seruatoris nostri, Iesu Christi deitatem asserit. Consentit huic uas electionis, Paulus apostolus, qui ad Coloss. scribit: Per eum condita sunt omnia quae in caelis sunt, & quae in terra, uisibilia & inuisibilia, siue throni, siue domitia, siue imperia, siue potestates: omnia (inquam) per eum & in eum condita sunt. Addit autē Ioannes confirmationis causa: Et absq; eo factū est nihil, quod factū est. Ita enim illum rursus unā cum spiritu sancto ex creaturaru ordine eximit, & eos confutat, qui mundum per Christum, seu instrumentum, conditū esse dicunt: cuius sententia olim Arianos fuisse legimus. Si enim illo Deus seu instrumento usus est, illum prius factum fuisse oportet, ut instrumentum eiusmodi posset esse. At nihil absq; eo factum esse clamat Apostolus, nec rationi consentaneum est, aut illum à seipso factū esse, aut suipsius creatorem esse dicamus. Neq; semper particula, PER, instrumentalem causam, sed efficiētem quoq; interdum denotari, uel uinculus Pauli locus docet, qui de Deo patre loquens ad Romanos inquit: Nam ex eo, & per eum, & in eum sunt omnia. Per illum omnia esse ait. Quis uerō tam uacuos est, ut Deum suipsius instrumentum esse, aut Paulo tale quid unquam in mentem uenisse dicat? Quid ergo prohibet, quō minus hīc quoq; simili locutione Christum creatorē describi dicamus, cum argumento ualidissimo illius deitatem Ioannes prius demonstrauerit?

Quid profit
Christum agno-
scere mundi
creatorem.

Porrō faciunt haec quoque ad demonstrandam salutis nostrae certitudinem & ad fidei confirmationem. Si enim ab illo facta aut creata sunt omnia, idem ille omnium Dominus & gubernator agnoscendus erit. Est ergo omnipotens, nec quicquam contra illum possunt quaecumq; in toto mundo habentur. Testatur hoc ipse, quando sibi omnem potestatem datam esse ait in caelo & in terra. At cum idem suum auxilium nobis polliceatur, & quōd nobis praesens adesse uelit usq; ad mundi consummationem: nō est quōd uel mundi huius uel diaboli conatus aut uires pertimescamus. Ue ut enim contra Christum & illius cultores insaniant, nunquā tamen uires ex illius manu eripere poterunt, quas sanguinis sui pretio acquisiuit. Es qui uniuersam totius mundi machinam ex nihilo producere potuit, idem rebus afflictis ope asserere poterit, etsi nulla eius spes in humanis super sit. Praeterea officij quoque ista nos admovent, ut Dei bonitatem agnoscamus qui uerbo suo aeterno res omnes in nostrum usum condidit. Vig, ergo bonitatis diuinae & Christi redemptoris nostri imago occurrit, & proinde nequaquam opus est, ut illius memoriam simulachris contra illius praecipuum factis conseruare studemus. Ut amur autem omnibus istis cum fide & gratiarum actione, nec in diuini nominis contumeliam ea conuertamus, quae ille ut nobis inferuiant, condidit. Ad haec nullius creatura nos tadeat, ut propter illam Dei creatoris sapientiam uel uoluntatem accusemus. Nec enim credendum est, aliquid in nostram perniciem factum esse ab eo, qui iuxta aeternum patris decretum se totum pro nostra salute impendere uoluit. Quōd autem nonnulla hominibus infesta & noxia sunt, id nostro uirio fieri cogitemus, qui illa aduersus nos armamus. Aequum enim est, ut cum Deo creatori & redemptori nostro debitum negamus officium, suum quoq; obsequiū ea nobis denegent, quae ille propter nos creare dignatus est. Hinc ergo originem ducunt pestilens aeris corruptio & morborum uariorum examina, aquarum inundatio, terra sterilitas, & omnis generis animalium incur siones, quibus infestamur. Magnum tamen in his omnibus diuinae bonitatis argumentum est, quōd minutissimas uilissimasq; bestiolas ferē contra nos armat Dominus, ut ea occasione nostrā infirmitatem citius agnoscamus, & nostra superbia pertasi sub illius potenti manu humiliemur. Pertinent huc quae de Pharaone per ranas & muscas infestato, de Philistis per mures deuictis, de uerbis nonnullis per cuniculos euersis, de potentissimis item tyrannis per uermes & pediculos erosus leguntur. Sed de his alibi commodius dicitur.

Ab adiacentibus
probat
Deitas Christi.

Transcimus nunc ad tertium argumentum, quo Christi deitatem Ioannes asserit. Petitur ab adiacentibus, cum ait: In ipso uita erat, & uita erat lux hominū, &c. Uita nomine uim uiuificam intelligit,

intelligit, quæ in omnibus creaturis, tam animatis quàm inanimatis conspicitur. Inest enim herbis & plantis omnibus virtus quedam crescendi, proferendi semen vel fructificandi, operandi item contra morbos. Idem de gemmis dici potest, & multis alijs, quibus anima prorsus nulla inesse videtur. Quod si animalia inspicimus, non sine admiratione & stupore considerari possunt illorum vires, motus, ingenium, quo nonnulla in futuris cognoscendis homines ipsos sua solertia superant: in ijs maxime, quæ tempestatum vicissitudines spectant. In homine autem tantæ apparent animæ vires, ut non temere hunc olim sapientes iuxta quosdam, quasi mundi totius epitomen dixerint. At cum hæc caprum humanum procul excedant, diuinam esse oportet virtutem illam, quæ ista in creatis omnibus operatur. Ab ea ergo argumentum ducit euangelista, quod ita formabis. Deus solus omnia viuificat: At vitam quoque confert Christus; Ergo Christus est Deus. De maiori plura dicere non est opus, nisi illud Pauli adijcere libeat: Per ipsum mouemur, viuimus & sumus. Minorem verò ex veteri scriptura desumpta esse, Moses abundè docet, qui Dei verbo herbas, reptilia, volucres, animalia denique omnia creata esse, & ex eo vim suam accepisse scribit: Vnde Paulus rectè de illo dicebat: Ipse est ante omnia, & omnia per illum consistunt. Rursum verò in his non modo veram Christi Iesu deitatem obseruare debemus, verum etiam officij nostri meminisse, ut cum ex illo vitam hauserimus, totum eius cursum iuxta illius præscriptum instituamus; neque nos illis minis aut conatibus mundi ab instituto pariamur reuocari, cum nec viuere, imò ne spiritum quidem ducere possint absque Christo, qui tam insolenter aduersus illum & illius cultores ferociaunt: imò ut primum illis spiritum vitalem Deus eripuerit, expirant (ut Psaltes ait) & in puluerem suum reuertuntur. Neque graue nobis videatur vitam pro Christo deponere, cum & hanc & nos ipsos totos illi debeamus, & ille mortalis vitæ iacturam beatam immortalitate nobis compenset.

Ceterum ne quis per Christum corporis modo vitam conferri putaret, quæ ferè nobis cum bestiis communis est, ad animarum vitam atque salutem illius merito partam, transitum facit Ioannes, quæ æternæ auctor est. Et vita erat lux hominum. Id est, de eiusmodi vitæ loquor, quæ hominum mentes quoque illuminat, & celestium eternorumque bonorum capaces reddit. Ita verò vitæ beneficium, quod nobis confert Christus, à reliquorum animalium vitæ distinguitur, & nos in illo ea querere docemur, quæ ad immortalitatem atque æternam felicitatem faciunt. Addit amplificationis ergo: Et lux ista in tenebris lucet. Tenebras vocat mentium excacationem & ignorantiam caliginem, quæ ex peccato primorum parentum enata, in nos quasi hereditario iure deuenit, de qua Paulus loquens ait: Animalis homo, id est, qui non alia quàm naturali luce præditus est, non est capax eorum, quæ sunt spiritus Dei. Est enim scintillas aliquas & quedam verioris cognitionis principia nobis reliquerit Deus, tanta tamen affectuum caligo est & tam dense carnis nebula in nobis exurgunt, ut ex nobis ipsis nihil certo cognoscere possimus in ijs, quæ ad regnum Dei faciunt. Docent hoc philosophorum scripta, qui cum in genij acumine & dicendi facultate instructissimi fuerint, de summo tamen hominis bono tam ineptè & ridiculè disseruerunt, ut eos nullis rectius quàm in tenebris palpantibus contuleris. Idem in scholasticis theologis est videre, qui salutis mysteria philosophicis disputationibus inuestigare voluerunt, non contenti ea lucerna, quam in scripturis spiritus sanctus proponit. Porro rationis & intellectus excacationem voluntatis corruptio sequitur, ut nec ea velit homo, nec etiam velle possit, quæ Deo probantur, neque ad ea amplectenda vires ex seipso habeat aliquas. Mera ergo tenebræ sunt in hominibus. Tantis autem est contra lucis in Christo exhibitæ splendor est, ut in tam densis tenebris luceat, neque per illas obscurari possit. Docet hoc res ipsa, quando luce hac totum orbem breuissimo tempore illuminatum esse scimus, neque quæ contra hanc lucem tenebris impijs, qui tenebras suas retinere maluissent, & luci huic nouas quotidie nebulas offuderunt. Et potest hoc inter diuinitatis Christi argumenta non postremo loco collocari. Nisi enim diuina fuisset lux ista, nunquàm potuisset tantis tenebris superior fieri. Interea nos hic admonemur, in solo Christo querendam esse lucem scientiæ & sapientiæ, quæ nos in veræ iustitiæ vijs ad vitam æternam dirigat. Hic enim nobis à Deo factus est sapientia, teste Apostolo, & in illo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi, &c.

Ceterum dicat aliquis: Si tantam tamque efficacem lux est Christus, cur ergo non omnes illuminantur? cur maior hominum pars tenebris immerfa per victorum & superstitionum horribiles Labirynthos oberrat? Huic itaque questioni responsurus Ioannes, mox subiicit: Et tenebræ eam non compre-

Actor. 17.

Coloss. 1.

Christus vitæ æternæ auctor est.

Cur luce in Christo non omnes fruuntur?

Isa. 61.
Ioan. 9.

benderunt. Non ergo lucis hoc vitium fuit, sed hominum, quorum alij hereditaria ignorantia excacati, luce ista non potuerunt uti, cæcis similes, qui Solis luce frui nequeunt: multi quoque malignè eam fastidierunt, eò quòd illam suis pravis studijs aduersari videret, de quibus Christus ipse infra cap. 3. differet. Et sane tanta est ignorantia nostræ caligo, ut lucem illam Christi percipere non possimus, nisi simul Deus medicam manum adhibeat, & oculos errorum velis & squamis obtectos nobis aperiat. Cui rei Christum quoque, destinatum esse Isaias docet, quando illum oculis cæcorum aperire dicit, & idem ipsemet testatur, cum se in mundum venisse ait, ut qui non vident videant. Et hæc quidem in huius loci expositionem dicta sint, quo apostolus æternam & Deo patri consubstantiali filij deitatem asserit. Extant huius testimonia infinita passim in prophetarum & apostolorum scriptis, quæ enumerare longum foret: neq; illorum recitatione opus est, cum ipsa opera audiremus, quæ illum Deum verum esse abunde testabuntur. Nos potius istorum usum observemus, & primò quidem Dei bonitatem exoselemur, qui filium suum unigenitum nostræ salutis ergò in carnè mittere, imò in mortem tradere voluit: deinde eundem agnoscamus solum redemptorem nostrum, illum inuocemus, illum colamus in spiritu & veritate, in fide autem eius constantes simus & inuicti, ne illius merito partem salutem nostro vitio amittamus. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum, Amen.

H O M I L I A III.

Fuit homo missus à Deo, cui nomen Ioannes. Is uenit in testimonium, ut testaretur de luce, ut omnes crederent per ipsum. Non erat ille lux illa, sed missus erat) ut testaretur de illa luce. Erat lux illa uera, quæ illuminat omnem hominem ueniens in mundum.

Quoniam Ioannes Apostolus hoc suum opus euangelicū in eum maxime finem conscripsit, ut ex eo pij discerent, quid de Iesu Christo humani generis unico redemptore, nos sentire & credere conueniat, quibus item argumentis conuinci debeant, qui illius vel deitatem vel saluiferæ incarnationis mysterium negare audent: quales illo tempore multos fuisse nuper diximus: Ab initio statim summam eorum præmitte, in quibus uera & solida illius cognitio consistit. Nam Deum verum esse docet, qui præfinito tempore factus in mundum uenerit, ut suo merito humanum genus redimeret. At qui Deum verum esse, tribus euidentissimis argumentis demonstrauit, quæ plurimum faciunt ad asserendam fidei nostræ dignitatem atq; certitudinē. Vetusissima enim illa sit oportet, cum eo nitatur, qui Deo patri coæternus est, & quem is ab ipso exordio rerum nobis seruatore promisit. Certa item & inuicta est, cum idem ille omnium creator sit, & proinde sua providentia atq; uirtute res omnes gubernet. Cæterum quia apostoli pleriq; inuisi erant, & quidem Iudæis potissimum, qui ipsi, quasi nouæ fidei et prius inaudite religionis authores essent, ubiq; turbas concitabat: ijs quæ dixit, Ioannis Baptista testimonium subiicit, & hunc quoque de Christo eadem docuisse demonstrat. Neq; hoc facit absq; graui ratione, cum summa esset apud omnes Ioannis autoritas: sicuti ex eo patet, quòd sacerdotes Christo ipsos de Ioannis baptismo interroganti nihil respondere audent: ne uel quòd uerum erat confitendo contra se ipsos testimonium dicerent, uel aliquid contumeliosius dicendo in Ioannem, à populo lapidarentur. Et Iosephus tradit, tantam uirtutis existimationem apud Iudæos illum sustinuisse, ut pleriq; illius indignæ neci acceptam ferrent cladē, quam Herodes ab Aretæ socero suo acceperat. Prudenter ergo illius testimonio utitur euangelista: & mox eadem occasione ad salutis per Christum nobis acquisitæ mysteria explicanda transitum facit. Usus loci totius est, ut discamus doctrinam apostolicam de Christo, testimonijs solidis et minime dubijs, imò diuinis, niti, & proinde non debere repudiari.

Ioannis Bapt.
commendatio.

Porro Ioannis testimonium producturus, illum prius describit, ea potissimum cōmemorās, quæ ad eius commendationem faciebant. Fuit homo (inquit) missus à Deo, cui nomen Ioannes: Is uenit in testimonium, ut testaretur de luce, &c. Primum ab eius uocatione orditur, ne quis illius testimonium, ut hominis uulgaris & nullius pretij, rejiceret. Dicit ergo missum esse à Deo, id est diuinitus ad hoc

ad hoc officium destinatum fuisse, nec quicquam aliud fecisse, quàm quod ab illo in mandatis accep-
 rat. Possunt autem ad huius dicti confirmationem multa afferri, quæ Apostolum hoc verè dixisse
 ostendunt. Et huc quidem pertinent prophetarum oracula, qui ante Messiam, venturum prædixe-
 runt præcursorem quandam in spiritu & virtute Eliæ, vt omnium mentes ad illum dignè excipien-
 dum excitent. Quæ oracula de Baptistâ debere exponi, Gabrielis archangeli & ipsius Christi testimo-
 nijs admonemur, sicuti in postremo super Malachiam sermone demonstrauimus. Deinde Ioannis na-
 tuitatem singulari reuelatione Deus per angelum prædici voluit, ne quid in ea fortuitum putaretur.
 Tertio miraculis eandem pluribus nobilitauit. Cum enim hanc promittenti angelo non crederet
 Zacharias, repente obmutuit, vt nec populi, à quo expectabatur, posset alloqui. Deinde præter om-
 nem expectationem illum concepit Elizabeth, quæ prius sterilis fuerat. Præterea sexto à conceptione
 mense in vtero matris exiit, cum ex spiritu sancto grauida Maria virgo illam salutari venisset.
 Tandem in illius natiuitate Zacharias spiritu repletus lingua vsu recepit, & Dei laudes carmine
 prophætico decantauit. Adde his omnibus educationem, & quæ in puero eluxerunt non vulgaris in-
 dolis argumenta, incomparabile item virtutis studium, & minime dubitabis à Deo missum fuisse,
 cum impiissimi quoque, singulare in illo spiritus sancti virtutem vel inuiri agnouerint. Esti verò Io-
 annis missionem tot & tantis argumentis comprobati oportuerit propter ministerij excellentem di-
 gnitatem cui illum destinauerat Deus: simul tamen obseruabis, legitima vocatione & missione opus
 esse omnibus, qui ecclesiæ ministeriū obire volunt. Quomodo enim predicabunt, si non missi fuerint? Rom. 10.
 ait Apostolus. Et apud Ieremiâ aliquos damnat Dominus, quod non ab ipso missi cucurrerint. Quia Ierem. 23.
 enim ministerium hoc spiritus sancti donis quàm maxime opus habet, ille autem homines prauis affe-
 ctibus preoccupatos affilare dedignatur, fieri non potest, quin aut palam falsi doctores sint, aut sine
 fructu doceant, quicunq; non expectata Dei vocatione sese in illius sortem intrudunt. Sed & idem
 postea laborum mole & periculorum metu oppressi curpiter deficiunt, quando illorum fidem ecclesiæ
 maxime requirit.

Secundo nominis quoque, meminit euangelista, dicens: Cui nomē Ioannes. Ita verò fieri oportebat, Ioannis nomē.
 partim ne de teste aliquo obscuro & omnibus ignoto loqui videretur: partim quia hoc quoque, ad præ-
 sentem causam cum primis faciebat. Illi enim ex Dei mandato istud nomē imposuerat angelus, prius
 quam in matris vtero conciperetur, & idem illius ministerio optimè conueniebat. Hebræis etenim à
 gratia denominatur, & Latinis Gratosus dici potest. At qui nomine hoc dignissimus fuit, qui fontē
 gratiæ & mediator salutis nostræ primus predicare, imò præsentē digito monstrare debebat. Fa-
 ciat autem hoc exemplum ad asserendam Dei prouidentiam, quam per omnia extendi vel hinc constat,
 quod ne nomina quidē hominibus temerè imponantur. Extant enim huius generis multa in vtroque
 Testamento. Et sancti patres olim huius rei rationem diligentissimam habuerunt, vt recens natis
 vel ex memorabili aliquo euentu, vel alia ex causa eiusmodi nomina imponerent, quæ tam ipsos quàm
 ex se natos veterum Dei beneficiorū & sui simul officij admonerent. Qui mos etsi hodie obsoleuerit,
 & paucis ab ipso Deo sua nomina imponantur, laudem tamen & obseruationem diligentē me-
 ritur ecclesiæ consuetudo, quæ recens natis in baptismo nomina indunt. Nam ne istud quicquid absq;
 Dei prouidentia sit, quæ ita nostrum officium nobis in mentem reuocat. Quoties enim nominis nostri
 recordamur, toties simul occurrit cogitandi occasio, nobis illud tunc datum esse, quando in baptismo
 Christo & ecclesiæ eius nomen dedimus: & prouide nostrarum partium esse, vt Christi auspicijs ad-
 uersus mundum & huius principem militemus.

Tertio ab officij dignitate Ioannes cōmendatur. Dicit enim euangelista: Hic venit in testimo-
 nium, vt testaretur de luce, vt omnes crederent per ipsum. Fuit hoc addendum, vt omnibus consta-
 ret, Ioannem non priuato affectu prorupisse, vt Christo testimonium ferret, sed à Deo in hoc fuisse
 excitatum & missum. Merito enim suspecta eorum fides est, qui non requisiti, nec legitime in forum
 producti, sua sponte ad testimonium dicendum prodeunt. Ne quis ergo Baptistam ex eorum numero
 fuisse putaret, illum à Deo productum dicit, vt de luce illa testaretur, Christo nimirum, qui vt nos sa-
 luti restitueret & eius cognitione illuminaret, in mundum venerat. Simul verò testimonij huius fi-
 nis indicatur, cum addit: Vt omnes crederent per ipsum. Id est, Ideo Ioannem misit Deus, vt eius
 predicatione omnes excitati, Christū Iesum agnoscerent, & fide vera amplecterentur, qui aliàs illū

non fuissent obseruaturi. Consentiunt hæc quoque oraculis prophetarum, qui Ioannem vocant Vocem clamantem in deserto, quam ideo excitari Deus, ut omnes Christo aduentanti viam præparent, et illum qua decet reuerentia & fide excipiant. Est autem nobis hoc loco non oscitanter obseruandum prouidentia Dei consilium, qui promissum Saluatorem non sine præcurſore eiusmodi in mundum venire voluit, qui de illo testimonium ferret. Est enim ille (ut suo loco audiemus) non accipiat testimonium ab homine, neque humanis suffragijs opus habeat, qui ipsa est Veritas: ita tamen nostre imbecillitati cõsulere voluit, cui vix quicquam sufficit, & externis adminiculis opus habet. Et sanè si illorum temporum conditione spectes, ita fieri omnino oportebat. Constat enim Iudeos multo tempore doctrina vera destitutos fuisse, cum vltimus prophetarum fuerit Malachias, qui annis quadringentis ferè Christi incarnationem præcessisse videtur. Interea in diuersas sectas scissus erat populus Iudaicus, & sacerdotum auaritia traditiones plurimas inuenerat, quibus non modo vera legis cognitio, verum etiam promissiones & prophetiæ de Messia obscurabantur: adeo, ut plerique regem aliquem putarent venturum, qui deuictis hostibus Iudeorum, inter illos regnum constitueret, quale olim Davidis aut Solomonis fuerat. Nunquã ergo Iesum Christum agnitiui fuissent pro Messia, nisi grauisissimi alicuius testis auctoritate excitati fuissent, qui veteres promissiones illis in mentem reuocaret, Messiam illis cœu digito monstraret, & ita filiorum corda (sicuti Malachias de illo prædixerat) ad patres reduceret, in eum videlicet respicere docens, quem patres omnes cõstanti fide expectarant. Est itaque hoc præclarum diuinæ bonitatis argumentum, qua omnibus seculis misericors ille pater vsus est, & etiamnum hodie vitetur, dum quotidie filio suo testes fideles suscitatur, qui hominum mentes excitent ad illum amplectendum, ut in ipso salui fiant. Adit his signa & prodigia, quibus tam promissiones quam minas suas confirmat. Execrabilis autem & nulla excusatione digna est hominum contumacia, qui nullis rationibus flecti possunt, sed in Christo oblatam veritatem improbè aspernantur. Attamen sui officij hic meminerunt ministri omnes, & sibi idem à Deo iniunctum cogitent: Nimirum ut Christo testimonium ferant, qui nobis à Deo patre saluator & redemptor vnicus datus est. Hac ratione Christus ipse Apostolos suos testes vocat. Testimonij autem huius finis esto, ut omnes in Christum credant, & per ipsos edocti in illo vno omnem salutis suæ fiduciam collocent. Magna igitur cura opus est, ne falsi testes fiant, & dicendi libertate sibi vel metu, vel ambitione, aut alijs prauis affectibus eripi patiantur. Si enim in causis ciuilibus tam atrox falsi testis culpa est, ut Solomon illum Deo exosum esse dicat: quis non Dei & hominũ odio, aut etiam æterni exitio dignum dicat ecclesiæ ministrum, qui falso doctrine testimonio gloriæ filij Dei derogat, & salutis rationem vel obscurat, vel omnino euerit? Faciunt hoc, qui sua somnia & hominum traditiones cum euangelio commiscunt, & quos vni Christo adducere debebant per errores & ambages circunducunt, ne ad puriorem illius cognitionem possint peruenire. Dabunt illi haud dubiè graues suæ impietatis penas. At non minor eorum culpa est, qui fideles Christi testes scurriliter explodunt, & pro mendacibus exhibent. Est hoc hodie frequens admodum, quando publicè impostores & heretici dicuntur, exilijs multantur, ferro & igne crudeliter necantur, qui Christo Iesu veritatis testimonium ferendo, in hoc vno omnia monstrant, quæ nobis ad salutem consequendam necessaria sunt. Sed quia in ipsum filium Dei iniuria ista redundat, illius vindices manus isti nunquam effugiunt.

Distinguit inter Ioannem et Christum.

Ceterum ut Ioannem Baptistam propter veritatis euangelicæ hostes magnificè commendari oportuit: Ita nonnullorum nimiam & æquo maiorem de illo existimatione reprimi vel corrigi necesse fuit, qui illi inherendo Christum negligebant. Scimus enim initio statim aliquos fuisse qui vitæ exemplo & noua doctrina eius maiestate atque reuerentia perculsi, illum Messiam esse putarunt. Sed & discipulos eius stulta emulacione accensos, Christo populi concursus & discipulorum multitudinem inuidisse, postea audiemus. Imò cum iam per multas gentes euangelium prædicassent Apostoli, passim reperiuntur, qui in Ioannis baptismo seu doctrina acquiescebant, de Christo & fide in illum non multum solliciti, sicuti de Apollo & Ephesijs nonnullis Lucas in Actis scribit. Et est hæc mundi infelicitas, ut Dei ministros vel impie reiciat vnà cum veritatis doctrina, vel illos ad superstitionem vsq; admiretur atq; colat: cuius rei exempla cum vetera tum recentia passim occurrunt. Ut ergo huic errori medeatur Euangelista noster, docet nunc apertius, quis Ioannes fuerit, & quantum illi

sum illi tribui debeat. Non erat ille (inquit) lux illa, sed missus erat, ut testaretur de luce. Quibus verbis aperte inter Ioannem & Christum distinguit, quem non sine emphasi lucem illam vocat, & sensus est: Fuit quidem Ioannes missus à Deo, fuit illi non temere à gratia nomen inditum, fuit donis instructus excellentissimis, adeoque lucerna ardens fuit, sicuti à Christo ipso nominatur: non tamē fuit vera illa & essentialis lux, quae ex sese existit, et ex seipsa illuminandi vim habet: sed illius testis modo & praeo fuit, ad hoc missus, ut in tenebris sedentes in veram illam filij Dei lucem adduceret. Quo loco docemur, quid de sanctis Dei ministris iudicare & sentire debeamus. Ornat illos scriptura praeclearis omnino elogijs. Dicuntur enim lux mundi, sal terrae, lucerne ardentēs, patres qui in Christo regerent, legati Christi, denique seruatorēs; neq; illo honore fraudandi sunt, qui animas suas pro Christo & publica salute deposuerunt. Simul tamen cauere oportet, ne Messiae honorem & gloriam in illos transferamus, cum ipse olim per Isaiam clamaret: Ego Dominus, hoc est nomen meum, & gloriam meam alteri non dabo. At Christi Iesu gloria est, quod illum nobis Deus ab aeterno humani generis redemptorem constituit, quod illum nobis fecit sapientiam, iustitiam, sanctificationem, satisfactionem & nostrae redemptionis pretium: quod ille vnicus apud patrem mediator, aduocatus atq; intercessor est, quod deniq; in illo solo omnes gratiae et salutis thesauri cōtinentur, neq; aliud sub caelo nomen est, in quo nos saluari oporteat. Haec qui a partim Deitatis opera sunt, partim ad incarnati filij Dei mysterium pertinent, nulli alij tribui debent, quantumcumq; sanctitatis fuerit. Nam qui hoc faciunt, & in Dei legem peccant, qui ne quos nobis deos alienos faciamus prohibuit: & sanctorum exemplis atque doctrina conuincuntur, qui ut vnum Deum colere, & per nomē Iesu Christi inuocare docuerunt: ita ab imperitis sibi oblatos honores eiusmodi fortiter aspernati, imō totis animis detestati sunt. Nota sunt enim quae de Ioanne & Petro Apostolis, de Paulo item & Barnaba in Actis cōmemorantur. Sed & Baptistā (ut suo loco audiemus) aduersus suos discipulos Christo suam gloriam constantissimē asseruit, inter alia dicens: illum oportet crescere, me verò minui. Et Paulus, cum Corinthios suos doctoribus ita addictos videret, ut ab illis denominari vellent, & propter illos ecclesiae vnitatem scinderent, ad vnum Christum illos remittit, de se verò & hymnistis suis loquens, ait: Nihil nisi ministri sumus, per quos credidistis, & ut cuiq; Dominus dedit. Hodie multi sanctos in caelis iam agentes pro dijs colunt, inter ea verò illorum fidem atq; doctrinam hereseos accusant, Iudeorum planē similes, qui prophetarum monumenta studiose ornabant, Christum verò persequebatur, cui illi omnes testimonium tulerant. Atqui vitam hic pedem sisteret infelix superstitio, quam eò vsq; progressam videmus, ut impurissimis hominibus ea tribuantur, quae solius Christi sunt, quod nimirum peccata remittere, caelo locare, & vitam conferre possint. At si ista Ioanni negata fuerunt, qui Christo teste sanctissimus & maximus fuit omnium, qui ex mulieribus nati sunt, quid obsecro de illis sentire conuenit, quorum flagitiosa libido notior est, quam ut proluxa redargutione opus habeat?

Porro quod de Ioanne dixerat magis confirmat Christi ampliori preconio, quod mox subiicit. Hic erat lux illa vera, quae illuminat omnem hominem veniens in mundum. Ita enim hunc locum legendū puto; neq; istam expositionem Graeca veritas respuit, sicuti ex patribus Augustinus quoq; annotat, quāuis in suis super Ioannē tractatibus vulgata lectione sequatur. Quae etsi nihil absurdi habeat, quaestionibus tamen ineptis & curiosis occasione praebet, sicuti apud Cyrillum est videre. Ex nostris verò nonnulli, dum se vix expedire possunt, quomodo omnes mox ut in mundum nascuntur, Christus illuminet: de natura lege & rationis luce ista exponūt, cuius nemo hominum omnino expers sit. Quod etsi non omnino male dicant, & hoc quoq; ex Christi beneficio nobis obtingere cōstet, in presenti tamen Ioānes altius quid spectare videtur, et de salutifera illa luce loqui, quā Dei filius in carne manifestatus mūdo intulit. Sensus ergo verborū est: Ego hic non de luce vulgari loquor, qualis in hominibus cernitur, qui diuinitus illuminati, veritatis cognitione, doctrina itē & virtutis exemplo alijs pralucet: sed de vera atq; essentiali luce ago, quae omnis luminis causa & origo est, vero nimirum & aeterno Dei filio, qui homo factus in mundum venit, & salutifera Dei atq; salutis cognitione oēs illuminat et exhilarat, qui ipsum vera fide amplectatur. Quod cum de Ioāne nō possit dici, qui quicquid lucis habuit, aliunde habuit, nec aliquem propria virtute pro suo arbitrio potuit illuminare, ille pro luce illa vera non agnosci debet, neq; in illo haerendū est ijs, qui salutifera illius lucis confortes fieri cupiunt. Est verò hoc nouū diuinitatis Christi argumentū. Quia enim solus Deus lux illa vera est,

Quomodo iudicandum de seruis Dei

Isa. 42.

Christus lux.

Lib. 1. de peccatorum meritis & remissione cap. 25.

Malach. 4.

quae tenebras mentium discit, & per viam vitae aeternae deducit: eadē autem de Christo verē et rectē predicatur, quem propheta ideō Solem iustitiae nominat: idem certē Deus sit oportet. Facit autē ad eius comendationē, quod omnē hominē illuminare dicitur. Et hoc partim de eius virtute et potentia intelligendum, quae omnibus illuminandis sufficit: partim de eius liberalitate aut gratia, quae lucem suā per euangeliū oibus offert, immerentibus quoq; sicuti omnium seculorum exempla testantur. Quid enim non omnes illuminantur, nō Christi vitio, sed illorum culpa fit, qui oblatā sibi lucem respuunt, & ad salutare illius radios, ut lippientes solent, oculos suos occludūt. Quod si verō omnes homines per Christū illuminari oportet, omnes illos prius in tenebris esse constat, nec lucē in se ullam habere, praesertim usquā illis Christus innotescit. Et eodē argumento tam ij cōiunguntur, qui hominē suis viribus salutem consequi posse docent: quā qui vnum quēq; in sua religione saluari contendunt, modo bona animi intentione feratur. Quid enim caecus videat in tenebris? Aut quid Christū venire, & mori, et resurgere opus fuit, si quavis religio, aut nostri animi intentio ad salutē consequendā sufficiebat? Cōmendatur praeterea nobis Dei bonitas per modū illuminationis, quē Ioannes exprimit, Christi vide licet aduentū in mūdum. Cum enim nos non possemus ad Deum ascendere, ut saluti in illo cōsorterē efficeremur: ille ad nos descendere voluit, ut nostrae carnis particeps factus, quā in se habet lucem atq; vitā nobis cōmunicaret. Quid ergo de illius bonitate dubitamus? aut putabimus ne illū frustra ad nos descendere & extrema quaeq; pati voluisse? Quia verō nobis illuminandis venit Christus, nostrum fuerit, abiectionibus tenebrarū in luce ambulare, ut filios lucis decet. Ita enim professio nostra respondebit, & in calis olim luce atq; vita nunquā intermoritura fruemur cum Iesu Christo Domino nostro: cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum, Amen.

HOMILIA IIII.

In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, sed mundus eum non agnouit. In sua venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem eum receperunt, dedit eis potestatem, ut filij Dei fierent, nempe ijs, qui credunt in nomen eius: Qui nō ex sanguinibus neq; ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate uiri, sed ex Deo geniti sunt.

Diligenter quidē & magnificē nostri Saluatoris maiestate atq; virtutē Ioannes predicauit, docens illū aeternū & patri consubstantialē esse Dei filium, mundi totius & omnium quae in mundo sunt creatorē, vitā auctorē vnicū, demq; optatissimā illam & verē salutariē lucē, quae suo in mundo aduentu omnes homines illuminet. Conueniunt haec ijs, quae olim propheta de Christo praedixerunt, & quae passim in Apostolorū scriptis fusius explicantur. At ista praedicantibus Apostolis duo ferē obieciēbantur. Primum, si talis est Christus, cur tam serō terris inuocuit? & cur Deus infelix hominum genus tot seculis errare & caecitate passus est? Alterū, si tanta est lucis istius efficacia, quā in Christo Deus exhibuit, ut omnibus illuminandis sola sufficiat, quē fit, quod tam pauci per eam illuminantur, & maior hominum pars in suis moribus atque staturis perseverat? Imō ne ipsi quidem Iudaei, ex quibus ille natus est, illum agnoscunt. Erant ista non parua scandala, quibus euangelicae praedicationis cursus valde impediēbatur: nec Apostolorum modo temporibus quaestiones istae motae sunt, sed eadē hodie etiā passim audiuntur. Clamat enim nostri aduersarij: Si vera est, quā noui isti euangelici praedicant, doctrina, quis nō errasse videat maiores nostros, adeoq; mundū totū, qui doctrinam istam tot seculis ignorauit? At quis pius aut cordatus dixerit, Deum hoc tam diu passurum fuisse? Item, si Dei verbum est, quod isti annuntiant, cur non fructus fert maiores? cur non agnoscitur a viris doctissimis & sapientissimis, quales hodie multi passim inueniuntur? cur in illis locis, vbi maxime sonat, ferē exosum est ijs, qui opibus, honoribus et dignitate alios excellūt? Haec (inquā) & multa huius generis hodie dicuntur, & olim quoq; dicta fuisse scimus. At omnibus hisce in praesentia loco Ioannes responderet, & primō quidem doceret, Christum iam olim quoq; suam virtutem exeruisse, nec vnquam suo defuisse officio: hominum autem vitio factum fuisse, et adhuc fieri, quō minus ipsius luce salutifera fruantur. Deinde ostendit, hominum contumaciam illius dignitati aut regno nihil derogare, cum non defuerint huc vsq; qui illū digne recipere, neq; in posterum defuturi sint, quos ille

omnes

Ioan. 7.

Matth. 11.

Mundi increduli
Iudas Christo nihil derogat.

missum diceret, quo nomine à Paulo Apostolus Circumcisionis nominatur. Veniendi enim verbo hinc non modo incarnatione significari puto, sed simul omnia comprehendere, quae iam incarnatus inter Iudeos fecit aut passus est: doctrinam nimirum, miracula, mortem, resurrectionem, & quaecumque alia ab Evangelistis commemorantur. In quibus tam manifesta promissi Messiae indicia eluxerunt. ut in iudi populo voces istae audirentur: Christus cum veneris, num signa plura edet his, quae hic edidit? Et sacerdotum serus, cum concionantem audissent, veris suis dicebant: Nunquam sic locutus est homo sicut hic homo. Quin ipsos sacerdotes non semel cum miraculis tum doctrina illius conuictos obstupuisse multoties legimus. Aded tamen ista nihil profecerunt, ut atrocibus conuictis lanatum, & postremo captum in Concilio Seniorum atque Sacerdotum condemnatum Pilato, homini prophano, & ab ecclesia Dei alieno tradiderint: neq. antea aduersus illum furere desierunt, quam eum in cruce suspensum viderent. Imò ne morte quidem eius acerbissima illorum rabies exaturari potuit, cum in hunc usque diem illius nomen atque doctrinam persequantur. Haec omnia saterur Ioannes, ita tamen ut inuidiam omnem à Christo & illius praedicatione in hostes illius, Iudeos imprimis deriuat. At nobis istorum usus esse debet, ne illorum clamoribus offendamur, qui hodie nobis (ut initio dictum est) eadem obijciunt. Nunquam enim ita praualuerunt tenebrae sub Antichristo, quin scintilla & lucernae aliquot multorum animos illustrarint. Manjit equidem in vulgo oratio Dominica, Symbolum Apostolorum, Decalogus & euangelica historia notitia. Nec vllum fuit seculum, quod non illustres aliquos Veritatis testes habuerit, quorum multi sanguinem pro Christo fuderunt. Passus est ergo Deus mundum cacuit & errare, quia hic cacuit & errare voluit. Nec cui mirum debet videri, Christum in suis cultoribus exhiberi, & doctrinam eius, cuius ministri sumus, explodi, cum ipsum olim coram docente & miraculis suis plurimos quotidie iuuantem, non modo prophana gentes, verum etiam Iudaei reiecerint, qui promissionibus & lege atque prophetarum oraculis superbiebant, quae omnia in illo vno suum habent complementum. Manet perpetuo suum mundo ingenium, ut sibi sapiant homines, & carnis iudicium securi non nisi vanis & turpibus deleantur, & proinde veritatis lucem odio implacabili persequantur. Non ergo meliorem sortem, quam Christi fuerit, nobis polliceri debemus. Imò mirum potius videri debet, in tam deplorata mundi totius conditione aliquos reperiri, qui gratia Dei gustu pellecti in Christi partes concedant. Sed ita impletur quod Christus dixit, paruulis & insipientibus reuelari mysteria regni caelorum, quae sapientes huius seculi nimis superbe fastidiunt. Neque tamen substamus in Iudeorum contumacia atque ingratitude: sed simul cogitemus, quam horrendis modis illos vltus sit Deus, quando amissa libertate, patria, repub. & ecclesia extorres oberrant, & simul repudiati à regno Dei, à spe salutis quoque exciderunt. Quod ipsum euenerit omnibus, qui simili procerua oblatam sibi veritatis lucem aspernantur. Quomodo enim ex oleastro desumptis suis culis parcat Deus, qui naturalibus ramis parcere noluit? Vide Rom. 11.

Ceterum ne mundi incredulitas & Iudeorum contumacia Christi causa & regno aliquod derogasse videretur, mox ostendit Ioannes, non desuisse interea aliquos, qui diuinitus illuminati illi receperunt, & salutis in illo participes facti sunt. Quotquot autem receperunt eum (inquit) dedit eis potestatem ut filij Dei fierent: Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, &c. Indefinitè loquitur, & sicuti prius Iudeorum simul & reliqui mundi ingratitude accusauit: ita nunc omnes credentes, tam ex gentibus quam Iudaeis comprehendit: ut ostendat Christo adeo nihil decessisse ob detestabile illud impiorum hominum contumacia, ut hac potius occasione regnum suum, quod prius angustiis Iudaeae finibus concludebatur, per totum orbem dilatarit, & suae gratiae dona in gentes omnes effuderit, sicuti olim propheta praedixerunt. Nec etiam Dei electis fraudi fuisse docet reproborum hominum malitiam, quando illi nihilominus filij Dei facti sunt, & in Christo salutem inuenierunt. Sunt haec plena dulcissima consolatio, quando cogitamus Christi regnum hominum ingratitude & rebellionem non euerit, sed potius propagari. Habet enim Deus semper sua illa septem millia, de quibus Elia loquebatur, & quod magis furit mundi impietas, eo longius & latius disperguntur Christi fideles, qui plures hinc inde ecclesias per eam occasionem excitant. Exemplum huius rei nobis exhibet persecutio, quae Saulo auctore Hierosolymis excitata pios dispersit: quorum alij in Samariam, alij in Phoeniciam & Antiochiam, nonnulli in Cyprum usque delati, euangelium praedicauerunt. Quod cum sepe alias factum sit, neminem terrere debet aduersariorum nostrorum furor, qui ipsi quidem Christi

stum rejicere, & seipfos ab illius communione excludere possunt, obflare verò non possunt, quò minus ille ad se vocet & saluos faciat, quos in illo pater elegit, priusquam mundus hic fundaretur. Cæterum continetur postremis hisce Euangelistæ verbis tota nostræ salutis ratio, tribus capitibus comprehensa. Primò enim docet quis Christi Iesu fructus sit, aut quid ille suis conferat. Deinde qui nam illo fruatur, ostendit. Tertio vnde ea homini facultas obtingat, qua & Christum & in hoc salutè amplectitur. Nos de singulis ex ordine dicemus, quæ ad huius loci interpretationem faciunt.

Quoad primum, ait: Dedit eis potestatem, vt filij Dei fierent. Periphrasi adoptionis beneficiũ describit, quo nos Deus in Christo in filiorũ suorum numerũ recipit. Est hoc maius quàm vt vel per bis exponi, vel cogitatione cõprehendi possit. At tamen magna ex parte illius excellentia cognoscetur, si quales nos natura simus, cõsideres: Filij iræ nimirũ & dñationis, qui cum Deo reconciliari (quantum in nobis erat) nõ poteramus, vt nos vel seruulorũ, nedũ filiorũ loco haberet. Quia enim Adam peccando peccati seruus factus erat, sui similes filios, id est, peccati seruos genuit. Et hinc est illa natura corruptio, quã scriptura passim accusat. Ait enim: Figmentũ cordis humani malũ est ab adolescentia sua. Gen. 8. Noui quòd non habiter in me, id est, in carne mea bonũ, Vnde legẽ in membris meis, rebellantem legi mentis meæ, & captiuũ reddentem me legi peccati. Rom. 7. Non sumus idonei ex nobis ipsis, ne ad cogitandũ quidem, &c. 2. Cor. 3. Quæ omnia sanctissimi quig, de semetipsis Is. 64. ingenuè fatentur, imò iustitias quoq, suas instar sordidorũ centonum esse aiunt: nimirum propter labes quæ ex natura corruptione illis cohererent. Impossibile ergo erat, vt Deo viremur, qui summũ bonum & absolutè purus atq, sanctus est. At quòd nobis factũ impossibile fuit, filius Dei præstitit, qui vt nos suos fratres & Dei filios faceret, ipse hominis filius factus est, & cum nostrã causam in se suscepisset, suæ mortis merito peccata nostra expiauit, diaboli imperiũ euerit, naturæ corruptionem partim sustulit, partim ne nobis imputetur effecit, deniq, suo sanguine ablutos patri suo reconciliauit, & adoptionis spiritum animis nostris inseruit, in quo clamamus, Abba pater. Rom. 8. Est autè hæc non inanis dignitas, sed oēs veræ beatitudinis partes sibi coniunctas habet. Si enim filij Dei sumus, vniq, hæredes quoq, erimus, hæredes quidẽ Dei, coheredes autè Christi. Promittit hoc ille dicens: Vbi ego sum, illic volo etiã sit minister meus: Item, Ego dispono vobis, sicuti disposuit mihi pater meus regnũ: vt edatis & bibatis super mensam meã in regno meo, &c. Quid verò hic aliud quàm cœlestis & æterni regni cõsortium pollicetur: de cuius gloria, maiestate & beatitudine propheta dixit: Quæ oculis non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderunt, quæ preparauit Deus diligentibus se. Vnde simul colligitur, salutè, cuius nobis Christus author est, perfectã esse, neq, ullis admitticulis opus habere, quibus nos illã vel sulciamus vel perficiamus. Ad hæc de Dei erga nos amore indulgentissimo ista abundè testantur. Qui filium habet vnicũ, eumq, dilectissimũ, nõ facit alios adoptat, ne in plures partes distrahatur hæreditas: neq, fratres nouos filius sibi cooptari vult. At Deus filio vniq, genito & naturali nõ contentus, vt suæ bonitatis diuitias declararet, ex misero mortalium genere, imò ex hostium suorum numero, filios adoptauit: et vt illi apud Deum locum haberent, filius ille vniq, genitus nostræ miseriæ cõsors fieri voluit, vt primogenitus inter multos fratres efficeretur. O liberalitatem exemplo carentem, O bonitatem incomparabilem, O charitatem inexhaustam, O indulgentiam plus quàm paternam: quæ si quem ad redamandum patrem hunc non excitat, ad exoscilandum filium non rapit, non item ad quæuis pro illo ferenda animat: ne ille Thracijs niuibus frigidior est, & nec hominis, nedum Christiani hominis, nomen meretur.

Secundò quibus nam decur tanto beneficio frui, indicatur. Omnibus nimirum, qui Christũ recipiunt. Non est enim personarum respectus apud Deum. Et in Christo non est Iudeus neq, Græcus: non mas neq, femina: nõ seruus, neq, liber, &c. Mox verò, vt qui nũm illi sint intelligamus, per expositione subiicit. Nempe ijs, qui credunt in nomẽ eius, solis ergo credentibus Christus est salutaris, & soli illi adoptionis beneficiũ sentiunt. Ratio huius dicti est, quia nõ alio organo, quàm fide Christus apprehendi potest, vt nobis vniatur. At cum simpliciter posset dicere: Ijs qui credunt in ipsum: maluit dicere: Ijs qui credunt in nomẽ eius. Ita enim plus quiddam dicit, & fidei veræ modũ seu regulam exprimit: quæ est, vt talè agnoscamus, qualis prædicatur in scripturis, & qualis ipso nomine suo describitur. Nomẽ filij Dei incarnati est IESVS CHRISTVS: Et Iesus quidẽ dictus est, priusquam in matris vtero conciperetur, quòd saluatorẽ significat. Christi verò nomen ab officio illi fuit

In Christo adoptamur in filios Dei.

Is. 64.

10. 11. 12.

Luc. 12.

Is. 64.

Adoptio quibus contingat.

impositum, & saluandi modū suę rationem exprimit. Idem enim est quod Vñctus, & Hebraica vocati, Messias, respondet. Vñgebantur autē ex Dei instituto olim Sacerdotes & Reges Vñcti ergo seu Christi nomen accepit filius Dei, vt se nostrum Sacerdotem & Regē esse restaretur. Et sane vtrog officio probē fungitur. Sacerdotē enim legi, cum doceret, oraret, & seipsum in ara crucis pro nobis offerret: Regē verō, cum nos ex diaboli tyrannide affereret, leges vna ferret, bonis celestibus daret. Imō hæc omnia adhuc præstat, cum ecclesiā suam, adeoq; singulos fideles, quotidie verbo & spiritu suo doceat, pro illis apud patrē intercedat, sacrificij sui meritū illis applicet, eosdē ex hostili tam visibili quam inuisibili manibus afferat, teneatur, regat, donis spiritalibus exornet, de impijs verō dignas scelerum penas exigat. Idē sacerdos æternus & rex æternus dicitur, cuius regnum finem nō habeat. Qui talem agnoscunt firmo & constanti animi assensu, & proinde docentē audiunt, intercessione illius & mortis merito nituntur, mandanti obediunt, in illo deniq; vno querunt quæcūq; ad vitam & salutem necessaria sunt: ij reuera credunt in nomen eius, & hæc fide illum apprehendunt, vt per ipsum filij Dei & coheredes illius efficiantur. Hinc est quōd fides iustificare, vniuscare, saluare, & ad regni celestis hereditatem subuehere dicitur. Quod cum multi de nuda & inani fidei professione intelligant, nos salutis rationem nimis facilem comminisci vociferantur: cum reuera nihil magis arduum, nihil difficilius, imō homini impossibilius sit, quā fide vera Christum amplecti, sicuti in sequentibus Euangelista docebit.

Vnde facultas
illa obtingat,
qua Christus
apprehēditur?

Sequitur enim, vnde ista facultas sit, vt credendo Christum apprehendamus, & in illo filij Dei efficiamur. Qui non ex sanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, sed ex Deo geniti sunt. Quibus verbus ita nos ad vñctus Dei gratiam remittit, vt omnia excludat, quæ in nobis præclara & alicuius momenti esse videntur. Inter quæ primum locum sanguini, vel sanguinibus tribuit. At sanguinis nomine cognationem, quæ consanguinitas multis dicitur, denotari notius est, quā vt demonstratione opus habeat. De generatione ergo carnali et generis prerogatiua loquitur, cui quantum tribuant homines, quotidie audimus. Hinc enim superba illa nobilitatis ostentatio: hinc successione maioris à multis seculis repetita commemoratio: hinc insolens generis prerogatiua fiducia, quam vestiu, gestu, verbis, factis, insignibus, & infinitis alijs rebus vanissimi homines produnt. Sed apud Iudaos eō vsque progressa erat ista insolentia, vt salutis rationem ex generis prerogatiua pendere putarent, & propter illam reliquas gentes omnes contemnerent. Idē nunquam non in ore habebant patrem suum Abrahamum, quasi ex illo genitum esse ad salutem sufficeret. Quorū similes sunt, qui hodie salutem in eo consistere arbitrantur, quōd ex parentibus Christianis sint progenerati, nec interim de Christiani hominis officio vnquam cogitant. Sed omnibus istis Ioannes respondet, & filios Dei ex sanguinibus nasci negat, adeoq; carnalem generationem apud Deum nihil momenti habere restatur, vt propter illam nos ad celestem filiorum suorum dignitatem euehat. Quid enim illa faciat ad salutem, cum polluta sit, & naturæ corruptionem ex primo parente, seu hereditario iure, in nos transfundat? De illa certē Dauid loquebatur Psal. 15. En ego in iniquitate formatus sum, & in peccato concepit me mater mea. Peccatores ergo nascimur et filij iræ, non filij adoptionis, qui ad hereditatem celestem admitti mereantur. Vnde Tertullianus olim rectē dicebat: Christiani sunt, non nascuntur. Est itaq; inepia planē & stulta istorum hominū gloriatio & fiducia, qui in salutis negotio carnis naturam aliquid tribuunt: vt illorum quoq; qui ecclesiæ ritulum & primatum sibi vendicant, eō quōd Apostolorum successores sint. Quid enim nuda successio faciat, cum ex sanctissimis progenitum quoq; esse nihil proficiat?

Addit autē Ioannes: Neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri. Comprehendit hic simul omnes hominis facultates & quæcūq; ab illis dependent: Intellectum, voluntatē vel animi propensionem, studium & institutum, dicta deniq; & facta omnia, et his quoq; nihil profici docet. Quomodo enim filios Dei faciat intellectus noster, cum animalis homo non percipiat ea, quæ sunt spiritus Dei? Quomodo ad tam sublimem dignitatem voluntas nostra aspiret, quæ nisi à Deo mutetur & trahatur, semper mala est? Quibus item viribus eō vsq; emitemur, qui ex nobis ipsis ne ad cogitandū quidem sumus idonei? Quibus deniq; operibus tantā dignitatē merebimur, quā nec oculus vidit, neq; auris audiuit, quæq; omnem humane mentis cogitationem longē superat? Rectissime ergo hoc quoq; membrū adiecit Euangelista, quōd adoptionis diuinae neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri

viri, id est, cuiuscuq; hominis dependeat. Qui ergo sunt, inquis, quibus tanto beneficio frui datur? Audit, Qui ex Deo geniti sunt. Noua igitur generatione, vel regeneratione opus est, sicuti ipse Christus cap. 3. prolixè docebit. Hæc cum nobis non aliundè quàm ex Deo contingat, ita ad illum nos remittit Apostolus, ut illius causam in gratuito eius amore atq; misericordia nobis cõmonstrer. Hac enim ille motus immortalis & æternus verbi sui semen animis nostris inserit, quod spiritus viuificatorum nos regenerat in filios Dei. Ita Petrus hoc mysterium exponit, quando Christianis scribebat. 1. Pet. 1.
Renati non ex semine mortali, sed ex immortali, per sermonem Dei viuentis & manentis in æternum. Quia tamen de regeneratione ista alibi plura dicenda erunt, hoc in præsentia annotasse sufficiat, non alios salutis in Christo confortes fieri, nisi qui illum fide amplectantur, & ita Dei filij sunt: tales autè non facit vel carnalis generatio, vel nostra voluntas aut facultas aliqua, sed solius Dei illud opus est, qui ex gratia nos adoptat, & filij sui unigeniti coheredes facit. Vnde colligimus, salutem nobis nullo nostro merito, sed ex mera Dei gratia per fidem in Iesum Christum obtingere, quæ doctrinæ euangelicæ & apostolicæ summa est. Affert autem horum consideratio certissimam animi fiduciam, quæ de salutis certitudine nos dubitare non patitur, cum illam ex gratia Dei inexhaustis fontibus manare sciamus. Affert quoq; consolationem in tentationibus dulcissimam, ne de eius in nos studio & amore dubitemus, qui nos in filios adoptare dignatus est. Nouit enim infirmitatem nostram, & ut pater indulgentissimus nostri miserebitur. Ad hæc officij quoq; ista nos admonent, ut nimirum nostræ dignitatis memores, filiorum Dei ingenium referamus, illum amemus, colamus atq; obseruemus, ne propter nos nomen eius malè audiat. Ita enim regni celestis hereditatè consequemur in Christo Iesu Domino nostro, cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum, Amen.

HOMILIA V.

Et sermo ille caro factus est, & habitauit inter nos. Et uisimus gloriam eius, gloriam (inquam) uelut unigeniti à patre: plenus gratiæ & ueritatis.

Quemadmodum Deus uniuersam salutis nostræ rationem in filio suo unigenito complexus est, quem ideo incarnari & hominem fieri uoluit, ut illius merito redèpti nos ipsi uiuamus. Ita publicis & communis nostri hostis Satan, omnibus sæculis in hoc fuit, ut ueram de Christo doctrinam mendacibus commentis uel obscuraret, uel etiam omnino euerteret, ne illo cognito & per ueram fidem apprehenso homines salui fiant, quos ipse æterno exitio secum damnatos uellet. Ideo olim uiuentibus adhuc apostolis, ueris & oculatis Christi testibus, Cerinthum & Hebionem exci-tauit, qui æternam eius diuinitatem negarent, alios item, qui eiusdem incarnationem in dubium uocarent, uel de naturarum in illo unione quæstiones & disputationes mouerent, quæ ad labefactandam simplicium fidem tendebant. Et quamuis isti olim ab Apostolis & horum successoribus abundè confutati sint, non tamen quiescit hostis ille noster, sed passim per ambitiosos rixatores noua semina spargit, ex quibus non veteres modò hereses, uerum etiam noua & inaudita prius impijssimarum opinionum monstra enascuntur. Ut iam eos omittamus, qui eisi ea confiteantur, quæ de Christi Iesu diuinitate & eiusdem incarnatione ex sacris literis edocemur: de illius tamen merito nihil solliciti, uel Epicuræos agunt, & Christianam professionem turpissima scelerum licentia prophanant, uel salutem suis operibus aut aliorum meritis acceptam ferunt, & ita Christum sibi inuilem reddunt, ut olim de Galatis circumcissionem Christo coniungentibus Apostolus scribebat. Est ergo diligentis consideratione digna prima huius scripti euangelici pars, qua Ioannes summam complectitur quidpij de Christo credere & sentire debeant: Nimirum, quod Deus simul & homo sit, qui & ipse uitam lucemq; in sese habeat, & sua uirtute tam uitæ quàm lucis illius salutiſicæ confortes, adeoq; Dei filios faciat omnes eos, qui ipsum uera fide amplectantur. At quia de his nunquam satis dici potest propter nostri ingenij tarditatem, non contentus ijs quæ hucusq; dicta sunt, eadem in epitomen aut summam breuiorem nunc contrahit, rursum docens, quomodo in mundum hunc uenerit Dei filius, & qua ratione nobis uinitus sit, ut nos quoq; in ipso Dei filij efficiamur. Quæ ita proponit, ut & incarnationis ipsius mysterium & diuinam eiusdem maiestatem simul comprehendat.

Incarnationis
filij Dei my-
sterium.

Summa omnium est. Et sermo ille caro factus est, & habitavit inter nos. Comprehendit paucis
hiscē verbis omnia, quae de filij Dei incarnatione apud Mattheum & Lucam dicuntur, qui conce-
ptionem ex spiritu sancto, natiuitatis Iesu Christi historiam, vna cum omnibus quae hanc comitata
aut consecuta sunt, copiose exposuerunt. Brevitatem verò suam eiusmodi verbis compensat, quae sin-
gula ad huius mysterij explicationem plurimum momenti conferunt. Primò enim dicitur ait;
Sermo ille (tantum enim valet articulus Graecus, qui hoc loco habetur) quasi diceret. De quo tam
magnifica locutus sum, qui ab aeterno erat, per quem omnia creata sunt, qui vita & lucem omnibus
propria virtute conferit, qui deniq; Dei filius, adeoq; Deus verus est, & miseris mortalibus hoc lar-
gitur, vt etiam ipsi Dei filij efficiantur: is (inquam) caro factus est. Carnis autem nomine totum ho-
minem comprehendit. Solet enim hac Synecdoche scriptura crebro vii, vt vel animae vel carnis vo-
cabulo totum hominem, anima & carne vel corpore constantem denotet. Sic Iacob cum septuaginta
animabus in Aegyptum descendisse dicitur. Et in Leuitico frequens est ista locutio: Anima si pecca-
uerit, & c. cum nemini dubium sit, de toto homine illic agi. Rursum in diluuij historia legitur, omnem
carnem corruptisse viam suam: Et in Psalmis omnis caro dominū benedicere vel pradicare iubetur.
In quibus locutionibus absurdum esset animam excludere, cum sine hac caro nec peccare, nec Deum
pradicare possit. Perinde ergo hoc est, ac si dixisset Ioannes: Sermo ille homo factus est. Carnis ta-
men vocabulo vii maluit, quae hominis pars est abiectionis & suapte naturae mortalis arg. corrup-
tioni obnoxia, vt Dei erga nos amorem indulgentissimum clarius exprimat, & filij Dei nō modo
humanā naturā, sed in illa omnes simul infirmitates & miseras suscepisse doceat, quibus nos dum
in hac carne viuimus, exercemur, adeoq; nobis per omnia (solo peccato excepto) similem factū fuisse,
sicuti in epistola ad Hebraeos Apostolus docet. Nihil ergo locus iste Apollinario & eius discipulis pa-
trocinatur, qui Dei filium carnem solam assumpsisse dicunt absq; anima humana, eò quod huius lo-
cum suppleverit diuinitas. At quomodo poterit homo dici Christus, si potissima & praesantissima
hominis parte caruit, quā si auferas, cadauer erit, qui prius homo dicebatur? Aut quomodo anima
rum redemptor erit, si animam ipse non habuit? Vel quid ipsi respondebunt, dicenti: Nunc anima
mea turbata est? Item, Masta est anima mea vsq; ad mortem. Nūc diuinam naturam animi pas-
sionibus subiicient, aut illam mortis terroribus turbatam fuisse dicent? Vides ergo longe aliud vo-
luisse Ioannem, quando dicit carnem factum esse Dei filium, quàm quod isti inde concludunt. Nec
etiam officianter prateriri debet, quod ait: Sermo ille caro FACTUS EST. Nam non eo sensu
hoc intelligendum est, quasi Deus esse desierit, aut diuina natura in humanā, siue in carnē sit com-
mutata; vt cum aqua vinū facta fuisse dicitur. Sed vt persone vnitatem exprimeret, hac locutione
voluit vii, ne quis quando Christum Deum simul & hominem pradicari audis, duas in illo personas
fingat, alteram quidem Dei, alterā verò hominis: quod Nestorium olim fecisse scimus. Sensus ergo
Apostoli est: Sermo ille, quem Deum verum & aeternum esse demonstravi, etiam homo fieri voluit:
non quidem diuinitatis commutatione in humanam naturam, sed huius assumptione; neq; desijt esse
quod erat, sed quod non erat simul factus est, vt iam Deus simul & homo sit, qui prius Deus tan-
tummodo erat. Et ita locum hunc Paulus exponit, quando illum semen Abrahami assumpsisse (non
autem in illud diuinam naturam cōmutatam esse) scribit. Esti verò ista ad demonstrandam veram
filij Dei incarnationem possint sufficere, addit tamen declarationis & confirmationis ergo: Et habi-
tauit inter nos. Graece legitur ἐκλυωσεν, quod non tam habitare, quam sub tabernaculis vel tento-
rijs commorari significat, quod Latini vna voce dicunt tendere, vt apud Vergilium:

Hebr. 1.

Hic Dolopum manus, hic saeuus tendebat Achilles.

Agit autem hoc loco Ioannes de filij Dei conuersatione in terris, & militari seu castrensi vocabulo
vsus est rectissime, cum nostra quoq; vita in scripturis militia comparetur: vt partim illum nobis
per omnia similem & omnium certaminum consortem factum fuisse ostendat, quibus in huius vita
militia exercemur: partim vt innuat, illius conuersationem in terris non perpetuā esse debuisse, sed
transierit durare, quoad peracto nostrae redemptionis negotio, ex nobis assumptam carnem in caelos
subueheret. Et ideo non praesentis temporis verbo, sed Aristote viitur, quo tempus iam elapsum signifi-
catur: nimirū, quod iam tunc, cum ista scriberet, Christi in terris conuersatio, quoad carnē desijset.
Faciunt ergo ad huius particulae explicationem Pauli verba, qui Christum per omnia fratribus si-
mitem

mitem factū scribit: & quod ipse, cum iam mortis hora instaret, se posthac in mundo fore negat. Vide Hebr. 2. & 4. Ioan. 16. Et hæc quidem in verborum expositione dicta sint, quibus filij Dei incarnationem Ioannes describit: nunc ergo ad rerum, quæ his continentur, considerationem transeamus.

Et primò quidem docemur, quid de Christi persona siue essentia secundum scripturas credi debeat. Audiuimus enim ipsum ab æterno Deum esse patri consubstantialem. Rursus hominē factum audiuius, non quidem deitatis exinanitione aut commutatione, sed carnis assumptione. Vnus ergo & idem Christus in vna eademq; persona, Deus simul & homo est. Deus quidem (vt D. Athanasius in suo symbolo scribit) ex substantia patris ante secula genitus, & homo ex substantia matris in seculo natus; Perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali & humana carne subsistens. Ita verò vnitas personæ agnoscenda est, vt cum distinctis in ea naturis, diuina & humana, vt in se, etiã operationes seu proprietates probè distinguamus. Ita enim ipse Christus monet, quando multa inter se in speciem pugnantia dicit, quæ nullo modo conciliari possunt, nisi naturarum in illo distinctionem obseraueris. Nam qui paulo ante mortem dixit: Lam non sum in mundo, & Expedit vobis vt vadam: Idem iam discessurus ait: Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationem seculi. Et qui dicit: Pater & ego vnus sumus: alibi ait, Pater maior me est. Sunt hæc in speciem contradictoria: sed si naturarum in Christo propria obserues, facile illa conciliabis, & primò quidē cum D. Augustino dicēs: Secundum præsentia maiestatis, semper habemus Christum; secundum præsentiam carnis, rectè dictum est, Me autem non semper habebitis. Ad alterum verò cum D. Athanasio respondebis: Aequalis patri secundum diuinitatem, minor patre secundum humanitatem. Interim tamen rectè per idiomatum communicationem de toto Christo dicitur, quod reuera alterius modo natura est. Hoc quia olim multi non obseruarunt, in errores horrendos prolapsi sunt, vt aut Christi diuinitatē labefacerent, aut humanitatem eius euerterent. Et hodie nonnulli, dum propter personalem vnionem (vt ipsi loquuntur) Christi corpus perinde vt illius diuinitatem vbiq; præsens esse contendunt, cælum quoq; in terras detrabere coguntur, & super a inferis miscere, & contra Augustini regulam ita hominis diuinitatem astruunt, vt corporis veritatem auferant.

Porrò frustra hæc de filij Dei incarnatione & duarum in illo naturarum vnione dicuntur, nisi cur talem fieri oportuerit Dei filium, intelligamus. Causas ergo huius mysterij scriptura diligenter ostendunt, quibus inspectis totam nostræ salutis rationē his inuitti patebit. Primò enim, quia filium nobis aduocatum & mediatorem constituerat Deus, illum nostræ naturæ consortē fieri oportuit, vt & nostram causam suscipere posset, & inter diuersissimas sibi, inuicē planè contrarias partes, Deum videlicet & homines, Mediatoris officio fungii. Nec enim illorum furiosis cōmentis subscribimus, qui diuinam Christi naturam à Mediatoris munere excludunt, ne filium patre minorem, & illi seruiliter supplicantem faciant. Etsi enim secundum humanā naturam Christus mortuus pro peccatis nostris perlarit, & secundum eandem oret atq; inuocet: omnes tamen ille actiones non aliunde sūt apud patrem pondus atq; dignitatem habent, quam quòd à filio illo vnigenito & summè dilecto procedunt. Deum ergo simul & hominem illum esse oportuit, vt & nos eius maiestatem carne velatam suscipere, & Deus pater filij sui intercessionē ratam habere posset. Deinde quia Legis maledictio omnes homines tenebatur, vt ab eo liberaremur, Dei filium incarnari opus erat, vt ille præstaret, quod nobis propter ingenicam nostræ carni corruptionem impossibile erat. Et hunc incarnationis Christi fructum Paulus annotauit, cum ad Romanos octauo cap. sic scriberet: Nam quod impossibile erat legi, eò quòd infirmabatur per carnem, Deus proprio filio misso in similitudine carnis peccatricis, etiam per peccatum (id est, per Christum, qui incarnatus pro nobis peccatum, vt alibi loquitur, vel hostia pro peccato factus est) damnauit peccatum in carne, &c. Præterea, quia caro nostra polluta adeoq; totus homo prophanatus erat, Deus filium suum hominem fieri voluit, vt per illum nos toti sanctificaremur, perinde vt cum ignis ferrum candescens in suam quasi naturam commutat (quo simili Cyrillus in huius mysterij explicatione vsus est) siquidem & qui sanctificat & qui sanctificatur ex vno sunt omnes, sicuti Apostolus ad Hebræos cap. secundo loquitur. Cohæret his, quòd ibidē mox subiicitur, Dei filium oportuisse participare carni & sanguini, vt per mortem, quam pro nobis ipse in se subiit, aboleret eum qui mortis habebat imperium, hoc est, Diabolum, & liberos redderet quotquot mecum mortis per omnem vitam obnoxij erant seruituti. Per mortem enim, quæ peccati sta

Christus in vna
persona Deus
& homo est.

Cur Christus
Deus simul &
homo sit

2. Cor. 5.

Ioan. 5.

pendium est, nobis imperabat diabolus. At cum Christus suae mortis merito peccata nostra expiarit, utiq; ex duro illo diaboli imperio nos simul afferuit, neq; nobis mors posthac formidanda, sed potius exoptanda est, eo quod credentes ex illa transeunt ad vitam aeternam, sicuti Christus infra pollicetur. Adde his omnibus, quod Dei filius homo fieri debuit, ut nos per ipsum filij Dei efficeremur, ut nostram carnem caelis inferret, & ita nos certos redderet de regni caelorum hereditate, quam nobis scripturae passim promittit. Vidit hoc olim Tertullianus, vetustissimus scriptor, qui in libro de Resurrectione carnis sic ait: Quemadmodum nobis arrhabonem spiritus reliquit, ita & a nobis arrhabonem carnis accepit, & vexit in caelum, pignus totius summae illuc quandoq; redigenda. Et mox ceu victor exclamavit: Securi estote caro & sanguis, vsurpatis & caelum & regnum Dei in Christo, &c. Hi (inquam) incarnationis Christi praecipui fructus sunt, ex quibus cum nostra salus dependeat, non sine causa huius doctrine satan semper insidiatus est: cuius consilia & conatus non parum adiuvant, qui hodie illam suis disputacionibus in dubium vocant, &c.

vsus incarnationis Christi.

Ceterum nobis horum omnium hic vsus esse debet, ut cum ista nobis solus Christus praestiterit, nos huic soli omnem nostrae redemptionis gloriam transferamus, & illius merito consilij in tentacionibus & aduersis spem salutis firmam & inuictam conseruemus. Quis enim de Dei bonitate posthac dubitet, qui nec filio suo vnigenito pepercit, sed pro nobis illum tradidit? Quis de Christi filij Dei fide desperet? aut illum frustra incarnari & tot aduersis exerceri voluisse suspicetur? Factus est ille reuera Immanuel, quando ex carne nobis assumpta inter nos conuersatus est, & neq; carnem nostram deposuit, sed in caelis illam considerare fecit, neq; nos deseruit, sed sua deitate & spiritu nobis adest. Possumus ergo verè dicere cum Paulo: Si Deus nobiscum, quis contra nos? At simul officij nostri ista nos admonent, ne tanti beneficii immemores dignitate nostram prophanemus, & diaboli mancipia vel organa faciamus corpora nostra, quae Dei filius suae incarnationis merito sanctificauit, ut ad caelestis gloriae hereditatem idonea redderet. Praeterea quemadmodum Christus in terris non perperuas & certas sedes fixit, sed quasi sub tentorio agens commissum sibi munus administravit, & hoc defunctus in caelos abiit: Ita nos meminerimus, nullam nobis in terra esse permanentem ciuitatem, vitam verò hanc peregrinationis instar esse, & proinde nos ad caelestem patriam spectis & relictis terrenis omnibus, contendere debere. Et haec quidem de incarnationis filij Dei mysterio pro temporis angustia dixisse sufficiat.

Isa. 7.

Deitas per incarnationem non exinanitur.

At ne quis per incarnationem, exinanitam putaret deitatis gloriam & maiestatem, huic etiam suspicioni Ioannes occurrit, dicens: Et vidimus gloriam eius, gloriam (inquam) velut vnigeniti à patre, &c. Quasi diceret, Etsi Dei filius homo factus sit, et omnes nostrae carnis imbecillitates in se receperit, minime tamen Deus esse desijt, neq; ex eo aliquid incommodi passa est illius deitas: quoniam potius in assumpta carne & humili ista inter nos conuersatione, non obscura eius indicia apparuerunt: quae nos non obiter vidimus, sed propiori intuitu diligenter spectauimus (tantum enim valet Graeca vox, quae in praesenti vritur) & palam in illo deprehendimus gloriae velut vnigeniti filij Dei, id est talem vidimus, qualem esse conueniebat verum & naturalem (ut sic loquar) Dei filium. Ita enim illum distinguit à nobis, qui Dei filij facti sumus ex adoptione gratuita. Et mox exponit, quae illa diuinae virtutis & gloriae indicia fuerint: Nimirum quod plenus esset gratiae & veritatis, id est, quod illi pater gratiam non secundum mensuram dedisset (sic ipse postea exponit) sed in illo aperuisset gratiae suae fontem, qui in omnes credentes redundat: & in illo suum complementum habeant, quaecumq; Deus olim patribus promissit. Quod si verò interrogas, vnde hoc deprehendere potuerint Apostoli, infinita huius generis euangelicae historiae commemorat. Huc enim referri debet solemniter Christi, quae in baptismo facta est, inauguratio, quando caeli aperti sunt, & in specie columbae super illum descendit spiritus sanctus, & vox patris audiebatur: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacitum est. Fuit istud indicium tam illustre, ut Baptista de illo praemonitus, ex eo Messiam hunc esse agnosceret, ut infra audiemus. Eodè pertinet diffusa in labijs eius gratia (ut Psalmi verbis utar) & nunquam antea comperta doctrinae auctoritas, quae rude etiam vulgus & sacerdotum seruis percussit, in illo aliquid plus quam humanum admirabatur. Huc etiam referri debet repetitum in monte Thabor patris testimonium, quando coram discipulis tribus clarificatus apparuit. Adde his miracula, quae illum morbis, demonijs, ventis & vndis imperare, & peccata remitti potestate habere, & pro-

Psalm. 45.
Matth. 7.
Ioan. 7.

Et proinde Dei filium, adeoque, verum Deum esse, euidentiſſime demonſtrari. Et in morte eius ſigna ſunt edita, qua Centurioni, homini barbaro & militari hanc vocem extorſerunt: Verè homo iſte erat filius Dei. Secuta eſt mox reſurrectio, quam deitatis Chriſti teſtimonium eſſe, Paulus ad Romanos Rom. 1. monuit. Acceſſit omnibus iſtis glorioſa in caelos Aſceſſio, qua triumpho inſtar fuit, quo ſe peccati, mortis & diaboli victorem eſſe declarauit. In his (inquam) viderunt Apoſtoli diuinam Chriſti Ieſu glori- am, & ex his didicerunt, illum eſſe vnigenitum Dei filium, in quo gratia fontes aperti & promiſ- ſiones omnes impletæ ſunt. Hic verò nobis etiam iſtorum omnium vsus eſſe debet, vt intelligamus in ſolo Chriſto nobis ea exhiberi, quæcumq; de humani generis redemptione olim prædicta & promiſſa fuerunt. Fruſtra enim Chriſti nomine gloriantur, & illius miracula & reſurrexionem & aſcenſio- nem in ore habent, qui interim Dei gratiam locis, temporibus, ſanctorum reliquijs, ſuis aut aliorum meritis, & frigidisſimis ceremonijs aſtringunt: aut ſalutis incerti, de Dei promiſſis adhuc dubitant. Agnoſcamus ergo nos Dei bonitatem incomparabilem, qui filium ſuum carnem aſſumere, & in illa diram atq; infamem crucis mortem ſubire voluit. Et cum ille ſit plenus & in omnes credentes exu- berans gratia fons, in quo promiſſiones omnes (vt Paulus inquit) ſunt Etiam & Amen, illo vno contenti, in illo ſolo quaeramus quæcumq; ad noſtræ ſalutis cauſam faciunt. Illi debetur benedictio, ho- nor, gloria & poteſtas in æternum, Amen.

H O M I L I A VI.

Ioannes teſtatur de eo, & clamauit, dicens: Hic eſt de quo dicebam, Qui poſt me uenit, prælatus eſt mihi, quia prior me erat. Et ex plenitu- dine ipſius omnes ſumpſimus, & gratiã pro gratia. Quia Lex per Mo- ſem data eſt, Gratia & Veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Deum ne- mo uidit unquam: Vnigenitus ille filius, qui eſt in ſinu patris, ille enarrauit.

Diligenter hucusq; expoſuit Apoſtolus ſummam eorum, quæ nos de Ieſu Chriſto ſentire & cre- dere conuenit: Quòd nimirum ſit verus Dei filius, patri coæternus & conſubſtantialis, qui iu- xta veteres promiſſiones homo factus fidelisſime præſtiterit, quæcumq; olim de ſalute humani generis promiſſa & prædicta fuerunt. Quia autè initio Ioannis Baptiſte meminerat, & hunc quoq; eadem de illo teſtatum eſſe dixerat, in præſenti teſtimonia illius recitare incipit, ex quibus quatuor præci- pua commemorantur: & ita ad huius euangelicæ narrationem tranſeum facit, cuius initium ab Ioanne fieri oportuiſſe alibi diximus. Et hoc quidem loco ſummã eorum proponit, quæ Baptiſta de æterna Chriſti diuinitate, deq; illius officio tradidit, quibus poſtea pleniorẽ omnium, quæ ab illo dicta & facta ſunt, expoſitionem ſubiiciet. At hinc nos meminiffe oportet, teſtimonia hæc nõ ideo produci, quòd Chriſtus illis opus habuerit, ſed vt noſtræ infirmitati conſulatur, quam eiujſmodi fulcris iuuari oportet. Et multum prodeſt, nos in huius loci & ſimilium conſideratione crebrò verſari, qui breuẽ cõpendio docent, quis nã Chriſtus ſit, & quàm excellentia bona in illo nobis pater cœleſtis cõtulerit.

Ioannes (inquit) teſtatur de eo, & clamauit, dicens, &c. Faciunt iſta ad teſtimonij huius com- mendationẽ. Nam teſtandi verbo vritur, ne quis verba hæc Ioanni remere excidiſſe putaret, ſed il- lum ſerid, & quidem non ſine religione, quaſi teſtem iuratum, iſta locutũ ſciremus. Et teſtatur ait, ſed il- lum non teſtatur eſſe, vt teſtimonij illius fidem & inſallibilem veritatem exprimat, quæ perpetuò duret, ſuaq; in eccleſia auctoritatem habeat, licet iam olim à Ioanne ſit pronun- ciatum. Deinde illum cla- mauitſe dicit, vt primò quidem oſtendat eum fuiſſe, de quo Iſaias olim dixerat: Vox clamantis in de- ſerto, &c. deinde apertam & ingenuam dicendi libertatem in illo commendat, qua in commiſſo ſibi munere ſit vsus. Et hæc ad arguendam Iudeorum peruerſitiam facit, qui etſi in illo ſpiritus ſancti & miſſionis diuinæ aperta indicia viderent, illum tamẽ diſertis verbis & pleno ore (vt aiunt) de Chri- ſto teſtantem audire noluerunt. Porro Ioannis exemplo miniſtri eccleſiarum omnes de ſuo officio ad- monentur. Meminerint ante omnia, ſe Chriſti teſtes eſſe, cum illis cõmiſſa ſit euangelij prædicatio, quam teſtimoniũ eſſe diximus nuper de gratia Dei in Chriſto exhibitã. Studeant ergo veritati, ne

Commendatur
Ioannis teſti-
monium.

testes falsi deprehendantur, & signentis suis non modo gloriae Christi derogent, verum etiam publicae salutis officiant. Deinde non musitent, nec obscuris vel ambiguis verbis auditorum aures demulceant, sed clament, & clamore suo aures simul & animos hominum penetrant, ne quis suis vel vitij erroribus ignorantiam possit pratexere. Sic enim Isaia praecipit Dominus: Clama ex gutture, ne cesses, ex alta instar tubae vocem tuam. Et apud Ezechielem ministri speculatoribus conferuntur, quorum est aduentantes hostes vel tuba sono, vel alio signo evidenti & omnibus conspicuo prodere. Nec aliam esse ministrorum novi Testamenti conditionem, ex Christi verbis patet, qui Apostolis dixit: Quod dico vobis in tenebris, dicite in luce: & quod in aurem auditis, predicare in caecis. Et Paulo inter Corinthios trepidanti dicebatur: Loquere, & ne taceas. Quibus verbis illi admovebat Dominus, ne obscurius loquendo eorum similis fiat, qui nibilo plus proficiunt, quam si omnino tacerent. Et sane requirit magnam & inuictam dicendi libertatem mundi huius peruersitas, qui vt ex vitij & erroribus summam voluptatem caput: ita surdis ferè auribus negligit quaecumq; suis desiderijs aduersari sentit. Clamore igitur, vel etiam tonitruo opus est, vt vel inuiti expergeant, qui in suis sordibus alioqui perituri erant.

Ioannis primū
de Christo testi-
monium.

Porro audiamus primum Ioannis testimonium, quod clamando promulgauit. Sunt eius duae partes, quarum prima quis nam Christus sit, docet: altera, quid boni idem ille miseris mortalibus conferat. Primam his verbis exponit: Hic est, de quo dicebam. Qui post me venit, praelatus est mihi, quia prior me erat. Patet autem ex his, Ioannem prius saepe & multis de Christo concionatum fuisse, antequam is in publicum prodisset (quod factum opus fuit, ne quis illius personae aliquid dari putaret) hac autem dixisse, cum Christum vel aduentantem vel auditoribus ceteris iam permixtum videret. Nam dicitur: Hic est de quo dicebam. Et simul in mentem illis reuocat, quae aliis dixerit. Quod ipsum ministri omnes imitari debent, vt non contenti semel dixisse aliquid, ea frequentius reperant & inculcent, quae cognita & obseruata necessaria sunt. Quid vero illud est, quod de Christo Ioannes dixit? Qui post me venit, praelatus est mihi, quia prior me erat. Pleriq; interpretum hac de vtriusq; etate exponunt, sed rectius de ministerio exposueris, vt sensus sit: Ego quidem prior docui, & ad me populus omnis confluit, & nunc demum iste in publicum prodire incipit, & proinde me sequi meumq; discipulum videri possit. Sed longe aliter res habet. Hic enim mihi praelatus est, id est me multo excellentior est, & dignitate praestat, nec inuitis ego illi palmam cedo. Et simul causam huius dicti subiicit: Quia prior me erat. Ita vero aliquid in Christo plus quam humanum esse inuenit, adeoque de illius diuinitate testatur. Cum enim constet Ioannem quoad etatem sex totis mensibus Christo maiore natum, & in docendi quoq; ministerio priorem fuisse, idem tamen Christum se priorem esse testatur: vtiq; diuinam in illo naturam agnouit, secundum quam ante secula ex patre est genitus. Idem ergo hic Ioannes dicit, quod postea Christus Iudaeis: Priusquam Abraham fieret, ego sum. Voluit autem hoc ordi Ioannes, vt populum, quem nimia sui admiratione captum videbat, ad Christum remitteret, cuius praecursor à Deo erat factus. Ita enim solent sancti nulla suae gloriae vel auctoritatis ratione habita, vnus Dei gloriam asserere, & à quibus suis superstitionibus rudes ac imperitos auccare, vt nuper Iesus est dictum. Hic vero obseruabimus praeterea, quod ad Christum suos auditores remittit Ioannes, licet illum etate simul & docendi ministerio praecederet. Ergo in religionis & salutis causa, nihil vel vetustati vel successioni tribuendum est, sed ad vnum Christum respicere, & ab illo vno omnes pendere conuenit: qui etsi secundum carnem ante annos demum mille quingentos & sexaginta quinq; ex Maria natus sit, tamen quoad diuinam naturam omnibus prophetis & patriarchis prior est, & ex illo isti hauserunt quicquid in illis fuit diuinae cognitionis. Desinant ergo nobis hodie suam vetustatem cum praescis suis patribus atq; Concilijs obijcere aduersarij. Nec enim de eo nobis lis est, quid per annos iam octingentos aut etiam amplius pleriq; senserint: sed num quae illi nobis obrudere conantur, cum doctrina Christi conueniant, qui patres omnes & Concilia omnia praecessit.

Quid Christus
suis conferat.

Sed transeamus ad alteram huius testimonij partem, qua docetur quid boni nobis Christus conferat: quod etsi in multas species diduci posset, omnes tamen illas Ioannes duobus capitibus comprehendit. Et primum quidem ad eius expositionem facit, quod illum dixerat esse plenum gratia & veritatis. Dicit enim: Et ex plenitudine ipsius omnes sumpsimus, & gratiam pro gratia. Plenitudinis nomine

nomine significatur fons inexhaustus bonorum omnium, in quibus hominum beatitudo atque felicitas consistit. Hunc ergo nobis in Christo apertum esse ait, qui nobis etiā Paulo teste, a Deo factus est sp̄s pietatis, iustitiae, sanctificatio et redemptio. At plus quiddam dicit Ioannes, quam si ista in Christo contineri, aut etiam nobis offerri dixisset. Loquitur enim in omnium, quot quot unquam fuerunt & futuri sunt, electorum persona, & illos omnes unā secum infra Christum subsidere vult, ut iste solus emineat. Perinde ergo est ac si dixisset: Iesus Christus, de quo vobis loquor, non fons modò & origo boni est, sed etiam fons est in omnes credentes excubans atque redundans: & solus quidem ille fons est, adeò ut quicquid unquam boni habuerunt sancti, aut etiam num habet, vel qui post nascentur habituri sunt, huic uni acceptū ferri debeat, qui plenitudo ipsa est, quae etsi cōtinuo fluxu in electos Dei redundet, nunquā tamen deficit neq; exhauritur. Et mox quid acceperint, exponit: Gratiam pro gratia. Quae verba multivariam exponuntur. Divus Augustinus fidei donum gratuitum intelligit, quod Deus alia gratia, vita nimirum aeterna remuneret: & ea occasione multa doctè & pie de gratia Dei, unica nostrae salutis origine, adversus nostrorum operum merita differit. Cyrillus veteris & novi testamenti gratiam significari putat, quòd nimirum in eius locum, quae veteribus affluserat obscurius & imperfectius, per Christum luculentior & plenior gratia successerit. Ex nostris quidam de gratia Dei, qua in Christum profectur, haec exponunt, propter quem nos quoque sibi gratiam & acceptos habeat. Et hi quidem omnes pie sentiunt & verè dicunt haec omnia. Quia tamen non crediderim Ioannem de salutis nostrae mysterio tam obscurè loqui voluisse, cum in omnibus alijs perspicuitati studeat, illorum sententia accedo, qui hac locutione gratiam abundantissimam & novis quotidie accessionibus redundantem denotari arbitrantur, ac si dixisset: Gratiam supra gratiam. Hic enim sensus plenitudini optime conuenit, quae hic Christo tribuitur.

Caterum singulari & assidua meditatione dignissima est haec Ioannis sententia. Primò enim no- Locihuius
usu.
stra miserie nos admonet, & carnis confidentiam reprimat, qua non alia est in salutis negotio pestis nocentior. Si enim ex Christi plenitudine sancti acceperunt quicquid in illis boni est, nihil illos ex semetipsis proprium habuisse constat. Quid ergo de nobis sperabimus, qui illis nullo modo sumus conferendi? Vidit hoc Paulus, qui hominem omni facultate aliquid bene agendi sic spoliat, ut nos ex nobis ipsi ne ad cogitandum quidem idoneos esse dicat. Et rursum gloriosulus illis suarū virium ostentatoribus respondens, ait: Quid habes quod non accepisti? Quòd si accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? Et sane, si singuli hominum seipos inspiciant, se instar primi parentis nudos, miseros & omni boni egenos esse deprehendent, cum nec caelestia sapere, nec voluntatē suam ad illa inclinare, multò minus autem suis viribus illa consequi possint. At depressas sui ipsius cognitione mentes eodē dicto Ioannes erigit atq; solatur, cum in Christo Iesu plenitudinem ostendit, id est, fontem gratiae, ex quo licet hauserint iam multis seculis sancti patres quaecunque ad salutem consequendam necessaria sunt, adhuc tamen plenus est, & ad omnes eos redundat, qui per fidem ad illum appropinquant. Et hunc fontem nobis patere, ipsius promissiones docent, quibus nos ad sese inuitat. Christi enim vox est: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego vos quietere faciam. Si quis sitit, veniat & bibat: & aqua quam ego ei dabo, fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam. Neque nos pretij magnitudine absterret, sed gratis offert potum & cibum salutiferum. Nam per Isaiam clamat: O vos omnes qui sititis, venite ad aquas: & vos, quibus non est pecunia, venite & comedite: emite sine argento & sine pretio vinum & lac, &c. Sunt haec plena dulcissime consolationis, quae eò excellentior est, quòd qui nos inuitat, simul fidem in nobis accendit, qua sola duce ad illum venire possumus. Simul autē omnibus superstitionibus evertendis hic locus sufficit, quarum hoc quasi fundamentum est, quòd quae in vno Christo inueniri possunt, alibi monstrantur. Imprimis autem eorum impietas confutatur, qui vulgi supersticiosa stoliditate ad questum abutuntur, dum nostrorum operum meritis & pecunia redimi docent caelestia illa dona, in quorum fruitione salus nostra consistit, remissionem scilicet peccatorum, iustitiam, satisfactionem & vitam aeternam. Opponamus ergo sententiam hanc omnibus ijs, qui nos aliò ablegant: & si vel Christi cultores vel sanctorum imitatores esse volumus, ad Christum nos tam amice inuitantem accedamus, & illorum vestigia sectemur, qui omnes ex eius plenitudine acceperunt. Curemus autem

ne gratiam hanc in vanum acceperimus, & vocationem nostram vitæ innocentia & serio pietatis studio restemur.

Mosis & Christi comparatio. Acto. 13.

At non ignorabat Ioannes, quantum Mosis suo Iudæi tribuerent, cuius discipuli esse ac dici volebant: quare præoccupatione vitæ, qua Christum cum illo confert, & quantum inter utrumque inter sit, docet. Quia lux, inquit, per Moysen data est, Gratia & Veritas per Iesum Christum facta est. Causali particula præcedentibus hæc connectit, ut ostendat, idem de Christi plenitudine omnes accipere oportere, quia Moyses, quo nullus hucusque fuerit præstantior in domo Dei minister, nihil huius præstare potuerit. Et legem quidem per hunc datam esse fatetur, sed ex illa salutem hominibus obtigisse negat. In hoc autem prudenti planè & circumspèctâ modestia vitæ, ne Iudæorum animos exasperet, dum non simpliciter legi negat salutis rationem, sed in Christo illam commonstrat. Et hanc quidem Gratia & Veritatis nominibus comprehendit, quæ duobus præcipuis legis capitibus opponit. Habet enim lex præcepta & ceremonias, siue ritus sacros. Præceptis tota doctrina de vno Deo colendo & adorando, de moribus rectè formandis, de vitæ totius institutione, deque reipublica & iudiciorum administratione continetur: & coniunctæ sunt his promissiones, quæ ipsorum observatoribus omnia læta & Deum propitium pollicentur. In ceremonijs externus cultus consistebat, in quo salutis promissa typi & sigilla continebantur. Ac si utrumque consideres, neutrum ex his salutem conferre poterat. Quia enim præcepta obedientiam perfectam, imò totum animum, & omnes hominis facultates exigunt, nostram potius impotentiam arguunt, peccati conuincunt, & proinde vitæ & mortem operantur, dum nos iram Dei & mortem meruisse docent, sicuti Paulus ad Romanos 7. & 8. cap. diligenter ostendit. Ceremonia verò salutem (ut diximus) adumbrabat quidem, illam verò adeo non conferebant, ut non raro propter illas Deus litè cum patribus instituerit, & eos cum suis sacris repudiavit. His ergo omnibus Christum opponens Ioannes, per hunc gratiam & veritatem obtigisse dicit: & gratia quidem nomine misericordiam Dei et gratitiam peccatorum remissionem intelligit, quæ per legem conuictis & contrito corde ad Deum conuersis in Christo conferitur: per Veritatem verò res ipsas significat, quæ typis legalibus adumbrabantur. Itaq; in vno Christo ea monstrat Ioannes, quæ lex præstare non potuerit, & idem paucis verbis dicit, quod Apostolus Paulus postea aperitius & copiosius exposuit, cum in synagoga Antiochena diceret: Notum sit vobis viri fratres, quòd per hunc (Iesum Christum scilicet) remissio peccatorum vobis annuntiat: res ab omnibus, à quibus non potuistis per legem Moysi iustificari, per hunc omnis qui credit, iustificatur. Vbi rursum consulantur, qui ceremonijs & operibus secundum hominum traditiones peractis se seruari putant. Si enim lex à Deo per Moysen tradita hoc præstare non potuit, num illud hominibus commenta præstare dicemus? Imò si à Mose ad Christum transire oportuit olim eos, qui salutem consequi cupiebant, quæ obsecro insania fuerit, hodie hoc relicto in hominum verba iurare, quorum vocatione nec aliquo Dei oraculo, nec ullis signis confirmatur?

Acto. 13.

Christus Dei cognitionem tradit.

His expositis, videamus alterum fructum, quem nobis Christus confert, de quo Ioannes sic conuincionatur: Deum nemo vidit vnquam: Vnigenitus ille filius, qui est in sinu patris, ille enarrauit. Sensus est, Christum vera Dei cognitione homines instruere, quæ sola via est, per quam ad aliorum bonorum & ipsius salutis communionem peruenimus. Et quàm insigne quàmque necessarium sit hoc Christi beneficium, eo docet, quòd nemo hominum vnquam Deum viderit vel cognouerit, suam nimirum rationem & carnis intellectum secutus. Deum quidem olim vidisse dicuntur patres & propheta: sed hoc non de ipsa Dei essentia, sed typis atque formis debet intelligi, quibus ille se ipsis pro temporum ratione manifestare dignabatur. Nam perpetuum ratum manet, quòd Moysi ipsius faciem videre cupienti respondit, Non videbit me homo, & viset. Neque hoc de oculis modo corporeis dici putabimus, sed ea etiam mentis & rationis nostræ cecitas atque hebetudo est, ut ex nobis ipsis quid Deus sit, quæque eius voluntas sit, & per illum constituta nostri salutis ratio, nequaquam inuestigare aut cognoscere possimus. Necessè ergo fuit, ut magister & doctor daretur, qui quæ nostrum captum superant, nobis traderet. Est is Iesus Christus, quem Moyses olim prophetam illum magnum fore dixit, quem omnes audire debeant: & quem pater cælitus nobis commendauit, quando dicebat: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacitum est: Is ergo (inquit Ioannes) enarrauit nobis de Deo, quæ nemo hominum neque sensu neque ratione percipere poterat.

Exod. 33.

Et hoc

Et hoc illum potuisse, & etiam nunc posse docet, cum ait: *Vnigenitus ille filius, qui est in sinu patris. Unigenitum vocat, quia non adoptiuus filius est, quales nos sumus, sed solus & vnicus, quem pater nobis incognita & ineffabili ratione ab aeterno genuit. In sinu autem patris esse dicitur, propter vnionem substantialem, qua patri indiuulse coniunctus est, & quod illi quasi à secretis & à consilijs est, quo nomine aeterna Dei sapientia vocatur. Talis verò cum sit, nihil illum latere potest, & proinde docere etiam potest, quaecumque de Deo & eius voluntate nobis cognitu necessaria sunt. Neq. de eius erga nos studio aut voluntate quisquam dubitet, cum ideò incarnari & inter nos conuersari voluerit, vt & mysteriorum istorū interpret simul & humani generis redemptor fieret. Hæc vt Dei bonitatem magnificè commendant, ita doctrine euangelicæ veritatem & certitudinē infallibilem asserunt, vt de ea nemo pius dubitare possit. Et possumus sententiam istam omnibus ijs opponere, qui vt euangelij doctrinam eleuent, interrogant: Et quis ista reuelauit? quis primus ista docuit? aut quis vnquam in celos ascendit, & Deo fuit à consilijs, eam hanc salutis rationem instrueret? His (inquam) responderi potest: *Vnigenitus ille filius, qui est in sinu patris, ista enarrauit. Quod si verò alicui huius autoritas sordet, valeat ille & sordescat, donec olim magno suo malo experiat, vera esse, quæ Apostoli ex filij Dei ore nobis tradiderunt. Nos verò à Deo datum magisterium audiamus, neque vllis admittamus, qui ab hoc diuersa tradunt. Si enim solus Christus ista enarrare potuit, fallantur oportet, quicung. ex semetipsis noua proferunt, aut ab alijs conficta recipiunt. Confutantur itaque hoc ipso argumento omnes sectæ, quæ à Christo & per hunc nobis monstrata salutis via abducunt. Nam vt vnus Christus verus est diuini illius atq. æterni consilij interpret: ita solus etiam via est, per quam ad patrem veniunt, & bonorum cælestium hæreditas acquiritur. Horum itaque memores, viam istam constanter sectemur, neq. nos aberrare patietur is, qui vt illam aperuit, ita in ea ambulantes se ducent atque protectorem præbere consuevit. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.**

H O M I L I A VII.

Et hoc est testimonium Ioannis, quando miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ut interrogarent eum: *Tu quis es? Et confessus est, & non negauit, confessus est inquam: Non sum ego Christus. Et interrogauerunt eum: Quid ergo? Es tu Elias? Et dixit, Non sum. Es tu Propheta ille? Et respondit, Non. Dixerunt ergo ei: Quis es? Vt responsum demus ijs, qui miserunt nos, Quid dicis de teipso? Ait: Ego uox clamantis in deserto: Dirigite uiam Domini, sicut dixit Isaias propheta. Porro qui missi fuerant, erant ex Phariseis. Et interrogauerunt eum, ac dixerunt ei: Cur ergo baptizas, si tu non es Christus, neq. Elias, neq. Propheta ille? Respondit eis Ioannes, dicens: Ego baptizo aqua: sed in medio uestrum stat, quem uos nescitis. Ipse est is qui post me uenit, qui prælatas est mihi: cuius ego non sum dignus, ut soluam calceamenti corrigiam. Hæc in Bethabara facta sunt trans Iordanem, ubi Ioannes baptizabat.*

OMnes Euangelista historiam Domini nostri Iesu Christi serè ab Ioannis Baptista prædicatione exordiuntur: eam nimirum ob causam, ut illam cum ueterum prophetarum oraculis conuenire ostendant, quibus docetur Messiam præcursores suum habiturum esse, qui prædicatione & doctrina sua omnium mentes ad illum dignè excipiendū excitet. Inter alios autem in recitandis illius testimonijs diligentissimus est noster hic Euangelista: qui tamen ne nimia uerboitate pios grauariet, non omnia descripsit, quæ ab illo de Christo dicta sunt, sed ex illorum numero quatuor potissimum testimonia deiecit, quæ ut alijs illustriora fuerunt, ita plene continent omnia, quæ ad huius cause cognitionem faciunt. Primum fuit, quod in publica populi ad se confluentis concione tulit, de

quo in proximo Sermone diximus. Sequitur secundū, quod ad se missis legatis reddidit, & quod hoc nomine maiorem auctoritatem meretur, quod nec temerē illi excidisse videri potest, nec coram rudi & ignobili vulgo datum est, sed apud eos, qui cum summā eruditionis & pietatis existimationē apud omnes sustinerent, auctoritate quoque omnes exercebant. Constat autem tota hac actio duabus partibus: & priori quidem de seipso agit Ioannes, & falso de se conceptam multorum opinionem confutat: altera de Christo testatur, & sui simul ministerij rationem illis reddit.

Ierosolymitani
legatos mittit
ad Ioannem.

Prius quā verō ad ipsam actionem veniamus, de legatis ad Ioannem missis aliquid dicendum erit, qui de his agendi occasionem praeberunt. Venit enim hic consideranda illorum temporum & populi Iudaici conditio, quam corruptissimam fuisse alibi diximus. Cum enim incurabili illorum malitia offensus Deus prophetiam ab illis abstulisset, sacerdotum ambitione & avaritia, non modo cultus externus prophanatus, sed doctrina quoque impuris atque falsis hominum traditionibus corrupta vel adulterata fuit. Qua occasione insuper factum est, ut in sectas diversas scinderentur, qui unus Dei cultores esse, & unam eandemque cultus ab illo praescripti formam observare debuerant. Concurrerant tamen in hac tam secula ecclesiae dissipatione non obscura mendicia, quae Messiae aduentum iam praeforibus adesse testabantur. Nam quod Iacob praedixerat, ablatum erat sceperum ab Iuda, & prophans gentibus parebant, qui Dei peculium censebantur: ad metam suam perveniant Danielis hebdomades, sub quarum finem ille Messiam venturū esse praedixerat: Magi itens ex Oriente per stellam deducti, illius iam nati praedicatione omnium mentes in spem & metum excitant: audite quoque erant in templo Simeonis & Anna prophetae confessiones, quibus Christo recens nato testimonium reddiderant: & insuper pastorum sermonibus illius natiuitas longe lateque erat divulgata. Accedit his omnibus Ioannes, cuius natales magnam quid initio statim portenderant, & qui nunc nouo vitae religiosioris exemplo, & doctrina inuisitata libertate, baptisimi item administratione, populum totum in sui admirationem pertraherebat, ut certatim ad eum omnes confluerent, & (ut Lucas annotauit) illum de vita recte instituenda & salutis ratione interrogarent: neque deerant, qui ipsum Messiam esse suspicarentur. Hic ne in tanta omnium expectatione, imò etiam animorum & studiorum contentione (quae rebus nouis plerumque coniuncta esse solet) Ierosolymitani antistites, penes quos summa religionis et publicae salutis cura esse debebat, suo officio deesse viderentur, ad Ioannem legatos mittunt, qui in illum & doctrinam eius inquirant. Mittunt autem non vulgares aut infima sortis homines, sed publica auctoritate graues, Sacerdotes nimirum & Leuitas, & quidem Pharisaeos, qui propter sanctitatis & iustitiae speciem inter sectas excellere putabantur. Neque reprehensionem aliquam mereretur factū hoc Ierosolymitanorū antistitem, siquidem bona fide & animo sincero causam istam egissent. Decet enim antistites ecclesiarū, ut speculatorum instar vigilent & attendant, ne qui nouis dogmatibus seducantur, aut ecclesiae unitas atque pax per ambitiosos & ineptos rerum nouatores perturbetur. Et utinam istos hodie imitentur Episcopi, & per legatos idoneos publicē in piorum ministrorum doctrinam & mores inquirerent, priusquam contra illos carnificum manus ferro & igne armarent, vel ad Concilia insidiosa euocarent, quorum auctoritate non ministros modo, sed vrbes illustres, imò totas quoque nationes opprimere atque pessundare conantur. Ceterum istos quoque, etsi speciem iuris egregie obseruarint, dolo malo & insidioso egisse, ex omnibus circumstantiis apparet, & ipsius Christi verba testantur, qui infra cap. 5. de hac ipsa legatione loquens, ait: Vos missis ad Ioannem, & is testimonium reddidit veritati. Ego autem non ab homine testimonium accipio: sed haec dico, ut vos salui sitis. Ille erat lucerna ardens & lucens, vos autē voluistis ad tempus exultare in luce eius. Ex quibus verbis apparet, illos legationem hanc non alia de causa instituisse, quam ut suis rebus consulerent. Quia enim male fidei possessores erant, & proinde non poterant non terri, quoties aliqua mutatio imminere videbatur: Ioannem in suas partes pertrahere studuerunt, & illi honorem aliquem deferunt, ut eius auctoritate ad stabiliendam tyrannidem suam abuterentur. Quod cum minus succederet, & Ioannes ipsorum hypocrisim publicē accusaret, sicut Lucas & Matthaeus tradunt, aperti hostes facti sunt. Discimus nos in illis nostri seculi personatos antistites agnoscere, qui similiter sibi omnē potestatem in ecclesia vendicant. Simulant hi quoque se ex officio omnia agere, & ardens veritatis studium profiterentur.

Ergo

Ergo in tanta opinionum diuersitate Inquisitores instituit, Concilia generalia indicunt, legatos à la-
tere mittunt, ita denique omnia sua instituunt, vt illos Christi causam serio agere iuraueris. Ince-
rim sua querunt, ne ex male quæsito dominio deiiciantur. Quòd si artes suas patefactas, & piorum
animos constantiores esse vident, quàm vt eiusmodi laruis terreantur, mox ad vim conuersi, minas
spirant & arma proferunt, quibus veritatis lucem restinguant. Factum hoc iam seculis aliquot, &
idem hodie fieri nemo non videt, nisi qui & sensu & ratione omni destituitur. Studio igitur & vigi-
lantia opus est, ne artibus illorum circumuenti socordiam nostram frustra postea deploramus. Sed
ipsam actionem videamus, quam duabus partibus constare supra diximus.

Prima Ioannem, quis ipse sit, interrogant. Et quantum ex illius response colligi potest, quæ Ioannes Christi
runt, num Christus sit, id est, promissus ille & iam multis seculis expectatus populi redemptor? ^{honorum abs se}
Eum verò se esse Ioannes negat, id quod diligenter admodum annotauit Euangelista. Confessus ^{reijcit.}
est (inquit) & non negauit. Pleonasmus liberam, apertam & constantem veritatis confessio-
nem significat. Neque simplici Pleonasmò contentus, addit: Confessus est inquam, Non sum ego
Christus. Ergo ingenue reiecit oblatum sibi honorem, & ne vno quidem verbulo Christi nomen aut
gloriam in se transferre conatus est. Nec temere hoc tanta diligentia Apostolus testatur. Est enim
magnum fidei veræ argumentum, quæ Ioannes grauisimam tentationem vicit, quæ illum sat an-
ab officio suo auocare, & simul Christo honorem suum eripere voluit. Nouit enim astutissimus ve-
terator, generosiores quoque animos gloria cupiditate ardere, & non alia re facilius superari, quàm
quæ olim Adamus deceptus cecidit. At vicissim quid Christo sponso debeat, secum expendit Ioan-
nes, neque fallaces illas auræ popularis blanditias admittit. Quàm autem dissimilis est eorum, qui
imposturis eiusmodi delectantur, & taciti in sinu gaudent, quando reges & principes superstitione
irritatos ad pedum suorum oscula procumbere, & apud se querere vident, quæ in solius Dei potesta-
te sunt. Sed magno illis constabit hoc suum gaudium, quando vt male fidei serui in tenebras ex-
terioriores eijciuntur. Discant ministri ecclesiarum Ioannis modestiã imitari, & fidei suæ præmium se-
rent æternum.

Ceterum pergunt interrogare legati, & dicunt: Quid ergo? Es tu Elias? Ita verò ad prophe- ^{Ioannes neq;}
tiam Malachia respiciunt, qui Eliam Messie præambulum fore dixerat: falluntur autem comu- ^{Elias neque}
nerrone, quem apud Iudeos cum inualuisse scimus, quòd Thesbireum illum reuerfurum putarent, ^{Propheta.}
quem curru igne è terris subuectum esse, sacra historia testatur. Huic ergo ipsorū opinioni Ioannes
respondens, se Eliam esse negat, cum ignorare non posset, se illum ipsum esse, de quo Malachia oraculū
babetur. Itaque nec mendacium dicit; nec Christo contrarius est, qui ipsum Eliam fuisse testatur.
Elias enim erat, quatenus in spiritu & virtute Eliæ officio functus est, cui illum Deus destinā-
uerat. Rursum Elias non fuit, qualem inepti illi prophetarum interpretes somniabant. Iterum ve-
rò illi interrogant: Es tu Propheta ille? Quo loco articulus Græcus, quem Latini per pronomen
demonstratiuum exprimunt, satis docet, illos non simpliciter interrogasse, num ex veterum pro-
phetarum numero, vel num nouus aliquis propheta sit à Deo legitime vocatus atque missus, sed de
Propheta quodam singulari, quem venturum putabant: eo nimirum, quem Moses patribus promi-
serat, dicendo: Prophetam de medio tui, ex fratribus tuis, sicuti me excitabit tibi Dominus Deus
tuus: illum audietis. Querunt ergo, num Propheta iste sit Ioannes, & ita suam ignorantiam egregie
produnt. Cum enim illic de Christo loquatur Moses (sicuti Petrus & Stephanus in Actis docent) ^{Acto. 3. & 7.}
illi inter hunc & Prophetam illum distinguunt, sicq; ostendunt se præcipua Messie officia ignorare.
Soleat hoc euenire personarū ecclesie pastoribus, vt si nemo illos arguat, ipsi in scitiam suam ineptissi-
mis questionibus & propositionibus publice prodant. Quid enim hodie aliud faciunt, qui de Papæ
auctoritate, & num ille errare possit, interrogant? qui item circa sacramentum altaris (vt il-
lorum verbis vtat) questiones mouent: Num accidentia sint sine subiecto? Num duæ substan-
tia in vno & eodem subiecto possint subsistere? Quid agendum de pane mystico, si agrotus sum-
pium denuo exponat? Quid ex illo arrodant mures aut tineæ? Vnde in illo tineæ & vermiculi
nascantur? & sexcenta alia, quibus libros suos, tantumnon plaustrales impleuerunt. Quis e-
nim non videat, homines istos sacras literas ne à primo quidem limine salutauisse, neque simplici
veritati studere, sed tenebris perinde vt talpæ cauernis suis subterraneis delectari? Sed omnis

Ioannes vox
clamantis.

illis ad Ioannem revertamur, qui Prophetam quoque illum se esse negat. Unde illi non sine bile in-
ferunt: Quis ergo es? ut responsum demus ijs, qui miserunt nos. Vix enim credas quam impatien-
ter doleat sanctis ijs & delicatulis patribus, si non illico pro ipsorum arbitrio respondeas, aut illos
aliquandiu dubios & suspensos teneas. Ideo hi quoque iam satis pro imperio agere incipiunt, quasi
satisfaciat, sed quia hoc Christi gloria exigebat. Ego (inquit) vox clamantis in deserto: Dirigite
viam Domini, sicut dixit Isaias propheta. Poterat simpliciter dicere quis esset, sed Isaias oraculum
adducit, quod cap. 40. habetur, ut simul illis occasionem praebeat cogitandi de temporum illorum
statu, deq; officio quod ab illis Deus requirat. Quasi diceret: Scitis opinor, quid olim Isaias de Mes-
sia & redemptione populi, cuius ille auctor futurus sit, praedixerit. Venturum scilicet ante faciem
eius praecorem, qui in deserto clamat, & alta liberaq; voce doceat, ut omnes ad illum excipiendum
se se praeparent. At qui praeco ille ego sum. Non ergo longa inquisitione opus est, sed in hoc vestre sa-
lutis cardo iam versatur, ne vocem meam aspernemini, sed aduentum Messiam digne excipia-
tis, &c. Docentur hoc Ioannis exemplo ministri, quomodo de semet ipsis loqui, & sui ministerij ra-
tionem reddere debeant. Poterat ille multa in suis ipsius commendationem dicere, cum & summi sa-
cerdotis filius esset, & natales eius Deus non vno miraculo exornasset, & ob vicia sanctimoniam
apud omnes in summo pretio haberetur. Sed omisit istis omnibus, de hoc agit, cuius causa missus e-
rat, & quod ad publicam omnium salutem faciebat. Hoc si hodie observarent Episcopi, imo etiam
qui evangelici doctores haberi volunt, maiori cum profectu in commissio sibi munere versarentur.
At quia plerique titulos ambiunt magnificos, & pro gloria privata amarulenter digladiantur, con-
cidit interea Dei honor, & salutis iacturam multi faciunt, pro quibus illi vigilare debebant. Obser-
uabimus praeterea preparatione & viarum, id est, vicia, & studiorum purgatione opus esse ijs, qui
Christum digne excipere, & illo ad salutem frui volunt. Ut enim natura a Deo alieni sumus, ita in
huius mundi deserto vivimus, qui passim curarum sentes, vitiorum scrobes, obliquas errorum semi-
tas, & tritissima voluptatum aua obijcit, quae & nos a Christo auocant, & illi ne ad nos accederet
possit, remorantur. Haec igitur tollenda sunt e medio, nec illi audiri debent, qui evangelij praeser-
tu ad peccandi licentiam abutuntur. Plura de hac re in Marco nostro diximus, ubi etiam Isaias locum
prolixius sumus interpretati. Vide Homil. 2.

Ioannes sui mi-
nisterij ratione
reddidit, & de
Christo testa-
tur.

Videamus nunc alteram huius actionis partem, qua & illi suam ambitionem apertius pro-
dunt, & Ioannes de Christo testimonium ferens, simul sui quoq; ministerij rationem reddit. Nouam
enim questionem mouent, & dicunt: Cur ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neq; Pro-
pheta ille? Videre quidem volunt iure agere, sed improbe dissimulant quod de Isaias testimonio dix-
erat, in illud solum intenti, quod se Christum & Eliam & Prophetam illum a Mose promissum esse
negarat. De baptismo autem querunt, quod iniquum & impium, adeoq; schismaticum esse putarent,
absque publico Sacerdotum consensu novos ritus inducere: neque interim observant, nouum illud do-
ctrinae genus nouo etiam sacramento diuinitus confirmari debuisse. Est hoc proprium ijs, qui semel
sibi omnem in ecclesia potestatem usurparunt, quod nemini quicquam licere volunt, qui non in ipso-
rum verba prius iurauerit. Sed grauius admodum illis Ioannes responderet. Ego baptizo aqua, sed
in medio vestrum stat, quem vos nescitis, qui (ut alij Euangelistae annotarunt) baptizabit spiritu
sancto & igne, &c. Quorum verborum sensus hic esse videtur: Iniquius vos ferre video, quod ego
aqua baptizo ad penitentiam. Sed quid fiet, quando ille veniet, cuius ego seruus & praeco sum, qui
similiter vobis nec consultis neque rogatis plus quiddam & praestantius faciet? Ego enim Symbo-
lum modò externum ministro, ille re ipsa, quod hoc adumbratur, praestabit. Sciat ille iam in medio
vestrum, sed vos, quae vestra est oscurantia, illum adhuc ignoratis, &c. Ita verò illorum & arrogan-
tiam & ignorantiam perstringit, & breui futurum docet, ut ex male usurpato ecclesiae dominio de-
ijciantur. Et mox ne quod fidelis serui officium intermitat, ad Christi laudes redit, & hunc se abs-
que ulla comparatione maiorem vel praestantiorum esse testatur. Ipse est (inquit) qui post me venit,
id est, qui tam aetate quam docendi officio me sequitur, & tamen mihi in tantum praelatus est, ut
me non dignum fatear esse, qui calceamentorum eius corrigias soluam. Qua locutione vilissimum
seruitium denotare voluit, ut se eorum extenuet, & illorum errori medeat, qui (ut saepe iam dixi-
mus)

mus) ipsi nimium tribuebant. Eluceat hic iterum sanctorum modestia, & quam alieni sint ab insolenti diuinorum honorum affectatione, quam hodie illis homines superstitiosi tribuunt, & quae penes illos conspicitur, qui ipsorum successores videri volunt. Modestia huius & humilitatis causa est, quod & suam corruptionem atq; infirmitatem agnoscunt, & Dei maiestatem recte expendunt. Ex ea enim collatione mox vident, se indignos omnino esse, qui in huius maiestatis conspectu admittantur, aut in eius familiario nomen habeant, maxime, cum ex illis nihil ad Deum utilitatis redire possit. Unde rursum colligimus, quanta sit Dei bonitas, qui indignos nos amplissimis muneribus adhibet, & à nobis seruitium nostrum requirit in rebus omnium excellentissimis, ecclesiae nimirum & reipub. administratione, nominis sui praedicatione, liberorum institutione & infirmis alijs, quae ad nostrae & aliorum salutis conseruationem faciunt. Haec qui expendunt, illos nullius officij pudeat aut piger, quod illis in domo sua Deus imposuit. At qui de istis nunquam cogitant, suarum virium fiducia elati, altiores dignitates sibi ceu iure quodam vendicant, digni, qui in extremas sordes vsquo deturbentur.

Admonet praeterea locus hic, quae sit ratio ministerij & sacramentorum in ecclesia. Sunt haec à Deo instituta nostra infirmitatis ergo, quam externis quoq; adimiculis quasi suffulciri oportet. Sed vt Ioannes inter se & Christum distinguit, & sibi quidem nihil praeter aqua baptismum, id est, externam baptismi administrationem tribuit, Christo autem internam operationem & omnem effectum in solidum transcribit: Ita nobis eadem regula tenenda est, ne quid ministris aut symbolis externis tribuamus, quod solius Dei est. Dicuntur quidem ministri parturire, generare, illuminare, confirmare, peccata ablueri, soluere, ligare, &c. Sed haec ministerij ratione dicuntur, quatenus cum illo Dei virtus coniuncta, non autem alligata est: quam si auferas, inane erit quicquid minister ex seipso instituerit. Vide quae de hac re Paulus in priori ad Corinthios capite tertio scribit. Eandem esse sacramentorum rationem, res ipsa loquitur. Dicebatur Circuncisio olim foedus Domini, & sacrificia peccatorum expiationes: Sed quam multi circuncisi fuerunt, quos scilicet adfragos fuisse Deus queritur? Et quam multi sacrificauerunt, quorum peccata apud Deum in recenti erant memoria? Sic baptismum regenerationis & inuolutionis lauae, Cenam corporis & sanguinis Christi communionem vocat Apostolus. Sed quam multi, pro dolor, nec regenerati sunt, nec cum Christo communionem habent aliquam, qui tamē & baptizati sunt, & Cenae mysticae cum ecclesia frequenter communicant? Sunt igitur haec obseruanda, ne externis affixi, Deo suam gloriam eripiamus, & nobis ipsi nocentissima foecordia sumus auctores, dum externa haec ad salutem nobis sufficere putamus.

Postremo locus, ubi haec facta sunt, annotatur: Bethabara nimirum trans Iordanem, ubi Ioannes baptizabat. Solent enim historici in rebus maximi momenti locum & tempus diligenter indicare, quia ista ad fidem narrationi faciendam multum seruiunt. At hic ego maiorem mysterij rationem habitam fuisse puto, quod sub ista voce later. Significat enim domum traiectus, & ita dictus fuit locus hic, vel quod illic patres olim ex Aegypto liberati Iordanem transfissent, vt terra Chanaan possessionem occuparent: vel quod illic traiectus esset publicus ex Syria in Palaestinam. Meminit huius loci historia Iudicum, & illic Madianitas interceptos & occisos fuisse refert. Iud. 7. Et videtur Ioannes locum illum ob populi frequentiam delegisse, quod plures per ipsum instituerentur. Interim typus admonebat, adesse iam tempus redemptionis, quando deuicto satana & eius copijs per Christum, omnes huic nomen dare, & ex Aegypto spirituali in regnum Dei traicere debeant. Aperuit enim nobis viam hanc Iesus Christus, qui ideo in mundum venit, vt nos ex regno tenebrarum affereret in libertatem filiorum Dei. Et haec quidem dicta sunt in secundum Ioannes de Christo testimonium: cuius hic nobis vsus est, vt huc vera fide amplexi vitam aeternam consequamur. Ipsi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum, Amen.

HOMILIA VIII.

Postero die uidet Ioannes Iesum uenientē ad se & ait: Ecce Agnus ille Dei, qui tollit peccatū mundi. Iste est de quo dicebam, Post me uenit uir, qui praelatus est mihi, quia prior me erat. Et ego non noueram

eum, sed ut manifestus fiat Israeli, propterea ueni ego baptizans aqua. Et testatus est Ioannes, dicens: Spectavi spiritum descendentem quasi columbam, & mansit super eum. Et ego non nouerā eum, sed qui misit me ut baptizare aqua, ille mihi dixerat: Super quem uideris spiritum descendentem ac manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego uidi, & testor quod hic est Filius ille Dei.

Quamuis Dei filius, qui est ipsa Veritas, hominum testimonijs nequaquam opus habeat, propter nos tamen, quorum infirmitatem externis adminiculis suffulciri oportet, iam inde ab origine mūdi semper aliquos excitauit, qui spiritus sancti afflatu illuminati, ipsum humani generis redemptorē esse testarentur, & reliquos in eius cognitione instituerent. Fuerunt ex his patriarcha, quos minime dubium est de promisso illo Semine frequenter concionatos esse. Fecit idem Moses, qui post legem promulgatam & sacra instituta, magnum illum Prophetam Israelitis commendauit, quem omnes audire debeant. Secuti sunt hunc propheta, quos omnes spiritu Christi duce illius afflictiones simul & inde securus à gloriā inuestigauit, Petrus Apostolus scribit. Inter omnes uero facile primas tenet Ioannes Baptista, quem ideo pramisit Deus, ut omnium mentes ad Christum dignè excipiendū prepararet. Fecit hoc diligentissimè, & quatuor illius de Christo testimonia nosler euangelista ex ordine recitat, quae ut ordine egregio inter sese coherent, sic omnia cōprehendunt, quae nos in eius cognitione possunt erudire. Primo enim eternam eius deitatem asseruit. Secundo illum iam uenisse docuit, & ita quidem, ut propter humilē carnis speciem à nemine agnoscat. Sequitur nunc tertium, quo illius officia exponit: Quod nimirum peccata tollat, & spiritu sancto baptizet, id est animos hominum regeneret, adeoq; naturam nostram sua uirtute instauret. Sunt haec praecipua salutis nostrae capita, adeoq; illa singulari cum grauitate & à Baptista propozita, & ab euangelista nostro descripta sunt: quorum diligentia nos quoq; ad horum considerationem excitare debet.

Ioannis de Christi iam exhibitote testimoniu.

Initio quando & apud quos hoc testimonium dictum sit, indicatur. Postero nimirum die, ab eo quo Inquisitores ad illū Ierolyma aduenerant, & ille in frequenti populi cœtu doceret. Tunc enim ad se uenientem Iesum conspicatus, mox extenso digito illum omnibus monstrauit, & quis nam esse testatus est. Quia enim iam tempus erat, ut Iesue officium obire inciperet Dominus noster, nō diu tuis latere, neq; amplius suspensos tenere uoluit eos, qui magno de syderio Saluatorem illum requirebant, de quo Ioannem toties iam concionantem audierant. Sciebat praeterea Ioannes, non sufficere ea, quae in genere hucusq; docuerat de Christo, nisi hunc illis ob oculos siseret, ut ab omnibus posset agnosci & recipi. Id ergo nunc fideliter praestat, nec terret illum besterna Inquisitorum actio, ex qua non obscure uiderat, sibi iam à potentissimis insidias strui. Est hoc obseruandum ministris ecclesiae, ne generalem modo doctrinam proponant, sed eandem in suas quasi species & partes diductam singulis pro temporum & locorum ratione accommodent, ut omnes intelligant quid fieri quidue omitti oporteat, si salutem assequi uelint. Nec ullis periculis sese ab officio reuocari patiantur, quando illa Deus facile declinare poterit.

De Christi officio.

Constat autem duabus partibus. Prima de praecipuo Christi officio concionatur, quod peccata nostra expiando nos patri suo reconciliet. Est hoc salutis nostrae fundamentum, & hinc promanant quaecumq; nobis praeterea in Christo conferuntur. Altera parte repetit quae de aeterna illius deitate atq; maiestate dixerat. Prior pars hisce uerbis continetur: Ecce agnus ille Dei, qui tollit peccatum mundi. Est haec una ex praecipuis scripturae sententijs, & proinde digna, cuius singula uoces excutiantur, & cuius usum omnes intelligant. Orditur à demonstratiua particula, Ε C C Ε, quae hoc loco non tam demonstrantis quàm excitantis est. Nam audientes ad Christi cognitionem excitat, & quidem nō sine gaudij magni significatione. Gestiebat enim iam animus Ioanni, cum coram uideret eum, de quo diu concionatus fuerat: sicuti ijs solet accidere, qui sibi occasionem dari uident hoc praestandi, quod dudum promiserunt, & quod cum sua simul atq; aliorum salute coniunctum esse sciunt. Addit, Α Γ Ν V S ille Dei. Poterat dicere: Ecce adest ille, qui cum me sequatur, me tamen esse excellentior, & qui in spiritu sancto & igne baptizat, &c. Sed agnum Dei uocat respectu sacrificiorū, quae tunc in usu erant, ut se auditorum captui magis accommodet. Solebant tunc ex Legis institutio

Num. 28.

duos

duos quotidie agnos sacrificare, unum matutino, alterum vespertino tempore. Habebant præterea sacri paschale, in quo agni mactati sanguis superliminari & postibus aspersus, beneficij in Egypto olim accepti ipsos admonerat, quando primogenita illorum Deus seruauit, ne ab angelo vastatore occiderentur. At omnia illis in figura contigisse Paulus docet, & quid ista significarent, olim Isaias non obscure indicarat, quando de Christo raticinans inter alia dicit: Tinquam ouis ad mactatio-
nem ductus est, & sicut agnus coram tonsoribus suis mutus non aperuit os suum. At quia hæc à pau-
cis obseruabantur, & pleriq; peccata sacrificijs eiusmodi expiari putabant, Ioanes ista Christi typos
fuisse docet, & hunc verum pro peccatis sacrificium fore testatur. Et disertè Dei agnum vocat, vt
ostendat eum ab ipso Deo huic rei destinatum esse, & eundem illi sufficientem & acceptam fore ho-
stiam, cuius respectu peccatis nostris ignoscat. Consentit hinc Apostoli, Petrus & Paulus. Hic enim
pascha nostrum immolatum esse scribit, Christum Iesum; ille verò nos redemptos esse ait, nõ auro &
argento, sed pretioso sanguine Christi, velut agni immaculati & incontaminati. Sequitur autem in
Ioannis testimonio: QVI TOLLIT peccatũ mundi. Tollendi verbũ duo significat. Primum,
quod peccata, quorum sarcina nos grauati ad mortẽ vsq; æternam opprimebamur, ipse in se suscep-
erit, sed, pro nobis peccatum, id est hostia peccati factus sit, vt Paulus loquitur. Et de hoc etiã Isaias
dixit: Ipse portauit infirmitates nostras, & dolores nostros ipse baiulauit. Item multa correctionis
nostra, id est, qua nos corrigi debeamus, ei imposita est, Deinde quod peccata expiet, adeoq; è me-
dio tollat, non quod nulla in nobis amplius hæreant, sed quod illi per fidem insitis non impuentur.
Et in presenti dicit, Tollit, non Tolleat aut Sustulit, vt perpetuum meriti Christi effectum indicet,
qui vt patrum peccata expiavit, ita adhuc efficax est erga omnes, qui ipsum vera fide amplectun-
tur. Præterea PECCATI nomine omnia comprehendit, quæ cum Dei voluntate pugnant, & nos
ab illius consortio, & proinde à felicitate & regno eius excludunt: Originalem nimirum nature cor-
ruptione, quam ex primo parente contraximus, vna cum omnibus vitijs fructibus, qui ex illa pro-
manant. Vnde locum hunc violenter & improbè detorquent, qui per Christum Originale modò pec-
catum expiari, actualia verò nostris satisfactoribus dilui docent. Cofutantur hi ab ipso Ioanne apo-
stolo, qui dicit, Sanguis Iesu Christi emundat nos ab omni peccato. Postremò peccatum M V N D I
ait, cum vt omnes homines peccati reos agat, tum vt Christi meritum absq; omni personarum respe-
ctu, aut nationũ discrimine, ad omnes extendi doceat, qui in illum credunt, iuxta illud Pauli: Non
est Græcus aut Iudæus, circumcisio aut præputium, barbarus, Scythæ, seruus, liber, &c.

Exod. 12.

Isa. 53.

1. Cor. 5.

1. Pet. 2.

2. Cor. 5.

1. Ioan. 1.

Coloss. 3.

Ratio salutis
humane.

Contra ergo sententia hæc vniuersam salutis nostræ rationem, quæ alibi prolixè describitur.
Primo enim docet omnes homines peccati reatu teneri, nec aliquem esse, qui non opus habeat expia-
tione gratuita, cum pro peccatis suis nemo suorum operum meritis satisfacere possit. Deinde expia-
tionem illam in Christo monstrat, qui solus agnus ille Dei dicitur quem ille pro nobis nostræ redem-
ptionis pretium constituit. Cofutantur igitur breui hoc dicto omnes, qui satisfactione pro peccatis
& salutis meritum alibi indicant: quales olim Iudæi & gentes fuerunt, ex quibus hi quidem in vir-
tutis studio & sacris expiatorijs, illi verò in Circumcisione, legis obseruatione & Leuiticis sacrificijs
iustitiam atq; salutem sperabant. Sed & nostrorum temporũ sectæ cofutantur, vt pote Turcarum
insana persuasio, qui in Mahumeticis superstitionibus & Alcorani obseruatione spem salutis collo-
cant: & Papsiæ, qui peccatorum expiationem vanissimis rebus acceptam ferunt, quas homines par-
tim superstiosi, partim auari & superbi confinxerunt: quales sunt Indulgentiæ papales, ieiunia, præ-
cule à Monachis & sacrificiis precio redemptæ, sericæ, peregrinationes, suffusus, aqua lustralis, Missæ
sacrificium, purgatorium, & sexcenta alia, quibus enumeratis vix totus dies sufficeret. Quid? Imò
ipsis Monachis & Legatis à latere plenariam peccata remittendi aut tollendi potestatem Romæ
nenses Pontifices tribuunt: & si quid atrocius factũ apparet, illud ad se referri volũt, et sibi hoc à Chri-
sto datũ ait, vt pro suo arbitrio peccata hominũ vel dimittere vel retinere, adhuc animas ad inferos
deicere, vel celo locare possint. Quid ergo Baptistæ respõdebũt de solo Christo testificati. Ecce agnus
ille Dei, qui tollit peccatum mundi? Si ipsi hoc tollere possunt, quid agno illo opus erat? cur Dei fi-
lium incarnari & in carne mori oportuit? Vel si nos hoc ex Ioannis dicto colligentes audire nolunt,
cur non D. Augustinum idem nobiscum dicentem audiunt? Nemo (inquit) sibi arroget, & dicat,
quia ipse auferat peccata. Vnde iam intendite, contra quos superbos intendebat digrum Ioannes

nondum erant nati heretici, & iam ostendebantur: contra illos clamabat tunc à fluvio, contra quos modo clamat ex euangelio. Hæc Augustini verba sunt, qui nõ dubitavit hereticos nominare eos, qui quod Christi est sibi ipsi tribuunt. At hodie soli isti orthodoxi, adeoq; ecclesie capita & columna videri volunt. Nec est, quod expiationi per Christum facta aliqua deesse dicant, quæ per nos aut illos suppleri oporteat. Plena enim & perfecta est, quod & rollendi verbo indicatur (vt supra diximus) & quod peccatum mundi dixit, ne quam speciem peccati excipere putaretur. Et quia peccatum tollit Christus, simul etiam è medio cedant oportet, quæ ex peccato enascuntur: ira Dei nimirum, maledictio atq; mors. Nam etsi pij afflictionibus varijs exerceantur, quæ Dei irati indicia videri possunt, & quas lex inter maledictiones recenset, & ijdẽ morti quoq; obnoxij sint: tamẽ afflictiones illæ in bonum ipsis adiumento sunt, cum per illas castigati ad officium redeunt, & mors iisdem ianua vitæ facta est. Et cum in genere omnibus peccatorum expiationem ista sententia Ioannes polliceatur, semper illa in auribus nostris sonare, & semper diligenti meditatione ob oculos reuocari debet. Nam vt diximus, aduersus superstitiones & falsa dogmata nos pramunit, & in tẽtationibus mirifice confortatur, ne desperationis gurgite absorbeamur. Si enim peccata nostra tollit Christus, quis illa nobis denuo imponet? Quis intendent crimina (ait Paulus) aduersus electos Dei? Deus est qui iustificat, quis ille qui condemnet? Ad hæc officij quoq; admonet hæc sententia. Si enim peccata nõ aliter quam per mortem filij Dei expiari potuit, horribile illius culpam esse oportet, & Deo summo opere exosam, & qua durante nos salui fieri non poteramus. Vides ergo quanto studio opus sit, ne illius mancipia denuo fiamus, vtq; libertatẽ & dignitatem eam seruemus, quam mortis suæ merito Dei filius nobis acquisiuit.

Rom. 8.

Repetit quæ de Christi deitate dixerat.

Ceterum non ignorabat Ioannes, ignominiosam Christi mortẽ multo scãdalo fore, multos item difficulter discedere ab ea sententia, quam de ipso conceperant, quod nimirum ipse promissus ille Messias esset. Repetit ergo altera huius testimonij parte, quod ante quoq; de Christi deitate æterna dixerat, & ita omnes abs se ad illum remittit. Iste est (inquit) de quo dicebam: Post me venit vir, qui prelatius est mihi, quia prior me erat. Quasi diceret. Neminem vestrum moueat, quod ego illum ordine ministerij precedo, & quod idem ille nõ multo post à Iudæis ignominiose reiectus in cruce suffigetur. Etsi enim hæc fiant, tamẽ mihi prelatius & me multo prestantior est, eo quod prior me erat, ab æterno nimirum ex patre genitus, & prout patri coæternus atq; consubstantialis Dei filius. Datum de his supra, neq; opus est eadem in presenti repetere. Laudem verò eximiam meretur Baptista fides, qua tam sollicitè cauet, ne quod Christi est quisquam preposter a reuerentia in ipsum transferat. Eandem enim sententiam iam tercio repetit, ne Domini sui negotium oscitantius egisse videretur. Quod magis miranda, vel etiam deploranda est illorum superstitio, qui tot testimonijs & simul omnium ferè sanctorum exemplis conuicti, adhuc circa diuorum cultum occupantur.

Ioannes sui muneris rationem reddit.

Porrò ne cui suspectum esset hoc Ioannis testimonium, quasi vel amicitie vel cognationi hoc daret, aut aliquid inter ipsum & Christum ex composito fieret, subiicit quedã, in quibus primò sui muneris siue officij rationem reddit publice, deinde docet vnde hæc didicerit quæ de Christo testabatur. Quoad primum, sic ait: Ego non nouerã eum, sed vt manifestus fiat Israeli, propterea veni ego baptizans aqua. Dei vocatione & imperio se vrgeri dicit, nec quicquã ex priuato affectu agere. Nam quoad me (inquit) ego non noueram eum, id est nulla mihi cum illo familiaritas siue consuetudo intercessit, adeo vt ne ex facie quidem mihi notus fuerit. Quid ergo in hominis ignoti & nunquam visi gratiam facerem? Attamen Dei iussu euocatus veni ad baptizandum aqua, vt ille per meum ministerium populo Israelitico innotesceret. Ita verò docet, non suam, sed potius publicam ipsorum omnium causam agi, vt nimirum in Christi redemptoris cognitionem adducantur, sine qua nemo seruari possit. Et est probe obseruandum, quod tam diligenter suæ vocationis rationem reddit, ne quid ex suo cerebro instruisse putetur. Decet hoc omnes ministros, eo quod in vanum laborabunt, nisi omnibus persuasum sit, illos ex officio omnia agere. Admonemur præterea, nemini licere, vt pro suo arbitrio aliquid in religione mutet, aut novos ritus seu sacramenta noua instituat. Nam ex Dei placito tota ipsum colendi ratio dependet: & si nihil hic licuit Ioanni, quo nemo sanctior ex mulieribus natus est, inexcusabilis fuerit illorum temeritas, qui aliquid in his audent, cum nec vocationis privilegio, nec propria virtute aut sanctimonia commendentur. Ad hæc totius ministerij & sacramentorum

seruorum

torum finem verum suo exemplo Ioannes indicat. Est is, ut Iesus Christus Israeli, id est ecclesie & singulis ad hanc pertinentibus innotescat. Quia enim salutis negotium hic agitur, hac autem absque Christi cognitione constare nobis non potest, huic inseruiat oportet quaecumque in ecclesia aguntur. Primas tenet inter hæc Dei verbum, quod omnia Christi & regni eius mysteria explicat. At quia in istis tardiores sumus, & quæ didicimus sæpe ex animo elabiuntur, externa signa Deus adhibet, quæ sensibus quasi offerunt ea, quæ nos animo per fidem supra caelos euecto complecti oportet, & eadem in recenti memoria conferuant, ne oblivione sepeliantur. In hunc finem olim Circumcisione, paschale epulum cum sacrificijs omnibus instituta fuisse nemo ignorat, qui veteris scripturæ libros non oscitanter legit. Baptismi autem & Cenæ dominicæ eundem usum esse, partim Christi verba testantur. Hoc facite in mei commemorationem: partim apostolorum exemplum docet, qui ex his argumenta petunt, quibus nos salutis certos faciunt, & simul officij admonent. Omnia ergo hæc ad eum scopum dirigi debent, ut in Christi cognitione proficiamus, non quidè historica tantum, quam & dæmones habent, sed ea quæ cum fide coniuncta Christum apprehendit. Hunc scopum si hodie omnes obseruarent, minus superstitionum simul atq; concertationum haberet ecclesia, &c.

At nō modo sui officij rationem reddit Ioannes, verum etiā docet, vnde ipsi cognitio illa Christi obdigerit. Spectavi (inquit) spiritum descendente quasi columbam, & mansi super eum. Et ego non nouer am eum: sed qui misit me ut baptizarem aqua, ille mihi dixerat: Super quem videris spiritum descendente ac manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi, & restor, quod hic est Filius ille Dei. Iterum dicit, se Christum prius non nouisse, & simul sibi diuinitus reuelatum fuisse ait, hunc esse Dei filium, & promissum humani generis redemptore, qui in se credentes non modo à peccati noxa liberet, sed eosdem per spiritum sanctum regeneret, & ingenitæ naturæ corruptionem sua virtute instaurat. Hoc enim est baptizare in spiritu sancto, ea nimirū efficaciter operari in hominum animis, quæ externa baptismi actione adumbrantur. Quod cum nemo possit præter Deum, rectè ex eo colligit Ioannes, Christū esse verum & patri coeternum & consubstantialē Deū filium. Historia autē, cuius hic meminit, habetur Matth. 3. cap. & tunc ista facta sunt, quando Christus ab Ioanne baptizatus, simulq; publico patris testimonio inauguratus est. Tūc enim spiritus sanctus in specie columbæ descendit, cæli aperti sunt, & vox cælicus intonuit: Hic est filius ille meus dilectus, in quo mihi complacitū est. Porro incidit hic questio, cur Ioannes Christum sibi ignotum fuisse dicat usq; ad hoc tempus, quo spiritum super illum descendere vidit, cum apud Mattheum mox Christus visus & baptizatus petenti dicat: Mihi opus est ut abs te baptizetur, & tu venis ad me? Torquent se in eius solutione vehementer interpretes, sed tenendum est, Ioannem etsi sciret Messiam natum esse & eiusdem officium intelligeret, nullam tamen eius habuisse notitiam, qualis inter amicos esse solent, cum neq; simul educati essent, neque vlla ipsis intercessisset familiaritas. Quando autem ad baptismum veniebat Christus, occultè illi aurem vellicauit Deus, ut hunc illum esse intelligeret, cui huc usq; testimonium reddiderat: quæ causa fuit, ut ab ipso baptizari cuperet. Postea vero, cum Christo iam baptizato & ex aquis ascendente, spiritus super illum descenderet, fuit hoc externum signum quo interna spiritus reuelatio confirmabatur. Non nouerat ergo ad se venientem, quia de facie illum nunquam viderat. Nouerat autem ex spiritus reuelatione, cui pro more Deus signum externum addidit, ut in ea notitia magis confirmaretur. Ideo vero historiam hanc adducit in præsentem, ut ostendat, se nihil de Christo hæcenus docuisse, quàm quod Deo reuelante didicerit. Et possent quidem hic multa dici de Christi Iesu inauguratione, sed quia ad huius loci statum nihil faciunt, ea nunc breuitatis studio omitimus. Si quis autem illa videre cupiat, ex Marco nostro petat licebit. Nunc obseruemus, Christum nobis cælicus ab ipso patre proponi, ut ipsum humani generis seruatore agnoscamus. Aperti sunt cali, ut in hoc nobis viam apertam sciamus, quæ ad patrem & cælestis regni hæreditatem venitur. Descendit spiritus in specie columbæ, ut de illius mansuetudine testetur, quæ peccatores ad se venientes complectitur. Manet super eum, ut illum præ omnibus consortibus suis vntum esse intelligamus, & proinde eius plenitudinem in nos omnes redundare. Accedit his omnibus testimonium patris, de cuius fide & veritate sine scelere dubitare non possumus. Hoc igitur vno contenti, in ipso collocemus omnē salutis spem atq; fiduciam, & eidem seruiamus in spiritu & veritate. Ipsi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum, Amen.

Vnde Ioannes
Christum agnos
uerit

Postero die iterum stabat Ioannes, & ex discipulis eius duo. Et in-
tuitus Iesum ambulante, dicit: Ecce agnus ille Dei. Et audierunt illum
duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum. Conuersus autem Iesus
& conspicatus eos sequentes, dicit eis: Quid queritis? Illi uero dixerunt
ei: Rabbi (quod dicitur, si interpretaris, Magister) Vbi moraris? Dicit
eis: Venite & uidete. Venerunt uideruntque ubi moraretur, & apud eum
manserunt die illo: Hora autem erat quasi decima. Erat Andreas frater
Simonis Petri, unus ex duobus, qui audierant ex Ioanne, & secuti fue-
rant ipsum. Inuenit hic prior fratrem suum Simonem, & dicit ei: Inue-
nimus Messiam illum, quod est si interpretaris, Vnctus. Et adduxit eum
ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus, dixit, Tu es Simon filius Iona, tu
uocaberis Cephas, quod exponitur, Lapis.

ET si filij Dei Iesu Christi auctoritas non ad hominum suffragijs dependeat, voluit tamen Ioan-
nis Baptiste testimonio publice commendari, quod facilius a Iudeis reciperetur, qui Ioannem ma-
ximi faciebant. Hic uero cum fidelis Dei seruus & veritatis praeconerit, testimonia sua omnia ad
eundem scopum dirigit, qui est, ut omnes homines relictis prioribus studiis Christum Iesum ample-
ctantur, & in illo salutem inueniant. Vidimus hoc in tribus praecedentibus, ubi inter alia de seipso
admodum contemptim locutus est, ut quos nimium sibi addictos uidebat, ad unum Christum remit-
teret. Sequitur modo quartum eius testimonium, in quo hoc ipsum euidentius perspicitur, quando per
illud aliqui excitati Christo sese coniungunt. Quorum exemplo simul discemus, ut nos quoque Christum
solum sequi, & quibus studiis in illo vacare debeamus; quae item eius sit facilitas erga omnes, qui ex
animo ad ipsum conuertuntur.

Quartum Ioan-
nis testimonium
de Christo.

Quoad Ioannis testimonium, idem est cum priori, quod nuper exposuimus: at tamen non sine ra-
tione narratur, quando & qua occasione sit promulgatum. Nam post die eius diei, quo proximum
sermone habuit, iterum stetit, nimirum in publico, ut ad se uenientes doceret & baptizatos Christo
consecraret. Adfuerunt illi ex ordinarijs discipulis duo, quorum alter Andreas Simonis Petri fra-
ter fuisse paulo post dicitur. Tunc uero Iesum ambulante intuitus (nimirum non sine aperta ani-
mi & voluntatis sua erga illum significatione, qua in vultu eius elucebat) dixit: Ecce Agnus ille
Dei. Repetit autem prima modo testimonij prioris partem, quia haec sufficiebat, cum sola Agni uox
auditorum sacrificij admonere, & in Christo peccatorum expiationem ostendere posset, quae ueteribus
sacrificijs adumbrabatur. At quia de his abunde nuper est dictum, sufficit in praesenti causam ob-
seruasse, quae Ioannem mouit, ut quod prius dixerat, mox crastino die repeteret. Annotatur haec in
eo, quod duo isti discipuli his auditis mox Christum secuti sunt, nequaquam prohibente aut impe-
diente illo, quod minus illud facerent. Voluit ergo Ioannes ut Christum agnoscerent esse promissum
humani generis redemptorem, & proinde illum sequerentur, & illius fierent discipuli. Est hoc pro-
prium sanctis omnibus, ut ad unum Christum remittant quos instituendos susceperunt, ut iam
saepe diximus.

Ioannis fides
& fidelitas.

At nunc obseruanda venit indefessa in suo munere obediendo Ioannis fides atque sedulitas. Nec enim
contentus est semel dixisse, quod ad gloriam Christi & auditorum salutem faciebat, idem nunc
repetit: & credibile est, illi frequenter hanc uocem in ore fuisse, ut Christum agnum Dei appellaret,
cum discipuli tam cito intellexerint quid ipsis facto opus esset. At qui magno cum periculo coniuncta
erat ista doctrina: Quia enim quaestum sacerdotum euertebat, quem illi ex sacrificijs uerberrimum ha-
bebant, fieri non poterat, quin hoc nomine Ioannem summo odio persequerentur. Adeo tamen non ter-
retur ille, ut potius omnem occasionem studiose caperet, qua officium suum exequatur, & quam pluri-
mos Christo adducat. Debent illum imitari quicumque in publico aliquo munere versantur. Quia enim
a Deo conditi sumus, & in eo uiuimus, mouemur, & sumus, nullius nos laboris tedere debet, qui facit
ad eius gloriam propagandam. Neque admittendum est, ut nos uel impiorum mina uel quae illi nobis
struunt

struunt pericula ab officio reuocent: quando constat, Deum suis fideliter adesse, qui in uocatione sua constantiter ambulant: eundem uero grauiter irasci & extrema quaeq; omnibus minari, qui uocationem suam turpiter deserunt. Docent hoc prophetarum exempla, quorum aliqui inter ferocissimos uerbi Dei hostes annis multis in extremam usq; senectam conseruari sunt: quibus Ioannem Euangelistam quoq; connumerare licet, quem Neroni & Domitiano, crudelissimis ecclesiae persecutoribus, superuixisse inuicem uidimus. Ionas uero, cum à Deo commissam sibi functionem subterfugere conaretur, semetipsum praesenti capitis periculo implicuit. Quod ipsum hodie multis contingit, qui suam potius rationem in consilium adhibere, quam Dei uerbo obtemperare consueuerunt.

Obseruari praeterea debet hoc loco discipulorum Ioannis obedientia, qui cum uocem hanc subinde reperi audirent, quae Christum Dei agnum & unicam peccatorum nostrorum expiationem esse docebat, mox relicto praecceptore suo Ioanne Christum sequuntur. Poterat illos abstergere partim ingratitude, partim inconstantiae suspicio, cum & praecceptorem suum tam cito desererent, & non modo à sacrificijs & sacerdotum traditionibus, uerum etiam ab Ioanne, quem non ita pridem sibi praecceptorem delegerant, ita subitam facerent discessionem. At non sic ab Ioannis persona dependent, ut non maiorem habeant doctrinae eius rationem: & tunc demum se huius discipulos ueros fore intelligunt, si ipsius praecceptis obtemperent. Quod minus obseruarunt reliqui, quos praeposito sui praecceptoris zelo abreptos suum Christo honorem inuidisse, cap. 3. audiemus. Constat autem itaq; istorum exemplo, qui hodie Christum unicum redemptorem agnoscere nolunt, ne uel ab auita maiorum fide atq; religione discessisse, aut in sanctos contumeliosius aliquid agere uideantur, qui cogitare debebant, errores nulla uel ueritate uel consuetudine defendi posse: & sanctos caelices tunc demum in honore & pretio esse, si doctrinae ipsorum obtemperemus, & exemplum imitemur, quo illi nos ab uno Christo pendere docuerunt. Semper ergo in auribus & animis nostris sonet uox ista: Ecce agnus ille Dei: & nos quoq; illa ad hunc sequendum excitari cogitemus. Est enim solus hic agnus sine macula, qui tollit peccatum mundi. Agnus item est, quem lupi timent, & qui leonem occisus occidit, ut Augustini uerbis utar. Huius enim sanguine uictus est satan, qui ut leo rugiens obambulat, quaerens quem deuoret. Huic quicumq; per fidem inisti fuerint, ijs condemnatio nulla imminet. Hunc uero quicumq; deserunt, ij à lupis impostoribus lamantur, & à leone diabolo deuorantur.

Discipulorum
Ioannis obe-
dientia.

Videamus praeterea hoc loco ecclesiae aut regni Christi initium, quo uix quicquam uilius & contemptius fingi poterat. Docuit iam aliquanto tempore Ioannes Baptistas, & ad nauream usq; inculcavit hunc esse diu exoptatum mundi seruatore. Baptizatus iam erat Iesus Christus, & publico patris testimonio inauguratus. Ad haec, tentatus in deserto suae contra satanae uictoriae specimen dederat luculentissimum. Debat ergo iam cateruam ad illum confluere tota Iudaeorum gens, & suo exemplo simul reliquos populos excitare. Sed ecce omnibus ignaue cessantibus, duo tantum Ioannis discipuli illum sequuntur: ex quibus Andream quidem pauperculum piscatorem fuisse scimus, alterius uero nomen quoq; ignoratur. Quis ergo ex tam paruis & obscuris inuicem regnum illud gloriosum, inuictum & aeternum exortiturum putasset, de quo propheta omnes uaticinantur? Sed elucet in hoc Iesu Christi, nostri regis & seruatoris potentia, qui ex tam contemptis principijs regnum constituit, quod paucorum annorum curriculo orbem totum impleuit: & patet hinc regnum eius non esse de hoc mundo, neq; etiam mundi uiribus aut armis debellari uel euertere posse. Habes ergo quod ijs respondeas, qui nobis hodie ecclesiae conditionem uilem & contemptam, & euangelij sectatores obscuros exprobrant. Talibus enim delectatur Deus, qui Paulo teste stulta & infirma & ignobilia huius mundi eligere consueuit, ut mundi sapientiam, potentiam & gloriam confundat, & c. 1. Corinth. 1.

Regni Christi
initium.

His absolutis ad ipsius Christi res transit Euangelista, et ut Ioannis discipulos ad se uenientes receperit, docet. Conuersus autem Iesus (inquit) & conspicatus eos sequentes, dicit eis: Quid queritis? Paucis uerbis admirabile Christi facilitatem & mansuetudinem exprimit. Primum enim non expectat ut ipsi sublata uoce clamet, utq; pedem sistat orant: sed ipse ad sequentes se prior conuertitur. Deinde prior quoq; eos copellat, quos uidebat fortasse metu & uerecundia impediri, ut ipsum alloqui non possent. Praeterea cum de eius hospitio quaereret, & ita se ipsius familiaritatem expetere testarentur, mox amicos illos inuitat, neq; noctis iam imminens importunitatem praetexit, cum iam decima diei hora esset, neq; plures duabus horis ad noctem reliqua essent. At qui diligenti consideratione digna est haec Christi

Christi in reci-
piendis discipu-
lis facilitas.

facilitas, qua ab huius seculi regibus multum differt. Hi enim, ut auctoritate sua tueantur, vulgus hominum procul a conspectu suo arcant, & in eo potissimum maiestate suam consistere putant, si nemini ad ipsos accessus pateat, nisi qui per plures portas et viring, stantes hastatorum ordines ingredi ausus fuerit. Quin eos quoque, qui iam in conspectu venerunt, vel alloquio dedignantur, vel minacibus et fastu turgidis verbis copellant, ut magis sint formidabiles. At longe aliter Christus, qui ut istos comiter & amice exceperit: ita eadem mansuetudine omnes laborantes inuitat, neque aliquem ad se venientem foras excludit. Exemplum huius in Nicodemo praebeuit, quae in tempesta nocte in colloquio admittit, licet eum insensibilis sibi se esse Phariseorum socium esse sciret. Et alibi illis quoque, morose gestis, qui turmatim irruentes, ipsum ne cibum quidem sumere patiebantur: ut iam nihil dicamus de publicanis & meretricibus, quas simili facilitate sustinuit, ut in salutis via instituerentur. Confer cum his personarum eius vicariis, qui Romae inter armatos satellites, auro & gemmis graui triplicique corona orbis totius imperium sibi vendicant, & ne regibus quidem alium quam per oscula pedum ad se aditum permittit: & mox videbis, quo loco ille haberi debeat. Imprimis autem illis obseruanda erat haec Christi facilitas, qui sibi apud illum mediatoribus aut intercessoribus Diuis opus esse arbitrantur, & inter alios Virginem matrem illi seruiliter supplicem, pedibus aduolutam, & exerto sinu vbera illi ostendentem fingunt. Quid enim hoc aliud est, quam ex seruatore mansuetissimo furiosum & implacabile tyrannum & in matrem impiam facere? Aut num illum in caelis ingenium mutasse dicemus, cum per euangelium nos istis quibus olim usus est, vocibus inuiter? Perant ergo hinc consolationem, quod quot conscientiae terrores sentiunt. Simul vero ad penitentiae doctrinam ista transferamus, ne simili longanimitate nos ad illam exhortans, & assiduis quasi clamoribus aures & animos pulsans a nobis excludatur.

In Christo quid queri debeat?

At singulari consideratione dignum est, quod istos compellans, non quem querant interrogat, sed quid querant. Docet enim in hoc fere versari Christianae religionis & salutis nostrae cardinem, ut ea in ipso queramus, quae in illo nobis pater offert, quaeque in illo verissime inueniuntur. Solent enim multi Christum sequi, sed (ut poeta aiebat) Trabu sua queng, voluptas. Et hi quidem ventris studio ducuntur, illi vero liberatione ex morbis, alij opes, honores, dignitates, regnum denique huius seculi quarunt. Sunt item qui carnis licentiam & peccandi impunitatem sub illius nomine venantur. At nihil proficiunt omnes isti. Quia enim spe sua falluntur, prostreto turpiter delictis salutaris iacturam faciunt. Queratur ergo in Christo regnum Dei & quae ad aeternae salutis causam faciunt: illis vero, quoad in hoc seculo viuimus, crucem & afflictiones coniunctas esse cogitemus: ita fiet, ut nec spe nostra fallamur, nec etiam cruce offendamur, ad quam nos ante praeparauimus. Itaque singuli sibi a Christo dici putent: Quid queritis? & ipsi secum rationem ineam: num ipsis sufficiant ferendis, quae ipsum sectantibus accidere solent. Vide quae in hanc sententiam a Christo dicuntur Luc. 14. sub parabolis eorum, qui turrim adificare, aut bellum cum hoste gerere instituerunt.

Quales esse oporteat Christi discipulos.

Porro videamus quales discipuli isti fuerint, ut illorum exemplo discamus, quales nos esse oporteat, ut Christi discipuli efficiamur. Primum Christum vocant Rabbi, qui apud Iudaeos honoris titulus erat, sic dictus a multitudinem, nec nisi illis dabatur, qui multiplici scientia instructi, reliquos dignitate superabant. Ergo Christum praecceptorem & magistrum suum agnoscunt, idque per Ioannem edocti, qui illum nobis mysteriorum Dei interpretem factum esse dixerat, quae nemo proprii ingenij viribus cognoscere potest. Deinde querunt ubi moretur, siue maneat, id est, ubi hospitium sibi delegerit. Cupiunt ergo familiaris cum illo agere, adeoque ipsius hospites fieri. Tercio cum illos inuitaret, mox sequuntur & diem totum cum ipso transigunt: neque illos ab instituto reuocat temporis incommoditas, quod iam circa horam decimam diei esset, & nox appropinquaret. Est hoc ardentis studij et zeli magni argumentum, quod etiam de hospitio nocturno non multum solliciti sunt, modo possint Christo frui: & illud tempus pietatis studio tribuunt, quod plerique, comestationibus & libidini tribuere consueverunt. Accedit his, quod Andreas crastino die mox fratrem querit, & illi non sine gaudij magni significatione narrat, quid inter illos et Christum sic actum. Imo praeclearam edis fidei confessionem: quando ait: Inuenimus Messiam illum, id est, unctum. Ita enim promissum Redemptorem vocabant Iudaei, eo quod illum Regem & Sacerdotem fore praedictum erat, qui ex veteri more solemniter inungebantur, ut alibi prolixè ostendimus. Neque his contentus est Andreas, sed in super fratrem Christum adducit. Et haec quidem sunt piorum studia, ex quibus veri discipuli Christi agnoscuntur.

agnoscantur. Exigitur ab his primum omnium, ut Christo praeceptore & magistro videntur, & hunc quidem solum audiant in salutis negotio, nec illos admittant, qui ab hoc diuersam doctrinam afferunt. Ut enim hunc nobis catholicum & orthodoxum doctorem Deus pater constituit, & de illo pronuntiavit. Hunc audite: Ita ipse quibus suis hoc proprium esse dicit, quod suam vocem agnoscant & sequantur, alienos vero omnes fugiant. Et notum est illud Petri: Domine, quod ibimus tu verba vita aeterna habes. Ergo pro Christi discipulis haberi non possunt, qui homines sibi doctores atque magistros faciunt, & factiosis nominibus ecclesiae unitatem scindunt. At non sufficit Christum magistrum agnoscere, sed illius familiaritatem adeoque contubernium ambire oportet. Habitat ille, quoad corpus, in caelis, in quos ascendit, cum nostrae redemptionis negotium peregerit. At simul spiritu suo animos credentium incolit, iuxta illud: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansione apud eum faciemus, &c. Vniuersalis autem eius domus est Ecclesia, cui spiritu suo semper adest, & in qua sanguinis sui precio quasitos thesauros deposuit: Remissionem nimirum peccatorum, reconciliationem cum Deo patre, & infallibilem laetiae resurrectionis & beatitudinalitatis spem. Ad huius ergo confortium aspirant qui Christiani dici volunt, neque eius misera conditione offendantur, quae in hoc mundo sustinet. Qualis qualis enim esse videatur, in ea tamen passer inuenit domiciliū, & hirundo nidum ubi reponat pullos suos: & potior est dies vnus in atrijs Domini, quam mille alij feliciorum illorum conditio, qui ad limen domus Dei descendunt, quam qui habitant in palatijs impiorum. Est praeterea discipulorum Christi officium, inuitantem sequi absq; omni procrastinatione. Quod enim isti nunc faciunt hoc ipsum postea quoque fecerunt, cum eos rei publicae vacantes Christus ad Apostolatū vocaret. Et Mattheum illico teloniarum reliquisse & illi se coniunxisse legimus, cum eius mandatū audiuisset. Probat istorum omnium obedientiam Christus, qui alibi eos reprehendit, qui etiam sub pietatis praetextu mores nequunt: qualis erat, qui patre prius sepelire volebat, quam Christū sequeretur. Constat enim eos nondū deguisse quam suauis sit Dominus, qui aliquā sibi morā injici patiuntur, quando ipsum vocantē audiunt. Accedat his ardens gloriae Christi & fraternae charitatis studium, quo inflammati alios quoque Christo lucrifacere cupiant. Est hoc propriū fidei, quod cum Dei simul & proximi amore ardeat, nullū propagandae gloriae Dei occasionem negligit, & quam plurimos salutis inuenta socios habere desideret. Ideo mox de Simone fratre adducendo Andreas cogitat, & huius studij exempla passim in sanctis videmus. Neque minorem laudem meretur Simonis facilitas, qui ab Andrea excitatus illi obsequitur. Nemo igitur Dei vocationem contemnat, quamuis ea per homines infima sortis fiat. Saepē enim fit, ut qui nobis inferiores sunt, in hac causa nos anteuertant: ubi nos Dei prouidentiam agnoscere, non autem illius consilij odioso obstrepere decet. Postremo coniungenda est his omnibus fidei confessio ingenua & scripturis consentiens, & curandum ut externa professioni tota vitae nostrae conuersatio respondeat: de qua cum saepe aliās sit dictum, modō haec paucula sufficiant. Et haec quidem sunt eorum officia, qui Iesu Christo coniungi & in illo seruari cupiunt: quibus si perseverantiam in finem usque coniungamus, salui erimus. Adhuc verō si mores nostros examinemus, mox patebit, quam pauci hodie suo nomini respondeant, quando pleriq; nec Christum praeceptorē suum agnoscunt, nec illius confortiū ambunt, sed mundo additi illum vocantē contemnant, fratrum salutem negligunt, fidei verō professionē aut ambiguis & insidiosis loquendi formulis inuoluunt, aut immani scelerum licentia prophanant.

Ceterum ad Christum redeamus, qui ut duos priores, ita Simonem quoque humanissimē excipit, ut ostendat sibi non minus gratos & acceptos esse, qui hominum ministerio adducuntur. Mox enim proprio nomine illum compellat, ne sibi hactenus ignotum se fuisse putet (nouit enim Dominus qui sunt sui, & electorum suorum nomina ascripta in caelis seruat) & deinde nomen illi aliud imponit. Tu es Simon (inquit) filius Iona: sed tu vocaberis Cephas, quod Graecis πέτρος, Latinis Lapidem significat. Solebant autem veteres eorum nomina mutare, quos sibi totos addictos volebant, ut in Nabuchodonozoris historia est videre, qui Danielis & sociorum eius nomina mutauisse scribitur, cum illos in suum famulium ascriberet. At Deus nominum mutatione simul & sua beneficia perpetuae memoriae consecrat, & de futuris vel etiam officio nostro nos admonet. Sic olim Abram & Iacobi nomina mutauit, ut quales futuri essent ipsi doceret, & suam illis bonitatem commendaret. Ita in praesenti Simonem à lapide Cepham vel Petrum denominauit, partim quod ipseus praeo futurus

Ioan. 6.

Ioan. 14.

Epsal. 84.

Matth. 8.

Christus Simonem recipit, & nomen eius mutat.

erat, qui petra illa inuicta est, cui ecclesia inuincitur, & aduersus quam nec porta inferorum preualere possunt: partim ut officij sui memor, in fide cōstans, firmus atq; immobilis maneret. Papsia hic multis modis ridiculos sese præbent. Primo enim, ut Christi imitatores videantur, Pontificum nomina mutant. Exemplum eius rei primus præbuisse fertur Sergius Secundus, qui antequam in Papam eligeretur, Os porci dicebatur, & proinde Sergij nomen assumpsit, ut cognomen prioris turpitudinem dilueret. Deinde Syram vocē Cephas à Græca uocabat deducam putant, sicq; ex lapide caput faciunt. Tandem uerò huius loci autoritate Petrum eiusq; successores, Romanos Pontifices, ecclesia caput esse euincere conantur. In hoc uero tamen rem acu attingunt, quòd ecclesia sua caput imponunt lapidem, id est, uocem & in quo salis illius celestis ne mica quidem inuenitur, qua totum ecclesia corpus condiri atq; gubernari oportebat. Nos omisit illorum delirij, agnoscamus Dei bonitatē, qui nos quoq; in filij sui Iesu Christi cognitionem uocare dignatus est. Curemus itaq; ut tanquā uiui lapides adificemur super petram illam æternam in domū spiritualem & sacerdotiū sanctum, ad offerendum spirituales hostias, quas ille sibi acceptas habeat per eundem Dominum nostrum Iesum Christum, cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

HOMILIA X.

Postero die uoluit Iesus abire in Galilæam: & inuenit Philippum, & dicit ei: Sequere me. Erat autē Philippus ex Bethsaida, ciuitate Andree & Petri. Inuenit Philippus Nathanaelem, & dicit ei: inuenimus illum, de quo scripsit Moses in Lege & Prophetæ, Iesum filiū Ioseph, illum Nazarenū. Et dixit illi Nathanael: Ex Nazareth potest aliquid boni esse: Dicit ei Philippus: Veni & uide.

Postrema huius Capitis parte ad ipsius Iesu Christi historiā Euangelista transiit fecit, & primo quidē narrat, ut discipulos sibi adopraret, quos priuatim instrueret, & quibus postea in doctrina & regni sui propagatione uteretur. Quo loco etiam nobis præcipue consideranda ueniunt. Primum, ex quam obscuris & contemptis initijs regnum Christi enatum ad celestem usq; gloriā ascenderit. Apparet ergo illud non esse ex hoc mundo, neq; nos offendi debere, si hodie etiam Christus à plebisq; reiectus, qui inter homines autoritate & potentia excellunt, apud pauperes modo & infimæ fortis homunciones locum inueniat. Deinde quomodo & quibus rationibus ad Christum homines uocentur, docemur. Alij enim hominum ministerio excitati, ad ipsum uenerunt, ut Andreas cum socio suo & Petro fratre germano, & postea etiam Nathanael. Alios autem Christus ipse uocauit, neque alicuius hominis opera in illis uocandis usus est: in quorum numero Philippus habetur, de quo postea dicemus. Ita tamē uocationes istæ omnes administrantur, ut facillè appareat, omnes Christi spiritui & diuina uirtute tractos fuisse, quæ in animis ipsorum sese efficaciter exeruit. Postremò exemplis istis admonemur, ut singuli sese uocationi diuinæ accommodare debeant, & quæ sint uocatorum officia. Et de his quidem omnibus quædã dicta sunt in proximo Sermone. Sequitur reliqua ad finem Capitis usque, quæ ad horum explicationem plurimum faciunt, & de quibus in presens & crastino sermone dicemus. Et nunc quidem de Philippo agetur, qui à Christo uocatus, illico Nathanaelem quoq; illi adducere conatur.

Christus in Galilæa docendi initium facit.

Isaie 9.
Matth. 4.

Principio omnium, quæ hinc gesta sunt, occasionem indicat Ioannes. Fuit hæc, quòd Christus, cum Andream & Petrum & tertium illum, cuius nomen subricetur, instituisset, in Galilæam redire decreuit: Illinc enim ascenderat in Iudæam, ut ab Ioanne baptizatus publicè inauguraretur. Nunc ergo ad suos rediturus, & publicum docendi munus inter illos subiturus, aliquos sibi adiungit, quorum exemplo reliqui excitati, ipsum docentem audiant, seq; institui pariantur. At querat hic aliquis, cur non in Iudæa primùm docuerit, quæ celebrior erat multò, & in qua Ioannes Baptista iam aliquot mensibus docuerat? Possumus ad questionem hanc Dei oraculi producere, qui per Isaiam olim prædixerat fore, ut Galilæa prima omnium Christi prædicatione illustretur. Et hanc rationem Matthæus adducit, quando hoc factū fuisse scribit, ut impletur quod prædictum fuit per Isaiam: Terra

Terra Zabulon et Nephtalim iuxta viam maris ultra Iordanem, Galilæa gentium. Populus qui sedebat in tenebris & umbra mortis, vidit lucem magnam, &c. At licet hæc sic prædicta fuisse, & a Christo impleta esse audiamus, nondum tamè soluta est questio, cur hoc & prædici & fieri voluerit Dei filius. Alius ergo huius instituti rationes inuestigari debet, ex quibus due mihi præ alijs verisimiles videntur. Prima est, quod patria bonâ gratiâ referre voluit, et ideo Nazarethum primò profectus est (vt ex Matthæo et Luca colligi potest) vbi educatus fuerat, et in illorū synagoga publicè docuit, deinde ab illis eiectus regionē totâ salutis doctrina impleuit. Alterâ causam Isaias attingit, dum lucem illis exortâ dicit, qui sedebant in tenebris et in umbra mortis. Ita enim afflictissimâ illius terræ conditione exprimit, quæ doctrinâ & consolatione præ alijs requirebat. Et si enim tota Iudeorū gens multis modis miserissima fuit, Galilæorū tamen cōditio deploratissima videri poterat, quorū cervicibus Herodes imminebat, cuius libidine & crudelitate illorū temporū historici passim cōmemorant. Licet ergo maiori cum laude & gloria in Iudæa & Ierosolyma prædicaturus videretur, miseris tamen illis & cōtemptissimis primò omnium opem ferre voluit: quod ipsum postea quoq; illi obseruauisse Euangelistæ testantur. Et hic quidē Christi exēplo primū admonemur, quæta nobis patriæ & soli natalis cura esse debeat. Si enim gratiâ bonam debemus benefactoribus oibus, maxima certè patriæ debetur, quæ in lucē hanc effusus prima excepit, quæ educavit, quæ nostræ pueritiæ & adolescentiæ perulantiâ diu sustinuit, quæ cognatis quoq; et parentibus domiciliū præberet, in qua item nostris quoq; posteris sedes certas esse cupimus, quæ deniq; pereunte aut nobis quoq; pereundū, aut tristis exilij molestia subeunda sunt. Nec temere factum putabimus, quod patriæ amorem Deus animis nostris insensit, quo se excitarî sentiunt, quicunq; non cum virtute omnem quoq; humanitatis sensum exuerūt. Hic certè inter ethnicos olim vim suam efficacissimè exeruit, vt poeta hisce versibus testatur:

Nescio qua natale solum dulcedine captos   Attrahit, immemores nec finit esse sui.

Et exempla passim in historijs leguntur eorum, qui patriam non opibus modò & fortunis suis omnibus, verum etiam viam suam anteposuerunt, quam non melius quàm pro illius salute impendi posse arbitrabantur. Quod si verò illi patriæ splendor & potentia tanto studio conseruare voluerunt, quantum magis amittendū est nobis, vt Christi cognitione patria illustretur, et illo protectore felix & salua maneat? Hoc qui hodie nō cogitant, hi reuera indigni sunt, qui homines, nedū Christiani, dicantur.

Deinde plenū cōsolationis est Iesu Christi exemplū. Docet enim neminē propter loci obscuritatem aut publicam gentis miseriam à Deo negligi. Nam vt omnis terra est Domini, ita in Christo sublatū est omne illud discrimen gentium, quo prius plerq; à repub. Israelis & salutis consortio excludebantur. Cōstat præterea Christi ferè humilia & abiecta delegisse, vt in illis suæ bonitatis & gratiæ diuicias ostenderet. Facit hoc, quod ex Dauidis quidē regia stirpe homo nasci voluit, sed tunc demū, cum illa ad extremā egestatem redacta, in nullo pretio et honore haberetur: quod ex omnibus Iudææ ciuitatibus Bethlehenum delegit, in quo nasceretur, & quidē in stabulo natus in præsepe deponeretur: quod Nazarethi educari, & illic maiorem suæ ætatis partē transigere voluit, quæ ciuitas vt obscura erat, ita vulgò infamis erat, sicuti ex Nathanaelis responso infra patebit: quod deniq; nō modò in obscurioribus locis frequenter docuit, verum etiam cum publicanis, meretricibus, & mendicis conuersatus est, neq; vnquā aliquem ad se venientē reiecit. Hæc nobis in mentē reuocemus, si quando carnis iudicium secuti, nos propter inopiam, morbos, infamiam, mudi odia & alias eius generis afflictiones, Deo minus acceptos, & à Christi consortio exclusos esse cogitamus. Nec enim exhausta est eius gratia, neq; ingenium ille mutauit, qui nos olim suo fauore complexus est, &c.

Porro transeamus ad Philippi vocationē, quam paucis absoluit Ioannes. Inuenit Christus Iesus Philippi Philippum (inquit) & dicit ei: Sequere me. Neq; inefficacem fuisse vocationē istam, ex contextu huius uocatio. historie patet, et quod postea inter duodecim Apostolos ascribitur. Ante omnia verò nobis videndum, quis Philippus hic fuerit, de quo vnū hoc annotatur, quod fuerit ex Bethsaida, ciuitate Andreæ & Petri. Postea quæ Christo familiarissimū fuisse, ex illius dictis & factis patebit, maxime ex eo, quod Greci qui ad adorandū ascenderant Ierosolymā, hunc sibi præ alijs deligūt, cuius opera ad Christū deducantur. De illius verò natalibus & pristina cōditione nihil scribitur, vt discamus in ijs, quos nobis Deus salutis doctores constituit, nihil præter verbū eius, quod illi prædicat, respici debere. Et cōsulit hoc canit Dei providentia, ne quis salutis nostræ causam hominū autoritate nisi arbitretur.

Illud potius obseruemus, ex Bethsaida oriundos fuisse primos Apostolos, *Andream*, *Petrū* & *Philippum*. Quibus multi *Ioannē* & *Iacobum* conciuēs adnumerant. Fuit autē Bethsaida sita ad Iordanem, qua ille in lacu Genesareth exoneratur, ignobilis olim & obscura ciuitas, sed postea ob loci commoditate à *Philippo* Herodis fratre multis et magnificis aedificijs exornata fuit, qui etiā mutato nomine *Luliam* appellauit, ob *Luliam* Augusti filia, vt animi sui erga hunc gratitudinē publicē restaretur. In euangelio indomitā & incurabilem pertinaciā illi Dominus tribuit, quā nec doctrina frequentiori, nec miraculis illustrissimis potuerit expugnari. Aduersus hāc enim clamat: *Ve tibi Bethsaida*, quoniam si in *Tyro* & *Sidone* facta fuissent virtutes, quae factae sunt in te, olim in sacco & cinere penitentiā egissent. Ex ea tamen ciuitate primos discipulos deligit Dominus, quorū fides & diligentia postea in eius regno propagādo maxima eluxit. Quo loco primū docemur, electos nūquam negligi, sed illos passim à Christo inueniri, neq; huic deesse rationes, quibus illos aut impijs permixtos seruet, aut ex ipsa morte extrahat. Quod enim hic fit, olim in *Abrahamo* quoq; et eius nepote *Lotho*, *Iacobo* item, *Iosepho*, *Daniele* & infinitis alijs factitatū esse scimus, et hodie frequēter similia sunt. Obseruanda autē sunt eiusmodi exempla, ne aliorū impietate nobis fraudi esse putemus, siquidē ipsi officii fecerimus. Rursum quoq; hic patet, frustra piorū conciuium aut maiorū virtute eos gloriarī, qui aduersus Deum pugnare nunquā desinunt. Tam enim abest, vt per hos seruentur, vt potius horum exemplis illorū pertinacia arguatur, et damnatio magis aggrauetur. Gloriatur hodie *Romanenses* *Petro* Apostolo, qui primus *Romā* docuerit, et illic cōstituerit cathedrā, quā ipsi ex successione iure obtineant. Sed vt hoc omne illis demus, num idē illos errare non posse, aut iisdem omnia licere sequetur? Minime genitū. *Petrū* enim Bethsaida natum fuisse, ibidē domiciliū habuisse, et illic vocatū esse, imō ipsum Christū etiā vrbē doctrina & miraculis illustrauisse scimus. At tamē illā Christus exiit deouit, cō quod incurabilis esse pergeret. Quis ergo dubitet idē iudicium *Romanensibus* imminere, qui simili pertinacia euangelium respuunt, & errores atq; scelera quotidie accumulanti? Quod ipsum sibi quoq; dictū putent vrbes, quas hodie euangelij sui luce Christus illustrare dignatur.

Christi potentia & uirtus.

Ceterum in *Philippi* uocatione cum Christi potentia, tum illius obedientia nobis consideranda proponitur. Quid enim aliud dicit Christus, quam, *Sequere me?* At qui unico hoc dicto illū excitat, vt relictis rebus suis omnibus ipsum sequi incipiat, & ex eo tempore comes & discipulus indiuulsus illi adhaereat. Idem cum reliquis etiā factū esse, alij Euangelistae docent. Fuerit ergo Christi uerba cum uirtute cōiuncta, nec aures modō inani sono ferijt, sed simul spiritus sui uirtute ipsorū auditorū animos penetrauit. Est hoc nouum diuinitatis ipsius argumentū, quod consolationi nostrae plurimum seruit. Nec enim erga electos modō tāta est Christi mādantis uirtus atq; potentia, sed reprobos quoq; similiter mouere potest, vt nouis terroribus percussi ab insipientis suis discedant, vel si hoc nolint, vni cō uerbulo illos prosternere potest, vt vindicem eius manum experiantur, cuius salutaribus monitis obedire noluerunt. Exemplum huius in ijs habetur, qui ad ipsum capiendum emissi, & uerbi sui uirtute prostrati fuerunt. Nos uerō *Philippū* imitemur, qui mox obtemperat, nec quaestiones mouet cur à Christo uocetur, aut quō usq; ipsum sequi debeat. Est haec fidei obedientia, quam euangelicae praedicationis finem esse *Paulus* ait, & quā ab omnibus nobis requirit Deus, dum prohibet, ne ab eius mandatis vel ad dextram vel ad sinistrā declinemus, neq; faciamus quod nobis uidetur bonū in oculis nostris, sed in ipsis praeceptis ambulemus. Hac *Abrahā* olim fidem suam probauit, & eandem scripturae in electis passim cōmendant. Hanc ergo ipsi quoq; praestemus, cum in religionis causa, tum in tota uitae conuersatione, neq; nos ulla vel illecebris vel periculis ab instituto renouari patiamur: & ita Deo utemur propitio, qui in sua uocatione ambulantes proteget, & laboribus nostris benedicet, ne in uanum curramus.

Philippus Nathanaelē Christo adducere studet.

Sequitur quid fecerit *Philippus* postquam Christi discipulus factus est: idem nimirum quod nuper de *Andrea* audiuimus. Mox enim alios quoq; in Christi cognitionem & salutis consortiū adducere cupit: cuius studij argumentum euidenter est, quod *Nathanael* rem omnem cum gaudio exponit, vt hunc quoq; ad Christum amplectendum pelliciat. Est hoc proprium pijs, cum & gloriae Dei prompagatā uelint, & charitate inflammati fratrum salutem anxie quaerant. Non multum ergo in fide profecerunt, qui dum modō ipsis bene sit, reliquos omnes facile negligunt: vt interim eos omitterent, qui horribiles ecclesiarum ruinas sicis oculis intueri possunt, & ne requisiti quidē auxilium ferunt quod

quod illis iure debebant. Ceterum cum primis memorabile est colloquium, quod Philippo cum Nathanaele intercessit. Pulchre enim adumbrat piorum mores atq; ingenium, & proinde diligenter à nobis considerari debet.

Primus in hoc producitur Philippus, qui non sine magna animi exultatione dicit: Inuenimus illum, de quo scripsit Moses in Lege & Prophetæ, Iesum filium Ioseph, illum Nazarenum. Habent hæc verba non obscuram fidei confessionem, cum eum esse agnoscat Christum, cui Moses & prophetæ testimoniū perhibeant. Et est quidem laude dignum, quòd de Messia verba facturus, ad scripturas respicit, ne (quod multi illo tempore faciebāt) ipse sibi ex suo cerebro Messiam fingat: attamen idem ille duos in seipso errores committit. Primò enim Iosephi filium dicit, quem ex virgine nasciturum Isaias prædixerat; Deinde ex Nazaretho oriundum ait, qui illic modo fuerat educatus. Et licet venia dignus videri possit posterior hic, & commoda aliqua interpretatione leniri, prior tamen inexcusabilis est, quia salutaris nostræ certitudo consistere non potest, nisi Christi natiuitas pura & ab omni hereditariæ corruptionis labe prorsus aliena sit. Hoc itaq; exèplo admonemur, quàm cæca sit ratio nostra, & quàm turpiter balbutiant quicunq; de Christo & regni Dei mysterijs ex semetipsis verba facere incipiunt. Nam etsi summò aliquam istorum teneant, singulas tamè partes exponere non possunt, quin infantiam suam turpiter prodant. Exempla huius generis multa in Apostolis habemus, quibus nos ad scripturæ studium excitari conuenit. Consolationis verò plenum est, quòd balbutientes nos Christus non abiicit, modò fidei fundamentum firmiter teneamus, neq; aspernemur in stititionem, quam ille nobis adhibet. Et imitanda est hæc Dei bonitas, ne ipsi plus æquo rigidiores simus in eos, qui ignorantia quidem labuntur, cordis verò integritatè coram Deo inuolatâ seruant.

Ceterum Nathanaelem audiamus, qui Philippo respondet. Ex Nazareth potest aliquid boni esse? Est hæc dubitantis vox, & causam dubitationis dederat Philippus, quòd ex Nazareth oriundum dixisset, quem Messiam olim promissum esse testabatur. Primò enim sciebat hunc ex Berthehem produciurum esse, iuxta illud Micheæ: Et tu Berthehem Ephrata, paruula vsq; inter chiliarchias Iudææ re prodibit mihi, qui sit dominator in Israele, &c. Deinde videntur Galilæi vulgò infames, aut saltem mortaliù contemptissimi fuisse, Nazarethani imprimis, quorum ingratitude & scelerata soliditas vel ex eo patet, quòd ad se venientè Christum ignominiosè reiecerunt. Certè magnam causam fuisse oportet, quæ virum cordatum & doli expertem (qualem ipse Christus eum esse testatur) mouit, vt vix boni aliquid ex ea ciuitate prodire posse putaret. Quòd autem ista ad Christum transfert, & de illo dubitat, bifariam decipitur. Primò quòd reuera Nazarethanum esse putat: deinde quòd in hac etiam causa præiudicio communi de Galilæis nimium tribuit. Et hæc sunt scandala, quæ etiamnum hodie satan frequenter obijcit illis, quos videt ad Christum accessuros esse. Aut enim calumniatores excitat, qui vel scientes vel ignorantes falsa crimina Christi sectatoribus obtendant: aut ex nobis ipsis præiudicia captat, vt propter aliquorum personas, vel alias ob causas doctriam Christi suspectam habeamus. Et constat hodie multos solo nomine quorundam moueri, vt veritatem nunquam satis inspectâ condemnent. Ergo prudentia & matura deliberatione opus est, ne iudicium temere præcipitemus. Damnantur qui in causis forensibus personas respiciunt, aut alias ob causas temere pronunciant. Quantò igitur maiorem reprehensionè merentur, qui hoc in religione faciunt, vbi cum Dei gloria nostræ etiam salutis ratio coniuncta est?

Quid verò Philippus, quem rudiorem adhuc fuisse vidimus, quàm vt ad quæstiones eiusmodi respondere possit? Veni (inquit) & vide. Vbi rursum animi pij & sinceri specimen exhibet. Etsi enim quid respondeat, ignoret, tamen nec à Christo turpiter deficit, cui iam nomen dederat: nec etià confidentius defendendam sibi sumit causam, cui se videbat non posse sufficere. Adhæc Nathanaelem nò suspensum vel dubium relinquit, sed ad Christi colloquium inuitat, cuius tantam expertus erat gratiam atq; auctoritatem, vt huic illum facile cessurum esse speret. Imitentur hoc exemplum, qui suæ ignorantie sibi satis sunt conscij: ne se temerè negotijs immisceat grauioribus, & sua temeritate communi Christi causam in periculum adducant. Nec tamen animū despondeant, sed ad doctiores & magis instructos adducere studeant eos, quibus ipsi respondere nò possunt. Similiter Nathanaelis facilitatem imitentur, qui in Christi sectatores imperitos incidunt. Habebat ille (vt diximus) non paruum dubitandi causam, & Philippi incertiam sanis amarulentis exagitare poterat. Sed nihil in il-

Philippi Confessio.

Isa. 7.

Nathanael de Christo propter Nazarethum sinistre iudicat.

Philippus ad Christum relegat Nathanaelem, cui ipse nò potest respondere.

lum temerè dicit, quod in Christi nondum abs se visi & auditi cōtumeliam redunder, sed Philippū ad Christum se ducentem sequitur. Hoc vrinā hodie facerent, qui sibi omne iudiciū sumunt in causa fidei atq; religionis, & sibi à Deo dici putarent: Veni & vide: Mox enim aliter sentirent, qui nunc inaudita causa ferrum & ignem contra Christianos expediunt. Tanta enim veritatis lux est, vt quò propius inspicitur, eò magis hominū mentes feriat, & trahat in fidei obsequium. In quo à superstitionibus longè differt, quarum fundamentum ferè est V ulgi ignorantia. Ideo olim satan astutè admodum sacrorum inter gentes mysteria dēgēra esse voluit, ne in lucem protracta sua absurditate corruerent. Et Mahomet suis sectatoribus præcepit, ne cum quoquam de religione sua disputent; nimirum quòd sciret hanc nullis rationibus defendi posse. Quem imitantur Pontificij, dum cognitionem religionis & doctrinam ad eos solos reijciunt, qui in Papa verba iam pridem irauerūt; interim verò reliquos omnes à scripturarum lectione & doctrinarum examine violenter arcant. Sunt hi fidei domatores, quos iam olim spiritus damnauit. Nos ergo relictis illis Christi Iesu bonitate excolemur, qui causam suā cognosci vult; & illa cognita, ipsum amplectamur, qui in se credentibus vitam & regnum immortalē, sui sanguinis pretio acquisitum conferet. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum, Amen.

H O M I L I A XI.

Vidit Iesus Nathanaelem uenientē ad se, & dicit de eo, Ecce uerè Israelita, in quo dolus non est. Dicit ei Nathanael: Vnde me nosti? Respondit Iesus & dixit ei: Priusquā te Philippus uocaret, cum esses sub ficu, uidebam te. Respondit Nathanael, & ait ei: Rabbi, tu es ille filius Dei: tu es ille Rex Israelis. Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, Vidite sub ficu, credis: maiora his uidebis. Et dicit ei: Amen amē dico uobis: Ab hoc tempore uidebitis cœlum apertū, & angelos Dei ascendentes ac descendentes super Filium hominis,

Christi & Nathanaelis colloquium.

Nathanaelis cōmendatio.

Quoniam salus nostra in hoc potissimum consistit, vt huius Mediatorē, Iesum Christum, uera fide amplectamur, Euangelistæ non temerè tanta diligentia describūt, quomodo ille primos discipulos uocarit, & vt ipsi eius uocationem secuti sint. In his enim primò quidem apparet salutem nobis ex gratia obtingere, cum ad hanc nullo nostrorū operum merito intercedere uocemur: Deinde simul discimus, per gratiam uocationem non excludi ueræ pietatis officia, sed his omnino operam dandam esse, vt uocationem nostram & electionem confirmemus. Et huc imprimis facit Nathanaelis uocatio, quæ eò diligentius nobis consideranda est, quòd tanto elogio illum Dominus predicat, quanto uix pauculos aliquos exornari scimus. Et huic quidem primam occasionē ueniendā ad Christum Deus per Philippum obtulit, vt nuper uidimus. Sequitur in præsentī, quid cum illo Christus egerit. Vbi colloquium describitur cum primis memorabile, & quod inter præcipuas Iesu Christi actiones non postremum locum meretur. Soluitur enim hic quæstio, de qua inter Philippum & Nathanaelem disceptari cœperat, & quæ omnibus seculis omnium sectarum discipulos exercuit. An Iesus, Maria filius, sit promissus ille humani generis seruator, in quo uero spem & fiduciam omnē collocare debeant, qui seruari uolunt? Quod si nobis probè constet, iam spontè corruent superstitiones omnes, quibus à uera salutis ratione homines reuocantur. Ideo colloquij huius partes omnes diligentissime describit Apostolus, in quibus considerandis nos quoq; nullius studij pigere debet.

Occasionem eius ipse Christus offert, vt hic quoq; suam gratiam nobis commendat, qua nos præuenire consuevit. Nam propius iam accedente Nathanaele, sita vt ab eo exaudiri posset, astantibus dicit: Ecce uerè Israelita, in quo dolus non est. Ab encomio Nathanaelis oratur, cum non leuem exprobrandi & illum accusandi occasione haberet. Philippo enim Christum predicanti, ille responderat: Ex Nazareth ne potest aliquid boni esse? Quibus uerbis, nō modò totum Christi negotium suspectum faciebat, uerumeriam patriæ publicam infamiam ipsi quodammodo exprobrabat, quod cordatis & honestis uiris molestissimum, imò intolerabile esse solet. Meritò igitur cum illo exprobrare poterat,

poterat, vel etiam ad se venientem rejicere. Sed amice dissimulat sibi factam injuriam, ut errore & praeiudicio deceptus sibi lucratur. Et suo exemplo docet, ut nos quoque eadem mansuetudine utamur erga eos, qui nos & famam nostram aliqua ex parte laeserunt. Mirum enim quam incommodent multorum salutem, qui dum suum honorem summo iure defendunt, ad quaevis acriter respondent, quae lenitate & commoda interpretatione corrigi poterant. Per hos certe frequenter fit, ut colloquia, quae pacis & concordiae inveniunda causa instituta fuerunt, in virulentas contentiones & conuitia mutua degenerent, non sine scandalo infirmorum, quorum illi rationem potissimum habere debebant. Ceterum videamus praeconium illud, quo Christus Nathanaelem admodum magnifice commendat. Ecce verè Israelita (inquit) in quo dolus non est. Quibus verbis illi verae religionis studium & animi sinceritatem tribuit. Neque hoc adulatorie dicit, sed veritati testimonium perhibet. Nam Israelitam verum vocat, eo quod praecae maiorum religionis studiosus esset, & in unum illum redemptorem (quem patribus Deus promiserat) intentus, sectis & traditionibus, quae tunc regnabant, locum non daret. Ita verò illum ab hypocritis distinguit, qui cum Israelita dici vellent, simul tam in sectas diversas scindebantur, & saluem non in promisso redemptore, sed in ceremoniis inanibus & suorum operum meritis quaerebant. Doli verò expertem dicit, quod animo sincero praeditus nihil dolose simularet aut dissimularet, & ingenuè edicendo quod corde latebat, institutione quoque, admitteret, sicuti in tota ista actione videbimus. Et solent ferè in electis, priusquam vocentur, pietatis verae semina conspici (ut in Nicodemoe quoque, & Eunuchoe Aethiopo, & Cornelio Centurione, & multis horum similibus apparet) quae tamen ipsa gratiae Dei tribui debent, qui illa animis ipsorum inserit, ut illis quasi praeparati, postea salutis verbum cum fructu excipiant. Et hinc est, quod oves suas Christus vocat eos, qui nondum in ipsius cognitionem vocati sunt: nimirum ad eternam patris praedestinationem, & illius indicia respiciens, quae in illis apparent. Vide Ioan. 10. Alias oves habeo, quae non sunt ex hoc ovili: illas etiam oportet me adducere, &c.

At quaerunt nonnulli, cur Nathanaelem non in Apostolorum gregem Christus receperit, cum maiori illum praeconio ornarit, quam nullus Apostolorum meruerit, priusquam spiritu sancto donaretur? Augustinus causam assignat, quod legis peritus fuerit, Christus autè idiotas eligere voluerit, ne quis regnum suum humana industria propagatum putaret. Sed legis peritus fuisse nuspam legimus, neque illud obstitit quod minus postea Paulus vocaretur, qui studio & industria aequales suos omnes superabat. Probabilior ergo est eorum sententia, qui hoc ideo factum dicunt, ne quis salutem Apostolorum ordini alligatam arbiraretur, quando extra hunc fuerunt, quorum fidem & pietatem Christus magnifice predicavit, & qui eius specimina dederunt cum primis illustria, quales cum Nathanaele hoc fuisse scimus Simeonem illum Luc. 2. & Iosephum Arimatheum, Centurionem item, cuius fides Israelitis omnibus praefertur. Quae exempla primum Anabaptistas redarguunt, qui neminem feruari putant, nisi qui omnibus rebus relictis apostolicum illud vitae genus sequatur: & ea opinione decepti, tam suas quam aliorum familias evertunt, & rempublicam perniciosè turbant. Deinde clerum illum papisticum confutant, qui ut se apostolorum successores esse gloriantur, ita se solos spirituales dicunt, & cleri titulum sibi solis vendicant, reliquos verò, qui nec uncti nec asi sunt, pro laicis, id est prophanis habent, & eosdem à scripturarum lectione & integro sacramentorum usu excludunt. Sustulit enim invidiosum illud personarum discrimen Christus, & quae ad salutis mysteria pertinent, non minus reliquis creditibus, quam apostolis data sunt. Ideo Paulus de Cena dicebat: Quod à Domino accepi, etiam vobis tradidi, &c. Sed omnes illis superbus fidei alienae dominatoribus, Dei bonitatem exoseculumur, qui suos ex quovis hominum ordine eligit, nec vocatione nostram temerè deserant, quasi salvi fieri non possimus, nisi in publico versetur ecclesiae ministerio: sed iuxta apostoli regulam quisque in ea vocatione, qua vocatus est, maneat, &c. 1. Cor. 7. Discimus autè in Nathanaele, quales velit discipulos Dominus, & qui nam ad regnum eius sint idonei. Primò qui veri Israelitae sunt. Est nomen hoc exortum à Iacobo patriarcha, qui cum adversus angelum luctatus esset, Israel, id est princeps discipulorum seu dominator Dei dictus est, eo quod nullis adversis vinci posset, quibus eius fidem Deus exercebat, sicuti in Hosea cap. 12. diximus. Tales ergo sint Christiani, & in fide sanctorum patrum constanter, nullis vel doctrinae novae illecebris, vel periculis sese à proposito dimoueri patientur. Qui enim in fide fluctuant, & sub Christiani nominis praetextu superstitiones fouent, ij non magis Christiani sunt,

Cur Nathanael non cooptatus sit inter apostolos?

Quales Christiani uelut esse discipulos?

quam Israelitae erant olim, qui à cultu per Deum tradito post suas adinventiones deflexerant, & (vt Elias de illis loquitur) in verumq; latus claudicabant. Deinde doli expertes requirit Christus, id est, sincero & integro corde präditos quoad Deum & homines: vt nec inani furo fidem mentiantur, neq; eos fallere instituant vel dicto vel facto, quibus cum vitam degunt. Quia enim Christus ipse est Veritas, turpissimum fuerit eos aliquid fraudulentè agere, qui ipsius discipuli videri volunt. At qui istis virtutibus ornati sunt, ij etsi in nonnullis errent, perniciosè tamen errare non possunt, & mox errore agnito in viam redeunt, sicuti Nathanaelis exemplo docemur.

Modestia Nathanaelis.

HIC enim cum à Christo se tantis laudibus rehi audiret, mox responderet: Vnde me nosti? Est hæc modestia vox, qua oblatas sibi laudes nec superbè recipit, nec etiam ambitiosè repellit, vt hypocrisis captationem odisse videri volunt. Notauit hoc malum in philosophis Cicero, quando illos nomina sua illis ipsis libris inscribere ait, quos de contemnenda gloria scribunt, & addit: In eo ipso, in quo prædicationem nobilitatemq; despiciunt, prædicari de se ac nominari volunt. Est hoc vitium tam vulgare, vt paucissimos inuenias, qui non ducantur inanis gloriae studio, aut illud serio dissimulare possint. Estq; hoc fidei impedimentum maximum: quando fieri non potest (Christo teste) vt credant, qui gloria ab hominibus venantur, eam verò negligunt, quæ à Deo promanans. Ioan. 5. Quò magis laudandus est Nathanael, qui cum maximam haberet sese ostentandi occasionè, de ijs potius querere voluit, quæ ad Christi cognitionè faciebant; & quia tam non vulgaris maioris momenti in illo deprehendebat, vnde hanc habeat scire cupit. Laudem quoq; meretur illius studium, quo accensus, etsi se verum Israelitam dici audiret, non tamen ideò se ad summam perfectionem ascendisse putat, nec salutis securus otatur, sed amplius proficere cupit. Imitemur hunc eius animum, quando nulla diligentia potest nimia esse, quæ Christi mysterijs cognoscendis impenditur.

Christi omniscientia.

At hic rursum nouo argumento Christus suam diuinitatè declarat, dum euidenti exemplo docet, se non hoc modo scire, quod dixerat, sed ea quoq; quæ hominibus occultissima videntur. Ita verò scandalu tollit, quod Nathanaelè impedièbat, quò minus honorificè adhuc de ipso sentiret: & ostendit, Nazarethi ignobilem conditionè gloriae suæ nihil derogare. Ait enim: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub vico, videbam te. Quibus verbis ipse rem alicuius maioris momenti in memoriam reducere videtur, cuius neminem conscium habuerat Nathanael: vt ita diuinitatis suæ specimen ipsi exhibeat. Omniscientia enim, quæ tam præsentia, quàm præterita & futura cõplectitur, solius Dei est. Nam etsi propheta aliquando viderint quæ alibi gerebantur (vt de Eliseo traditur) & de futuris sint vaticinati: hoc tamen non propria virtute fecerunt, sed ex spiritus reuelatione, qui ipsorum vocationem atq; doctrinam huiusmodi argumentis confirmare voluit. Alia est Christi ratio, qui nemine reuelante omnia videt atq; nouit, id quod non hoc tantum exèplo, sed multis alijs declarauit. Huc enim pertinet, quòd occultas discipulorum contentiones non semel in lucem protraxit: quòd phariseorum cogitationes deprehendit, quibus illum impietatis accusabant, quòd paralytico peccatorum remissionem promississet: quòd discipulis in urbem mittendis prædicit, quid illic inuenturi sint, & in hominum animis efficaciter operatur: quòd Iudæ proditoria cõsilia præuidit atq; detexit, & multa alia huius generis, quæ euangelista de illo narrat. Sunt autem hæc consolationis plena, & illum hodie quoq; omnium quæ patimur inspectorem esse docent, nec quicquam nobis absq; eius voluntate atq; consilio accidere. Nam vt Dauid aiebat, fugas nostras numerat, lachrymas item nostras colligit, & in suarum rationum codicem ascribit quicquid nobis accidit. Quid ergo metumimus? quid trepidamus? Vel num graue nobis videtur in huius agonotheæ conspectu pugnare, qui fidelis est, & Apostolo teste, nos tentari non sinit vltra quàm ferre possumus? Simul verò officij hæc admonet, vt memores, nos in Christi conspectu versari, qui olim iudex venturus est, innocentiam vitæ & sanæ timoniam, quam ille nobis pretio sanguinis sui acquisiuit, studiose tueamur. Nam vt hominum oculos perpetuo fallamus, Dominum tamen fallere non possumus, qui vbiq; locorum præsens adest, & vindice oculo abstrusissima quæq; penetrat. Neq; ille inani prætextu decipitur aut perixomate ficulneo, quale olim Adamus sibi parauerat, sed sincerrum & solidum pietatis studiu à nobis exigit. Debet præterea ad salutis nostræ negotium transferri, quòd Nathanaelem nihil de se cogitantem, Christus prior sub ficu vidit, & idem Philippi voluntatè excitauit, vt ipsi de inuento Messia verba facerent.

Psal. 56.

ceret. Eadem enim omnium nostrum conditio est, & sub sicu agimus, dum vel voluptatum illecebris
decepti, tales effimur, quales Israelitas sub parabola Gomer Diblaim, id est, consummata massa
ficuum vel voluptatum, Hoseas adumbrat: vel inanibus superstitionum folijs, ut olim Adamus, nos
regere conatur. Hic verò securus salutis nostrae Deus videt, & ea pro nobis agit, quae ad vitam ac
quirendam & cōseruandam faciunt. Exempla huius rei publica passim occurrunt, maximè in Actis
apostolorum, ubi gentibus submissi apostoli, euangelium modo his modò illis prædicat, quorum ani-
mos prius nulla salutis in Christo partæ cura tangebatur. Priuatim verò hoc ipsum in nobis experi-
mur. Salus ergo nobis ex gratia obtingit, nec quicquid nostris vel viribus, vel meritis hic tribui debet.

Sed redeamus ad Nathanaelem, qui hoc argumento diuinam in Christo virtutem agnoscit, &
mox fidei suae confessionem edidit luculentam & adeò perfectam, ut summa admiratione dignum sit,
illum in hoc quasi momento a quo congressu plus profecisse, quàm multi hodie, qui euangelium iam annis
aliquot audierunt. Nam non sine gaudij magni significatione exclamar: Rabbi, tu es ille Filius
Dei, tu es ille Rex Israelis. Rabbi, id est magister & præceptor eum agnoscit, quem paulò ante
ob patriam suspectum habuerat. Deinde Filium Dei esse fatetur, & quidem verum illum & vnige-
nitum (hoc enim articulus Græcus innuit, quem per Pronomen demonstratiuum Latini exprimitur)
ut eum à nobis distinguat, qui ex gratia adoptamur. Deinde Regem Israelis vocat, nimirum ad pro-
phetarum oracula respiciens, qui Messiam sub Regis potentissimi & optimi typo describunt, ut alibi
annotauimus. Et talem quidem nunc fatetur, nec ullam questionem mouet de eo, quòd illum Philip-
pus Nazarenus dixerat. Est hoc proprium pijs, quòd Dei verbo & spiritus virtutè intra animos
suos coniecti, libenter veritati cedunt, nec scrupulosus de rebus non vsq; adeò magni momenti dispu-
tant, licet illas non exactè adhuc intelligant. In hoc autem plurimum hodie peccatur ab ijs, qui cum
in præcipuis Christianæ fidei articulis nobiscum conueniant, de externis ritibus & nouis questioni-
bus, quas pia illa & erudita veritas ignorauit, odio contendunt, & ecclesie vnitatem propter il-
las scindunt. At obseruanda est in Nathanaele fidei & confessionis veræ formula, quæ in hoc consi-
stet, ut Christum præceptorem nostrum agnoscamus, & eundem verum ac patri coeternum Dei fi-
lium, ad hæc Regem ecclesie fateamur. Talem enim scripturæ omnes illi esse docent. At qui talem
esse ex animo credunt, & verè confitentur, hi docentem audiunt, illum ex fide inuocant, in vno hoc
querunt quæcumq; ad salutem humanam pertinent, & eidem se totos per fidei obedientiam subiiciunt.
Falsi ergo conuincuntur, qui cum Christum in ore habeant, interim illo relicto hominum discipuli fiunt,
in aduersus Diuos inuocant, in periculis turpiter succumbunt, ad hæc turpissimas carnis cupiditates
& infelicis mundi illecebras illius mandatis præferunt.

Porro Christus confessionem hanc non modo probat, sed amplissima promissione remunerat, Re-
spondet enim Nathanaeli: Quia dixi tibi, Vidi te sub vicu, credis? maior a his videbis. Solet etenim
Christi cognitio à modicis initijs ad maxima augmenta progredi, & nobis maior a indies mysteria pa-
tescere. Et hic maximè locum habet promissio: Omni habenti dabitur. Quod ut eos solatur, qui se-
modicum adhuc profecisse vident: Ita nos accendere debet, ut oblatam nobis fidei doctrinam maiori
studio amplectamur, ne nostra ignauia ipsi nobis fraudi simus & exitio. At ne ad solum Nathanae-
lem restringatur quod hic promittit, mox ad omnes qui astabant conuersus ait: Amen amen dico vo-
bis: Ab hoc tempore videbitis cæli apertum, ac angelos Dei ascendentes & descendentes super filium
hominis. At quando hæc iuxta literam impletæ sint, nusquam scribitur. Ministratū quidem angeli
Christo multoties: sed illud neg, in publico est factum, neg, id omnes credentes videntur, sed pauci ali-
quot, quos præ alijs ex singulari gratia delegerat. Est ergo hoc altiori sensu dictum, & ad historiam
alludit, quæ de Iacobo Gen. 28. habetur, atq; in se complementum suum habitura esse docet, quæ tunc
typo quodam aut visione adumbrata fuerunt. Fugiebat Iacob metu fratris sui Esau, ut in Mesopo-
tamia ad tempus in tuto viueret. Ex itinere autem fessus in Luxa, quæ postea ex eo euentu Bethel
dicta fuit, obdormiuit super lapide, què capiti sustrauerat. Dormienti scala apparet, quæ ab eius ca-
pite ad cælum vsq; pertingit, & in illius quidem summitate Deus conspicitur, angeli verò per illam
descendentes & ascendentes hinc inde cōmeant. Voluit autem ista visione Deus Iacobum fugientem
& trepidantem consolari, sicuti historia sacra ibidem docet. Summa cōsolationis est, quòd Deus ipsi
proprium adesse, & ipsum per angelos suos ducere ac reducere velit. Et quò magis in promissione

Hof. 11

Nathanaelis
confessio.Christus Media
torem se esse
docet.

huius fide confirmetur, ex ipso enasciturum docet Mediatorem, qui Deum patrem terris reconciliet. Hunc enim scala ista denotabat, qua per certos posteritatis ex Iacobo descendenti gradus ad Christum usque deducta est, & celum terrae coniunxit, dum in illo reconciliauit sibi Deus quaecumque vel in terra vel in caelis sunt. Ad hanc itaque historiam alludens Christus, iam adesse dicit tempus illud praefinitum, quo ista impleri oporteat, & ipsos fidei oculis haec visuros impleta esse, quae patres olim implenda sperauerunt. Itaque quaestionem, de qua inter Philippum & Nathanaelem disceptatum fuisse initio diximus, Christus egregie dissoluit. Nam & verum Dei filium se esse demonstrauit, & sua in carnationis hunc finem esse docuit, ut Mediator inter Deum & homines constitutus nos illi reconciliet. Reconciliationis vero huius fructus est, quod fauore suo nos Deus prosequitur, angelos ministro nostro destinat, & in hoc mundo peregrinantes tuetur, ut ad caelestis patriae possessionem perueniamus. Haec tam dulcia nostrae salutis mysteria cum Visio ista contineat, diabolus illam multis mendacijs obscurare conatus est. Et olim quidem hereticos excitauit Valentianos et Gnosticos, qui nos gradus sinxerunt, quibus in caelum ascendatur. Deinde eodem instigante exortus est Mahomet, qui & ipse per scalam nescio quam se in caelos ascendisse gloriatus est. In Papatu autem infinitas scelas caeli fabricauit, dum per operum merita & frigidissimas ceremonias homines seruari docuit. Et reperta sunt altaria cum inscriptione haec: S CALA COELI. Sunt haec impia, & suum Christo honorem derogant. Nos igitur omnes superstitionibus, illum agnoscamus Mediatorem nostrum unicum, qui viam ad patrem nobis aperuit, & in se credentes fidelissimè tuetur. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum, Amen.

CAPVT II.

HOMILIA XII.

ET die tertio nuptiae factae sunt in Cana Galilaeae, eratque mater Iesu ibi. Vocatus est autem etiam Iesus ac discipuli eius ad nuptias. Et cum defecisset uinum, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent. Dicit ei Iesus: Quid mihi tecum mulier? nondum uenit hora mea. Dicit eius mater ministris: Quodcumque dixerit uobis, facite.

POST exposita Ioannis Baptista de Christo Iesu testimonia, discipulorum aliquot uocationes euangelista descripsit, quibus ille diuinam suam uirtutem non omnino obscuris indicijs manifestauit. At quia haec priuatim inter paucos gesta fuerunt, sequitur deinceps, ut publice ea ceperit obire, quae ad ipsius cognitionem homines adducere poterant. Et hoc quidem Cap. duo eius facta commemorantur: Miraculum scilicet in Cana Galilaeae editum, & templi Ierosolymitani reformatio, ex quo prophanos nundinatores eiecit. illo quidem docens, se totius creaturae opificem & dominum esse: hoc autem Messia honorem sibi uindicans, qui ecclesiam suam ab omni prophanatione repurgaturus sit, ut Deum patrem in spiritu & ueritate omnes colant. Et illud quidem etsi prima fronte non usque adeo magni momenti esse uideatur, quia tamen inter eius miracula ordine primum fuit, & sub hac uili specie multa comprehendit, quae ad fidei nostrae institutionem & confirmationem faciunt. Ioannes illud tanta diligentia describendum putauit, ut ne minutissima quaedam omiserit, quae in eo acciderunt. Primo enim quo tempore hoc factum sit, docet. Deinde locum quoque, & inter quos hoc signo innotescere uoluerit. Tertio illius occasione describit. Postremo omnem rei gestae modum & ordinem commemorat: quibus postremo fructum subiicit, qui inde ad alios manauit. Nos in praesenti de tribus primis capitibus quod Dominus dederit, breuiter dicemus.

Tempus miraculi.

Quoad tempus, tertium diem annotat Ioannes: ab eo nimirum, quo Iesus in Galileam ueniens Nathanaelem uocarat, cum paulo ante Philippum quoque, & Andream cum eius socio & Petro in discipulorum numerum ascripisset. Facit haec temporis circumstantia ad declarandam eius bonitatem, qui